

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2012 - 2015

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Monika Dudková

Investigativní žurnalistika v televizní tvorbě

Praha 2015

Vedoucí bakalářské práce: doc. PhDr. Alena Svobodová, CSc.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2012 -2015

BACHELOR THESIS

Monika Dudková

Investigative journalism in television production

Prague 2015

The Bachelor Thesis Work Supervisor: Doc. PhDr. Alena Svobodová, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a uvádím v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne:.....

Monika Dudková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat především vedoucí doc. PhDr. Aleně Svobodové, CSc. za veškerý čas a rady, které mi věnovala a kterými přispěla k napsání mé bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat panu Josefu Klímovi a panu Marku Wollnerovi, kteří mi poskytli rozhovory ke zpracování mé bakalářské práce. A v neposlední řadě bych chtěla poděkovat své rodině, známým a těm nejbližším za podporu, kterou mi poskytli.

Anotace

Bakalářská práce se ve své teoretické části zabývá vysvětlením pojmu investigativní žurnalistika, historií investigativní žurnalistiky a dotýká se hlavně celoplošného televizního vysílání a s tím spojenými pořady investigativní žurnalistiky. Dále je zde kapitola osobností, při čemž ke každé osobnosti je přiřazena jedna z jejich nejpodstatnějších kauz. Praktická část na základě kvantitativního výzkumu (dotazníkové šetření) odpovídá na otázky, zda a do jaké míry respondenti pojem znají a zda některé pořady sledují. Byl použit také kvalitativní výzkum - hloubkové rozhovory s investigativními žurnalisty. Důraz byl kladen na rozdíly při řešení této problematiky ve vysílání komerční a veřejnoprávní televize.

Klíčová slova

Investigativní žurnalistika, kauza, komerční televize, měření sledovanosti, osobnost investigativního novináře, respondent, veřejnoprávní televize.

Annotation

The teoretical part of my bachelor thesis aims to explain what the term investigative journalism means, history of it's issues and is focused mainly on wide-area TV broadcasting and programmes that are connected with investigative journalism. The next chapter offers a list of important figures of investigative journalism with the basic information about their essential cases. The practical part stands on the quantitative research (a form) and answer two questions: if respondents know the term investigative journalism and if they watch any programmes based on it. Afterwards a qualitative research was also made (interviews) where investigative journalism experts discuss about the difference between programmes broadcasted in commercial and public TV channels.

Key words

Case, commercial television, investigative journalism, personality of investigative journalist, public television, respondent, viewer ratings.

OBSAH

Úvod.....	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 Média	11
1.1 Tištěná média	12
1.1.1 Vývoj tištěných médií v zahraničí	13
1.1.2 Vývoj tištěných médií v České republice	15
1.2 Televize	17
1.3 Rozhlas	19
2 Investigativní žurnalistika	22
2.1 Vymezení pojmu	23
2.2 Historie	24
2.2.1 Vývoj investigativní žurnalistiky ve světě	24
2.2.2 Vývoj investigativní žurnalistiky v České republice.....	25
3 Aspekty investigativní žurnalistiky	27
3.1 Právní aspekty	27
3.2 Etické aspekty	29
3.3 Společenské aspekty.....	32
4 Významné osobnosti investigativní žurnalistiky a jejich kauzy	33
4.1 Josef Klíma.....	33
4.1.1 Kauza Jiří Kajínek	34
4.2 Radek John	35
4.3 Dvojice Sabina Slonková, Jiří Kubík	36
4.3.1 Kauza Olovo.....	37
4.3.2 Kauza Český dům.....	38
4.4 Janek Kroupa.....	39

4.4.1	Berdychův gang	40
4.5	Jaroslav Kmenta	41
4.5.1	Kauza Stanislava Grosse	41
5	Televizní pořady investigativní žurnalistiky.....	43
5.1	Komerční televize	43
5.1.1	Pořad Na vlastní oči a Očima Josefa Klímy	45
5.2	Veřejnoprávní televize	46
5.2.1	Pořad Reportéři ČT, Černé ovce	48
	PRAKTICKÁ ČÁST	49
6	Cíl průzkumu, otázky a hypotézy	49
7	Výzkumný vzorek.....	51
8	Výzkumná metodika	54
9	Výsledky výzkumu	56
10	Interpretace a diskuze výsledků	61
10.1	Výsledky dotazníkového šetření.....	61
10.2	Výsledky rozhovorů	63
	Závěr	65
	Seznam použitých zdrojů.....	67
	Seznam zkratk	73
	Seznam obrázků a grafů.....	74
	Seznam příloh	75
	Příloha.....	i

ÚVOD

Média zaujímají ve společnosti významné místo. Pro každého jedince jsou důležitá a minimálně jedno z médií denně lidé využívají (ať je to denní tisk, televize, rozhlas či internet). Dozívají se z nich informace, bez kterých si náš všední život nedokážeme již představit. Bakalářská práce je zaměřena na významnou oblast české žurnalistiky – na investigativní žurnalistiku v televizní tvorbě, a to v televizi veřejnoprávní i komerční. Nejpodstatnější částí této práce je charakteristika jednotlivých osobností české investigativní žurnalistiky a rozbor nejvýznamnějších kauz, jimiž se investigativní novináři zabývali. Veřejnoprávní i komerční televize v České republice se věnují vysílání investigativních pořadů, jež jsou důležité a potřebné, protože mohou přispět k řešení negativních jevů v naší společnosti.

Cílem bakalářské práce je objasnit pojem investigativní žurnalistika a zjistit pohled lidí na tuto oblast novinářské práce. Bylo zjišťováno, zda respondenti, se kterými byl proveden výzkum prostřednictvím metody dotazníkového šetření, tento pojem znají. A pokud jej znají, zda sledují investigativní pořady. Proto mezi stanovenými hypotézami je nejen problematika oblíbenosti investigativních pořadů, ale také významu těchto pořadů a jejich užitečnosti pro společnost. Prostřednictvím rozhovorů je ukázán pohled odborníků na sledovanost investigativních pořadů, a to jednak v televizi veřejnoprávní, jednak v televizi komerční. Další podstatnou částí rozhovorů je zjišťování rozdílů mezi novinářem a investigativním novinářem, je tedy zkoumána problematika osobnosti investigativního novináře.

Jednotlivé kapitoly této bakalářské práce obsahují informace důležité pro splnění jejich cílů. Teoretická část bakalářské práce se nejprve zabývá vysvětlením pojmu médium a rozdělením médií na tištěná a elektronická. Každé médium má svůj vývoj a vývoj každého z nich je pro rozvoj investigativní žurnalistiky důležitý. V další kapitole je objasněn pojem investigativní žurnalistika a popsán vývoj této oblasti novinářské činnosti. Třetí kapitola je věnována aspektům, jež by novináři měli brát v úvahu (právní, etické a společenské). V části týkající se právních aspektů jsou zmíněny zákony, které novinář musí respektovat, aby se nedopustil jejich porušení, a zároveň jsou potřebné, protože napomáhají chránit práva novinářů. Jde především o právo na svobodu projevu a

informací, právo na ochranu osobnosti, tiskový zákon a také autorské právo. Etické aspekty ukazují novinářům, jak mají správně pracovat, aby se nedostali do rozporu se zákonem. Týkají se také respektování svobodného projevu novináře a dalších práv a povinností s tím spojených. Společenské aspekty souvisejí s kulturou celého okolního prostředí. Čtvrtá kapitola se zabývá osobnostmi investigativní žurnalistiky a jejich nejvýznamnějšími kauzami. Každá oblast lidské činnosti (literatura, fyzika, chemie či biologie a mnohé další) má své osobnosti. I v investigativní žurnalistice najdeme odborníky, kteří napomohli odhalit řadu problémů ve společnosti. Poslední kapitola se věnuje celoplošnému vysílání. V kapitole jsou vysvětleny pojmy komerční a veřejnoprávní televize a uvedeny pořady investigativní žurnalistiky.

Tato bakalářská práce by mohla být přínosem pro žurnalistické a mediální obory, a to jak pro učitele, tak i pro studenty.

TEORETICKÁ ČÁST

1 MÉDIA

Média neboli hromadné sdělovací prostředky, jsou nedílnou součástí každého člověka. Nejprve byl součástí rozvoje médií vývoj člověka samotného a komunikace (od gest a mimiky až po internet). Média nás dodnes informují o dění ve světě i o dění, které je v našem okolí. Uvádí se, že největší úspěch mají média elektronická (rozhlas a televize). Nejpodstatnější je pro lidi obraz – je nejúčinnější k vytváření prvního dojmu.¹

Média jsou technická zařízení, která nám slouží k převodu informací mezi komunikátorem (vysílá informaci) a recipientem (přijímá informaci), jsou to pro nás hromadné sdělovací prostředky – tzv. masmédia a propagace. Média nám slouží k utváření nové reality a za pomoci informace, kterou přinášejí, pomáhají recipientovi si vytvořit obrázek k události či ho přenesenou informací mohou ovlivnit – nejvíce vlivnými médii je právě televize, kvůli obrazu, který nabízí.²

Média můžeme dělit podle různých hledisek. Jedním z nich je dělení z hlediska technického zpracování – je to primární dělení médií:

- a) tištěná – knihy, vyhlášky, noviny, letáky, časopisy, plakáty aj., největší význam pro sociální komunikaci mají noviny,
- b) elektronická – rozhlas (audiální), televize (audiovizuální), telefon, CD, DVD aj., nejdůležitější je především televizní a rozhlasové vysílání,
- c) multimédia – kombinace písma, zvuku a obrazu – internet.³

Elektronická média mají od tištěných větší výhody v aktuálnosti obsahu, mají rychlejší možnost informovat recipienty o aktuálním dění (tedy aktuálnost), mají možnosti hypertextu⁴, větší kvalitu a spolehlivost.

Další možností dělení médií je kategorizace podle Kanad'ana Marshalla McLuhana. Podle něho lze média dělit na:

- a) horká – televize, rozhlas, které na nás působí více smysly a vyžadují velkou míru pozornosti, neumožňují mnoho sdělení dotvářet a domýšlet,
- b) studená – noviny a časopisy, které se dají uchovat, přinášejí nám více informací.

¹ MUSIL, J. *Úvod do sociální a masové komunikace*. 2.vyd. Praha: UJAK, 2008, s. 7-8. ISBN 978-80-86723-44-0.

² Tamtéž, s. 7-8.

³ Tamtéž, s. 7-8.

⁴ Hypertext je skupina textů, které jsou mezi sebou propojeny pomocí linků (odkazů), díky čemuž může čtenář procházet text bez pevně daného sledu.

Další z mnoha možností dělení médií je dělení podle charakteristiky čtenářů. Lze tedy rozlišit média:

- a) zpravodajsky – publicistická,
- b) zájmová,
- c) odborná,
- d) stavovská, profesionální.⁵

K nejdůležitějším a nejrozšířenějším médiím patří televize, rozhlas, tisk a nejnovější médium - internet. V dalších podkapitolách bakalářské práce budou rozebrána média tištěná, televize a rozhlas, jelikož jsou pro téma této práce podstatná. Internet jako nové médium se v současné době stává nejrozšířenějším. Uživatelé zde získávají informace o dění ve světě i doma nejrychleji, ale vzhledem k tomu, že pro tuto bakalářskou práci téma internetu (nového média) není podstatné, v dalších podkapitolách není zmiňován.

1.1 Tištěná média

Tištěná média jsou jednou z nejstarších možností šíření zpráv. Před vznikem tištěných periodik tak, jak je známe dnes, proběhla dlouhá cesta vývoje. Lidé potřebovali znát informace o obchodu, proto se začaly tvořit první listy. Nejvíce k rozvoji tištěných periodik dopomohl vynález knihtisku. Do té doby se veškeré noviny opisovaly ručně. Knih tisk vznikl v polovině 15. století, přesněji se uvádí rok 1445. Vynalezl ho Johann Gutenberg.⁶ Aby se mohla tištěná periodika množit, musely se rozvíjet vynálezy, které napomáhaly k výrobě tištěných periodik i k usnadnění práce a museli se více vzdělávat lidé, aby bylo více vzdělaných novinářů (a tak se mohly noviny rozvíjet) a více lidí, kteří umí číst (aby tištěná média nezankla). V době vynálezu knihtisku přicházely nejčastěji zprávy z válek, konfliktů, revolucí, ale také z oblasti obchodu a pohybu cen zboží.⁷

Tištěná periodika se začala postupně rozvíjet po celém světě. Vznikala národní žurnalistika. Nejvýznamnější národní žurnalistika byla – anglická, americká, německá, ruská, francouzská a česká. Každá z nich byla něčím podstatná. Německo se zapsalo do

⁵ VERNER, P. *Úvod do praktické žurnalistiky*. 2.vyd. Praha: UJAK, 2010, s. 18. ISBN 978-80-86723-87-7.

⁶ VERNER, P. *Historie mediální komunikace*. 1.vyd. Praha: UJAK, 2013, s. 10. ISBN 978-80-7452-027-3.

⁷ Tamtéž, str. 10-11.

dějin národní žurnalistiky tím, že v Lipsku vydali první deník na světě (r. 1660 *Einkommende Zeitungen*), Francie se proslavila první fotografií (r. 1825 Niepce, zdokonalení fotografie – r. 1839 Daguerre), Anglie byla známá humoristickým listem s bulvárními prvky (*The Tatler* – *Klevetník* r. 1709) a Amerika se proslavila tzv. žlutou žurnalistikou⁸ a nejstarším módním časopisem na světě (*Harper's bazar*).

1.1.1 Vývoj tištěných médií v zahraničí

Každá národní žurnalistika začala vydávat svá periodika v jiné časové ose a měla jiný vývoj. Anglická národní žurnalistika vydala své první periodikum roku 1622, *Weekly News*, které mělo politický charakter. Vydavatelem byla dvojice novinářů N. Bourne a N. Butler. Anglické listy se tak postupně v 17. století staly nedílnou součástí všech diskuzí anglických gentlemanů. Anglie byla první, kde se objevil předchůdce humoristického tisku s bulvárními prvky (r. 1709 – *The Tatler*) a jako první dala světu bohatě ilustrované noviny (r. 1643 – *Mercuries civicus*). Dodnes vychází v Anglii legendární *The Times*. První číslo vyšlo roku 1788. V letech 1908 – 1922 vydával legendární *The Times* Northcliff, který v nich prosazoval vlastní politický názor. Northcliff mimo jiné vydával postupem času kromě *The Times* i periodikum *Daily Mail*. *Daily Mail* byl lidový list, který obsahoval různé rubriky (např. o čem se hovoří, aktuality aj.). Větším konkurentem listu *The Times* se staly ve 20. století listy *Morning Chronicle*, kde přispíval Ch. Dickens. Na rozdíl od *The Times* se *Morning Chronicle* zabývaly sociální problematikou a měly umělecké cítění. Ve 30. letech 20. století se Anglie zapsala do historie listem *Daily Telegraph*, protože to byl list s největším nákladem. Dodnes v Anglii vychází spousta tištěných periodik, mezi ně stále patří i některé ze zde zmíněných: *The Times*, *Daily Telegraph*, *Daily Mail*, *Daily Mirror*, *The Sun*.⁹

Francie měla svůj první týdeník roku 1631 *Nouvelles Ordinaires de Divers Androits*. Vydávali ho tiskaři Jean Martini a Louis Vendosme a jejich hlavním obsahem byly zprávy ze zahraničí. Ovšem týdeník byl předchůdcem prvního periodika. Týdeník

⁸ Žlutá žurnalistika (*Yellow Press*) vymyslel J. Pulitzer v deníku *Sunday World*, kde začal díky Pulitzerovi vycházet komiks *The Yellow Kid*. Postavička žlutého chlapce vysvětlovala přistěhovalcům život v Americe. Kreslířem *The Yellow Kida* byl R. F. Outcault, kterého přeplatil W. R. Hearst a tak začal žlutý panáček vycházet v Hearstově *New York Morning Journal*.

⁹ VERNER, P. *Historie mediální komunikace*. 1.vyd. Praha: UJAK, 2013, s. 21-26. ISBN 978-80-7452-027-3.

Gazette de France začal vydávat v roce 1631 Théopraste Renaudot. Francie se může chlubit i svojí první fotografií na světě. Prvně je fotografie připsána N. Niepcemu, ale vynález zdokonalil roku 1839 J. J. M. Daguerre. Dále se Francie může pyšnit počáteční fází bulváru, kdy vydaly v 18. století Le Mercure (200 stran) – „první zábavný časopis na světě“. Stejně jako u nás byl i ve Francii tisk ovlivňován tím, kdo byl právě u moci. Za Napoleona Bonaparteho vycházel jen Le Moniteur, za 1. světové války vycházelo pět největších deníků (např. Le Journal, Le Matin,...), za 2. světové války byl tisk rozdělen mezi nacisty a kolaboranty, a za dob komunismu vyšel list L'Humanité. Dodnes vychází většina výše zmíněných periodik.¹⁰

Německá národní žurnalistika se zapsala do historie vůbec prvním deníkem. Vydali ho v Lipsku roku 1660, jmenoval se Einkommende Zeitungen a vydával ho T. Ritzch. Německo bylo také známo prvními pokusy o moralistické časopisy, ze kterých se postupně oddělily časopisy pro děti, časopisy pro ženy nebo módní časopisy (Patriot, Vossische Zeitung aj.). Ale vůbec o prvním periodickém tisku na území Německa se mluví v roce 1609. Byly to dvoje periodicky vycházející noviny – Relation aller Fürnemmen und gedenckswürdigen Historien – který vydával Johan Carolus a druhý – Aviso, Relation oder Zeitung – který vydával Julius Adolphus von Söhne.¹¹ Periodický tisk se v době 19. století stal nedílnou součástí vlády. Každý, kdo usedl v Německu k moci, vládl i německému periodickému tisku. V době vlády Napoleona, vliv francouzské revoluce měl další dopad na tisk (Das Rothe Blat), poté noviny ovládli Karel Marx a Bedřich Engels, kteří v něm zveřejnili Komunistický manifest. V Německu vznikla i první inzertní kancelář, se kterou přišel poprvé v roce 1871 Rudolf Mosse. V období světových válek byl tisk v Německu pod velkou cenzurou a sloužil k propagaci politického nástroje. Byl zde Goebbelsův tisk – Der Angriff, tisk, který patřil nacistům – Volkiser Beobachter nebo tisk, který patřil komunistům. Dodnes jsou v Německu nejvýznamnější deníky jako Die Welt, Berliner Zeitung, Tagesspiegel.¹²

Další národnostní žurnalistikou, která měla odlišný vývoj, byla americká národnostní žurnalistika. Americká žurnalistika začala vydávat první periodicky vycházející tisk roku 1690 pod titulem Public Occurrences Both Forreign and Domestic,

¹⁰ VERNER, P. *Historie mediální komunikace*. 1.vyd. Praha: UJAK, 2013, s. 29-35. ISBN 978-80-7452-027-3.

¹¹ Tamtéž, s. 35-36.

¹² Tamtéž, s. 37-41.

kteří později guvernér zakázal, a tak se o prvním periodicky vycházejícím tisku hovoří až v roce 1704. Týdeník *The Boston News Letter* (John Campbell) byl pod pravidelnou cenzurou. Jednou z důležitých událostí, která pohnula s tiskem v Americe, bylo Bostonské pití čaje.¹³ Americká žurnalistika začala kolem 19. století členit zprávy do rubrik – např. domácí, zahraniční, sociálně-politická.¹⁴ Dále začaly vycházet deníky pro masy, tzv. bulvární tisk. A vznikly významné *New York Times* v roce 1851 (Henry Raymond). List navazoval na anglické *The Times*. Začaly se pořádat také první konference ohledně války Severu proti Jihu, kam chodili novináři, aby se dozvěděli aktuální informace, ale nesměli zveřejnit žádná strategická sdělení. Úplně nejvýznamnějším listem je dodnes *Washington Post*, který poprvé vyšel v roce 1877 a proslavil se známou aférou Watergate (díky aféře Watergate se rozvinula investigativní žurnalistika). A v neposlední řadě byl vynález tzv. žluté žurnalistiky, kterou zavedl Josef Pulitzer v *Sunday World*. Stejně jako i v dalších národnostních žurnalistikách byl tisk věnován vždy konkrétní skupině lidí. Dodnes v Americe vychází proslulé *Washington Post*, které jsou nejčastěji citované, *New York Sun*, *New York Times* a mnoho dalších.¹⁵

1.1.2 Vývoj tištěných médií v České republice

Česká národní žurnalistika má dlouhý vývoj. Je dělena na několik období – národní obrození, sociální obrození, tisk po vzniku Československa, tisk za 2. světové války, tisk po roce 1945, tisk za doby Pražského jara a normalizace a média po roce 1989. V každém období sloužil tisk konkrétní vládnoucí skupině a vznikaly dodnes známé listy. Národní obrození bylo ve znamení Pražských novin.¹⁶ Do období Národního obrození se datuje vznik *Národních novin*, které začal vydávat v roce 1848 Karel Havlíček Borovský, který předtím vedl již známé *Pražské noviny*.¹⁷ Po roce 1859, v době, kdy padla Bachova

¹³ Bostonské pití čaje – proběhlo 16. 12. 1773, když z iniciativy listu *Boston Gazette* naházeli rebelanti žoky čaje do moře. Několik bostonských novinářů, převlečených za domorodce přepadlo tři lodě Východoindické společnosti na protest proti zavedení čajové daně. Americký prezident po této akci navrhnul text Dekladace nezávislosti. V roce 1776 byla přidána do ústavy.

¹⁴ VERNER, P. *Historie mediální komunikace*. 1.vyd. Praha: UJAK, 2013, s. 55-56. ISBN 978-80-7452-027-3.

¹⁵ Tamtéž, s. 58-64.

¹⁶ *Pražské noviny* vlastnil v roce 1784 Schönfeld. Zaměstnal v nich *Krameria*, který si získal čtenáře. O pár let později vyvrcholily spory mezi *Krameriem* a Schönfeldem a *Kramerius* z novin odešel. Založil svoje *Pražské noviny*, kterým musel často měnit název. Po smrti *Krameria* jeho noviny nakonec získal Schönfeld.

¹⁷ VERNER, P. *Historie mediální komunikace*. 1.vyd. Praha: UJAK, 2013, s. 75-88. ISBN 978-80-7452-027-3.

vláda, přišel zákon o vývoji tisku. Vznikala tak nová periodika: Čas, Hlas, Národní listy. Spisovatelé se po neshodách s koncepcí Národních listů rozdělili na mladočechy a staročechy. Mladočeši (např., Arbes, Hájek, Neruda, Čech, Smetana aj.) se shromažďovali okolo Národních listů (1862), které vedl JUDr. Julius Grégr, a zabývali se tématy: hospodářství, kultura, sport, válečné zpravodajství aj. Staročeši (Rieger, Šimáček, Palacký) se shromažďovali okolo deníku Národ (1863-1866) a ve svých listech se zabývali tématy: mladočeši, rakouský federalismus. Tento deník byl však po třech letech zastaven z důvodu nezájmu lidí.¹⁸ Dalším důležitým obdobím pro rozvoj českého periodického tisku bylo období sociálního obrození. V tomto období vznikly další listy, především v souvislosti se vznikem politických stran. Byly to: Agrární strana (Venkov), Národní socialisté (České slovo), Lidová strana (Čas). Do této doby se datuje i vznik Lidových novin, které byly založeny v roce 1893 v Brně Adolfem Stránským.¹⁹

Období 1. světové války (1914-1918) je charakteristické zrušením některých tiskovin (např. České slovo, Samostatnost, Svoboda), zároveň se novináři podíleli na bojích o samostatnost ČSR, a tak byl založen nový list Československá samostatnost. Roku 1918 se rozpadlo Rakousko-Uhersko a vznikla Československá republika. V samostatném Československu byla založena Československá tisková kancelář jakožto zdroj informací pro všechny noviny. Vzniklo přes 2000 periodik (např. České slovo, obnovily se Národní listy, Právo lidu, Rudé právo, Venkov). Každé noviny vznikly opět v souvislosti se vznikem politických stran (např., Rudé právo – KSČ, Právo lidu – Sociální demokracie, atd.).²⁰ Období 2. světové války (1939-1945) je charakteristické pozastavením všech politických stran a vznikem tzv. Třetí říše. Vydávaly se noviny: Národní práce, České slovo, Lidové listy. Od roku 1939 se tisk dělil na: komunistický tisk (Rudé právo – ilegální, Rovnost), východní zahraniční odboj (Útok, Denní zprávy), nekomunistický domácí odboj (V boj!), západní zahraniční odboj (Čechoslovák, Naše noviny), periodický tisk ilegálních revolučních národních výborů a partyzánských skupin (Čas, Pravda, Hlas národa) a časopisy vycházející v koncentračních táborech (Rudá zář, Vedem).²¹ Po skončení 2. světové války se tisk musel vzpamatovávat, protože byl nedostatek papíru. V tomto období vznikla Mladá fronta 1945 (sdružení mládežnických

¹⁸ VERNER, P. *Historie mediální komunikace*. 1.vyd. Praha: UJAK, 2013, s. 89-94. ISBN 978-80-7452-027-3.

¹⁹ Tamtéž, s. 97-101.

²⁰ Tamtéž, s. 102-108.

²¹ Tamtéž, s. 119-120.

autorů). Začaly vznikat časopisy s různým zaměřením: pro ženy (Vlasta), sportovní (Sport a hry), vojenský (Obrana lidu), atd. V období komunismu (1948-1989) nastala cenzura periodik, které komunisti vlastnili. Přísný systém cenzury fungoval do roku 1968. V 60. letech začala komunistická strana ztrácet svůj ideologický zápal. S rokem 1966 přišel tiskový zákon (viz kap. 3.1). V roce 1977 byla podepsána Charta 77, dokument týkající se dodržování lidských práv. V roce 1989 přišel očekávaný pád komunismu.²² Po roce 1989 začaly být noviny volnější (co se týče cenzury) a novináři se stávali podnikateli. Vycházely deníky Právo, Mladá fronta Dnes, Lidové noviny, týdeník Hospodářské noviny.²³ Všechny vyjmenované noviny v předešlém znění známe dodnes.

1.2 Televize

Televize patří podle technického zpracování do skupiny elektronických médií (viz kap. 1). Vynález televize je datován do pol. 19. století – do doby vynálezu elektřiny. K vynálezu přenosu obrazu jako první dopomohl profesor Berzelius ze Stockholmu, který v roce 1817 objevil selenium, jež mělo červenou barvu a používalo se k barvení skla. Selenium využil telegrafista May, který učinil další objev. Signály, které přenáší telegrafní kabely, jsou silnější za jasného světla. Důvodem byl právě selen, ze kterého se vyráběly polovodiče a který reagoval na slunce.²⁴

V roce 1843 Alexander Bain ve Skotsku vyřešil jako první přenos obrazu na dálku. Podle něho existují tři podmínky pro přenos obrazu na dálku:

- a) obraz je třeba rozdělit na body různých světelných hodnot,
- b) světelné hodnoty bodů je třeba měnit na elektrické impulsy a na místě je zase měnit na světelné,
- c) je třeba, aby se všechno dělo synchronně ve vysílači i přijímači.²⁵

Poprvé se pojem televize použil na mezinárodním kongresu v Paříži v roce 1900.

Vývoj televize lze členit do dvou etap:

- mechanická televize,

²² ČULÍK, J. *Historie cenzury v Čechách*. [online]. ©1996-2015 Občanské sdružení Britské listy. [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: www.britskelisty.cz/9808/19980810d.html.

²³ VERNER, P. *Historie mediální komunikace* 1. vyd. Praha: UJAK, 2013, s. 133-134. ISBN 978-80-7452-027-3.

²⁴ VERNER, P. *Zpravodajství a publicistika*. 2.vyd. Praha: UJAK, 2010, s. 119-120. ISBN 978-80-86723-88-4.

²⁵ Tamtéž, s. 119-120.

- elektronická televize.

Mechanická televize je vynález Pavla Nipkova. Nejprve sestrojil domácí telefon, dalekohled a nakonec elektronický teleskop. Elektronický teleskop je otočný kotouč s průsvitnými pohledy ve spirále ke středu, založený na postupném řádkovém rozkladu. Elektronický teleskop byl prvním fungujícím vynálezem televize.²⁶

Během vynálezu elektronického televizního vysílání se stále rozvíjela mechanická televize. Zatímco základem mechanické televize byl elektronický teleskop, základem elektrického televizního vysílání byl vynález spínací elektronky (tzv. ikonoskop). Ikonoskop vycházel z Braunovy katodové trubice²⁷, který se později přeměnil na obrazovku televize. Důležitou osobností v dalším vývoji byl Vladimír Kosmas Zworykin. Vybudoval první televizní studio v Moskvě a patentoval si vynález obrazovky (vylepšením Braunovy trubice) a vysílačku. V této době měly mechanická i elektronická televize souběžný vývoj.²⁸

První pokusy elektronického vysílání televize, které byly použitelné, realizovali v roce 1925 Angličan J. L. Baird a Američan C. F. Jenkins. Po předvedení použitelného pokusu Baira a Jenkinse se přestala mechanická televize rozvíjet. V roce 1928 byl za pomoci radiových vln televizní signál přenesen z Londýna do New Yorku. V roce 1928 se Baird pokoušel vymyslet barevný obraz a jeho přenos. Zdokonalovala se elektromechanická televize a začalo se upouštět od mechanické televize.²⁹

Ve světě bylo pravidelné vysílání spuštěno 2. listopadu 1936 (současně obraz i zvuk). Formou vysílání od roku 1936 se vysílalo až do roku 1950. Druhá světová válka zastavila televizní vysílání ve světě, ale televize se nadále ve Spojených státech vyvíjela. Po skončení 2. světové války bylo vysílání ve světě obnoveno (Francie, Sovětský svaz, Anglie, Spojené státy) a dále rozvíjeno.³⁰

Televizní vysílání v České republice vzniklo po 2. světové válce. Od 5. října 1945 odborníci (Němci, Češi, Sověti) začali s vývojem televize u nás. Vývoj byl po třech

²⁶ VERNER, P. *Zpravodajství a publicistika*. 2.vyd. Praha: UJAK, 2010, s. 120-121. ISBN 978-80-86723-88-4.

²⁷ Braunova katodová trubice – 1896 Ferdinand Braun konal pokusy s vyčerpaným vzduchem. Na dně nádoby se objevila fluoreskující látka, uvnitř byly umístěny dva magnety, pak zavedl proud, na stínítku se objevil bod, proud byl učiněn viditelným – a objevila se ona známá sinusoida. První písmena odvysílaná byla písmena BRAUN.

²⁸ VERNER, P. *Zpravodajství a publicistika*. 2.vyd. Praha: UJAK, 2010, s. 120-122. ISBN 978-80-86723-88-4.

²⁹ Drábek, P. *Historie televizního přenosu*. [online]. © 2001-2015 [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: www.paveldrabek.net/elektro/TV_prenos.php.

³⁰ Tamtéž, dostupné z: www.paveldrabek.net/elektro/TV_prenos.php.

měsících přesunut do Sovětského svazu, a tak se čeští odborníci snažili pracovat na svém výzkumu televize. V březnu 1948 bylo předvedeno televizní zařízení v Tanvaldu pro novináře s ukázkou přenosu obrazu a popisu zařízení. První vysílání pro veřejnost bylo uskutečněno v květnu 1948 v Praze na XI. Vysokoškolském sletu. Teprve až 1. května 1953 začalo zkušební vysílání v Praze a pravidelné vysílání bylo zahájeno 25. února 1954, kdy televize vysílala jen několik dnů v týdnu. Od roku 1958 mohli diváci své televizní obrazovky sledovat každý den a od roku 1973 začalo barevné vysílání.³¹

V současné době existují dva druhy televizního vysílání z hlediska vztahu k státu a financí – veřejnoprávní a komerční. Veřejnoprávní televize hospodaří se svým majetkem a je to samostatný právní subjekt. Je financován z koncesionářských poplatků a z reklamy (více viz kap. 5.2). První veřejnoprávní televize vznikla ve Velké Británii v roce 1922 (BBC) a veřejnoprávní televize v ČR vysílá od roku 1992 (Česká televize). Komerční televize je nezávislá instituce, která získává své zdroje financí z reklam a dalších podnikatelských činností (více viz 5.1). První zahraniční komerční televize vznikly v roce 1954 v Lucembursku (CLT) a ve Velké Británii (ITV) a první komerční televize v ČR vznikla v roce 1994 (Nova).³²

1.3 Rozhlas

O rozhlasu hovoříme až v první polovině 20. století, přesněji 2. listopadu 1920, kdy bylo zahájeno vysílání rozhlasu v americkém Pittsburgu. První zprávou na stanici KDKA bylo vyhlášení prezidentských voleb. První americké rádio, které bylo vynalezeno, bylo bezdrátové rádio. I rozhlas má své předchůdce, stejně jako tištěná média. Předchůdcem rozhlasu byl tzv. telegraf. O zdokonalení telegrafu sice hovoříme v 18. století, ale vynález je připisán až Samuelu Morsemu v roce 1844, který ho proslavil tím, že vymyslel krátké a dlouhé signály, které napomáhaly k lepší komunikaci.³³ Každý signál znamenal nějaké konkrétní písmeno v abecedě.

³¹ Drábek, P. *Historie televizního přenosu*. [online]. © 2001-2015 [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: www.paveldrabek.net/elektro/TV_prenos.php.

³² VERNER, P. *Zpravodajství a publicistika*. 2.vyd. Praha: UJAK, 2010, s. 122. ISBN 978-80-86723-88-4.

³³ Tamtéž, s. 112-113.

V Československu vznikly první pokusy o vysílání s pomocí vojenského vysílače z Petřína v roce 1919. Vysílání v Československu jako v celé Evropě bylo součástí světové války. V pravidelném vysílání rozhlasu bylo Československo druhé v Evropě, hned po Velké Británii. Český rozhlas začal vysílat v pravidelných intervalech 18. května 1923 ze skautského stanu ve Kbelích.³⁴ Mezi začátkem vysílání Českého rozhlasu a rozhlasu v Anglii není velký časový rozdíl. Pravidelné vysílání v Anglii bylo zahájeno 14. listopadu 1922. Rozdíl byl tedy necelý půlrok. Začátky Českého rozhlasu nebyly jednoduché. Do roku 1925 se studio Českého rozhlasu stěhovalo do různých studií (např. říjen 1923 – Kbelický vysílač, červen 1924 – studio na Vinohradské třídě v budově poštovního úřadu, únor 1925 – budova Orbis na Vinohradské třídě), zároveň se však rozhlasové vysílání vyvíjelo (např. v lednu 1924 do Českého rozhlasu nastoupil hlasatel Adolf Dobrovolný, 31. ledna 1924 bylo zahájeno vysílání do zahraničí – angličtina a esperanto, v dubnu 1924 začala ČTK připravovat své zpravodajství, 1. září 1924 bylo otevřeno rozhlasové studio v Brně).³⁵

Vývoj rozhlasu rokem 1925 nekončí. Rozhlas se začal sice stabilizovat, ale stále se prováděly změny. V rozhlasu se začaly přenášet celé koncerty hudebního festivalu a divadelní představení z Národního divadla. V září roku 1925 začal Český rozhlas vysílat pravidelné vysílání pro děti a jazykové kurzy a od října se začalo vysílat pravidelně v německém jazyce. V Českém rozhlasu se začaly rozvíjet i nové žánry – reportáž, komentáře, sportovní reportáže.³⁶

Rozhlas (stejně jako televize) se dnes dělí na – veřejnoprávní a komerční. V komerčních rádiích se objevuje spíše hudební než mluvená složka. Hlavní formou komerčních rádií je zábavná složka. Komerční rádia mají diskotékovou formu s minimálním objemem mluveného slova během vysílání. Po roce 1989 vznikla stanice Evropa 2, která má největší počet posluchačů mezi komerčními rádii. Ve veřejnoprávních rádiích jsou hlavními složkami zpravodajství, publicistika a vzdělávání.

Existují typy rádií, které se dělí podle formy:

- a) všeobecný typ – centrální a regionální (Rádio Blaník),
- b) zpravodajský – podle řazení zpráv s různým typem objektivit a bulvárnosti (Český rozhlas Radiojournal, Rádio Impuls),

³⁴ VERNER, P. *Zpravodajství a publicistika*. 2.vyd. Praha: UJAK, 2010, s. 114. ISBN 978-80-86723-88-4.

³⁵ Tamtéž, s. 114-115.

³⁶ Tamtéž, s. 116.

- c) zpravodajsko - hudební (Rádio Proglas),
- d) hudební (Evropa 2),
- e) vyprávěcí – povídací, telefonický, rodinný, křesťanský (Český rozhlas 2).³⁷

Každý typ rádia má mít i moderátora, vhodného pro tento typ rádia. Všeobecný moderátor by měl být pohotový, operativní, ovládat improvizaci a jazykové projevy.³⁸

Rádia ve svém zpravodajství opisují z televizních teletextů (aspoň, co se komerčních rádií týče), které často pokulhávají v pohotovosti zpráv. A tím komerční rádia ztrácejí vlastnost – rychlost přenosu informací.³⁹

³⁷ VERNER, P. *Zpravodajství a publicistika*. 2.vyd. Praha: UJAK, 2010, s. 117. ISBN 978-80-86723-88-4.

³⁸ Tamtéž, s. 119.

³⁹ Tamtéž, s. 119.

2 INVESTIGATIVNÍ ŽURNALISTIKA

Žurnalistika jako samostatný obor vznikl už na počátku 15. století (na počátku novověku), v době rozvoje měst a sjednocování oblastí, v době, kdy se uskutečňovaly zámořské objevy, kdy vznikl zájem o denní informace a kdy se zpráva stala zbožím na prodej.⁴⁰ Neexistuje jenom jedna definice žurnalistiky, ale je jich více a nedají se jasně vymezit. Mgr. Pavel Verner se pokusil o ustálenou definici žurnalistiky: „*Žurnalistika je druh společenské činnosti, která je charakterizovaná specifickými atributy. Masmédiu periodicky zveřejňované, redigované soubory komunikačních projevů zachycující společenskou realitu.*“⁴¹ Důležité byly i některé podmínky pro vznik žurnalistiky – např. rozšíření vzdělanosti (hlavně čtení, ale i psaní), schopnost šířit informace za pomoci komunikačních prostředků (rozvoj technologií, které napomohly k přenosu) a rozmnožování mediálních zařízení.

Existuje několik druhů žurnalistiky:

- informační žurnalistika – převážně obchodní zprávy, informovala o obchodech, cenách,
- ideologická žurnalistika – propagovala politiku, vládců a církve, byla přísně cenzurovaná,
- totalitní žurnalistika – komunistická žurnalistika, která hájila své zájmy, propagovala hlavně komunismus v zemi,
- liberální žurnalistika – žurnalistika založená na svobodě projevu a slova, hájila zájmy veřejnosti,
- masová žurnalistika – bulvární žurnalistika, psala senzace,
- hloubková žurnalistika – oficiální žurnalistika, která se opírá o fakta k vytvoření svých reportáží,
- on-line žurnalistika – okamžité uveřejnění informace, určená pro širokou veřejnost
- tisková žurnalistika – delší trvání, periodická, dostupná veřejnosti a registrovaná na svém území,
- pátrací – investigativní žurnalistika.⁴² (Tento druh žurnalistiky je tématem bakalářské práce a jeho vymezení je v podkapitole 2.1).

⁴⁰ OSVALDOVÁ, B., HALADA, J. a kol. *Encyklopedie praktickou žurnalistikou*. 1.vyd. Praha: Libri, 1999, s. 218. ISBN 80-85983-76-1.

⁴¹ VERNER, P. *Úvod do praktické žurnalistiky*. 2.vyd. Praha: UJAK, 2010, s. 16. ISBN 978-80-86723-87-7.

⁴² Tamtéž, s. 22-24.

2.1 Vymezení pojmu

Investigativní žurnalistika je jedním z mnoha druhů žurnalistiky. Hovoří se o ní především jako o pátrací žurnalistice. Název vznikl z anglického *investigate* – což znamená vyšetřovat, pátrat po něčem – proto pátrací žurnalistika.⁴³ Definici investigativní žurnalistiky vymezil Mgr. Pavel Verner ve své knize *Úvod do praktické žurnalistiky*: „*Investigativní žurnalistika představuje autorské šetření ve společenském zájmu, s budoucím zpravodajským odhalením v médiích. Má za úkol nápravu zjištěného stavu. Námětem investigativního materiálu je něco, co má pro čtenáře či diváka velký význam a mělo by mu být v zájmu nějaké profitující skupiny ve společnosti zatajeno.*“⁴⁴

V investigativní žurnalistice je důležitý tým lidí. Cílem je odhalit nějaký skandál (nejčastěji politický), ale nezbytnou věcí v investigativní žurnalistice je dát možnost vyjádření se i obviněné straně.⁴⁵ Při vytváření investigativní zprávy je důležitá investigativní rešerše – dlouhý a důkladný záznam. Redakce dostane závažnou informaci, která musí být zpracována a potvrzena ze tří na sobě nezávislých zdrojů. Měla by být důkladně prověřena, vyslechnuty všechny strany a až poté by měla být informace definitivně zpracována a předána do éteru.⁴⁶ Investigativní žurnalistika je na rozdíl od jiných druhů žurnalistiky mnohem náročnější na čas a na finanční prostředky. Oproti jiným žánrům žurnalistického rázu produkuje investigativní žurnalistika náročnější materiál, na kterém pracuje celý kolektiv reportérů. Potřebuje daleko více času na sběr dat, zpracování literární rešerše a sesbírání a ověření důkazů.⁴⁷

Investigativní žurnalistika si klade za hlavní cíl plnit funkci „*hlídacího psa demokracie*“, informovat veřejnost o korupci a kontrolovat hospodaření a fungování státu.⁴⁸ Podle Andersona a Benjaminsona znamená tato forma žurnalistiky „*informování*

⁴³ OSVALDOVÁ, B., HALADA, J. a kol. *Encyklopedie praktickou žurnalistikou*. 1.vyd. Praha: Libri, 1999, s. 219. ISBN 80-85983-76-1.

⁴⁴ VERNER, P. *Úvod do praktické žurnalistiky*. 2. vyd. Praha: UJAK, 2010, s. 12. ISBN 978-80-86723-87-7.

⁴⁵ OSVALDOVÁ, B., HALADA, J. a kol. *Encyklopedie praktickou žurnalistikou*. 1.vyd. Praha: Libri, 1999, s. 218. ISBN 80-85983-76-1.

⁴⁶ RUSS-MOHL, S., BAKIČOVÁ, H. *Žurnalistika- komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. 1. vyd. Praha: Grada, ISBN 80-247-0158-8.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ HESOVÁ, A. *Investigativní žurnalistika a její praktické užití v českém mediálním prostředí*. [online] Olomouc, 2013. [cit. 2014-12-23] Bakalářská diplomová práce. Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Katedra žurnalistiky. Vedoucí práce: PhDr. Petr Orság, Ph.D. Dostupné z: <http://www.theses.cz/id/28tvlg/00177507-367595497.pdf>.

o skrytých informacích.“⁴⁹ Investigativní žurnalisté jsou investigativci, protože se zajímají o veřejně známé osobnosti – zkorumpované politiky nebo o celé organizace, vládu či různé organizace, které se dopouštějí trestné činnosti, jež není na první pohled známá a viditelná.

2.2 Historie

Investigativní žurnalistika se začala rozvíjet především v demokratických státech. Novináři mohli začít pátrat po korupčních aférách. I přes to, že stále existovala a existuje určitá cenzura v médiích, žurnalisté mohli a mohou daleko lépe projevít a napsat svůj názor.

2.2.1 Vývoj investigativní žurnalistiky ve světě

Počátky investigativní neboli tzv. pátrací žurnalistiky ve světě lze datovat od roku 1972, od vzniku americké aféry Watergate.⁵⁰ Před aférou Watergate existovalo v USA hnutí muckraking (tzv. kydání hnoje), které se dá považovat za předchůdce investigativní žurnalistiky. Šlo o reportáže, které vycházely v novinách a časopisech a útočily na korupci, na porušování lidských práv a práv obecně. Hnutí muckraking můžeme datovat na přelom 19. a 20. století. Muckraking se v podstatě stavěl na dnešních postupech, které se používají v investigativní žurnalistice – očitě svědectví, pozorování zevnitř a podrobné shromažďování důkazů.⁵¹

Aféra Watergate je jednou z největších kauz v historii, která je zapsána v učebnicích jako počátek investigativní žurnalistiky ve světě. Aféra začala vloupáním do ústředí Demokratické strany ve Washingtonu, kam byla umístěna odposlouchávací zařízení. O případ se zajímali dva novináři – Carl Bernstein a Bob Woodward z deníku *The Washington Post*. Oba napsali přes tři sta reportáží na téma Watergate. Případ vedl

⁴⁹ ANDERSON, D., BENJAMINSON, P. *Investigative reporting*. 1976, Bloomington a London: Indiana University Press, s. 5. ISBN 0-253-33164-1.

⁵⁰HESOVÁ, A. *Investigativní žurnalistika a její praktické užití v českém mediálním prostředí*. [online] Olomouc, 2013. [cit. 2014-12-23] Bakalářská diplomová práce. Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Katedra žurnalistiky. Vedoucí práce: PhDr. Petr Orság, Ph.D. Dostupné z: <http://www.theses.cz/id/28tvlg/00177507-367595497.pdf>.

⁵¹OSVALDOVÁ, B., HALADA, J. a kol. *Encyklopedie praktickou žurnalistikou*. 1.vyd. Praha: Libri, 1999, s. 219. ISBN 80-85983-76-1.

až k rezignaci prezidenta USA Richarda Nixona. Dodnes je aféra Watergate známa jako největší kauza v dějinách žurnalistiky a také jako počátek investigativní žurnalistiky ve světě.⁵²

Další kauzy, které přispěly ke vzniku investigativní žurnalistiky ve světě, byly kauzy Flick a Fibag v Německu zveřejněné v listu Spiegel. Aféra Flick byla známa tím, že do düseldorfské centrály vtrhli daňoví kontrolóři a v trezoru našli seznam lidí, kterým poskytla společnost peníze. Byli tam politici všech německých stran. O dva roky později státní zastupitelství obvinilo dva ministry z úplatkářství, a tím vznikla největší aféra německé žurnalistiky. Aféra Fibag souvisela s osobností ministra obrany Strausse. Novináři týdeníku Spiegel zjišťovali informace o stavební firmě FIBAG, která dostala zakázku ke stavbě pěti tisíc bytů pro americkou armádu, přičemž všichni pracovníci firmy FIBAG měli být známými či přáteli ministra obrany Strausse. Časem byli redaktoři článku napadeni za vlastizradu. Případem se zabývala generální prokuratura. Celá aféra skončila obviněním dvou novinářů a odstoupením Strausse z postu ministra obrany.⁵³

2.2.2 Vývoj investigativní žurnalistiky v České republice

U nás investigativní žurnalistika vznikla později. Poprvé se objevila v tištěných médiích, a to v 90. letech minulého století, kdy se začal formovat demokratický stát. Čeští novináři sbírali své zkušenosti ze zahraničí, jelikož investigativní žurnalistika za dob komunismu neměla žádnou historii.⁵⁴ (První pokusy o investigativní žurnalistiku u nás však můžeme datovat již v době žití Egona Ervína Kische). Po Sametové revoluci našla investigativní žurnalistika svou oblibu v deníku Mladá fronta DNES. Na prvních pokusech se podíleli novináři Sabina Slonková, Jiří Kubík a Jaroslav Kmenta (více viz kap. 5.3 a 5.5). Postupně vznikala další periodika a televizní pořady zaměřené na investigativní žurnalistiku. Jedním z těchto periodik byl týdeník Respekt. V roce 1990 jej

⁵² ČESKÁ TISKOVÁ KANCELÁŘ. *Aféra Watergate*. [online] © 1996-2014. [cit. 2014-12-23]. Dostupné z: www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/282409-afera-watergate-nixonovi-zlomila-vaz-legitimizovala-kontrolni-rolu-medii/.

⁵³ DIMITROV, M. „*Aféra Spiegel*“ v roce 1962. Praha, 2006. [cit. 2014-12-23]. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí bakalářské práce: Doc. PhDr. Jaroslav Kučera, CSc.

⁵⁴ HESOVÁ, A. *Investigativní žurnalistika a její praktické užití v českém mediálním prostředí*. [online] Olomouc, 2013. [cit. 2014-12-23] Bakalářská diplomová práce. Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Katedra žurnalistiky. Vedoucí práce: PhDr. Petr Orság, Ph.D. Dostupné z: <http://www.theses.cz/id/28tvlg/00177507-367595497.pdf>.

pomohl založit Jaroslav Spurný, který v tomto týdeníku působí dodnes. Respekt se věnuje dění v domácí i zahraniční politice, ekonomice a různým společenským problémům. Je velmi prestižním časopisem, který bývá často citován jinými médii.⁵⁵

Za historický zlom ve vývoji investigativní žurnalistiky lze považovat rok 1994, kdy vznikla televize Nova a kdy začal být vysílán nový pořad Na vlastní oči. Moderátoři Josef Klíma společně s Radkem Johnem (viz, kapitoly 5.1 a 5.2) se snažili o obdobnou práci, jakou zastávali redaktoři Mladé fronty DNES nebo týdeníku Respekt, o tzv. investigativní žurnalistiku. Josef Klíma mimo jiné patřil nejprve mezi redaktory týdeníku Respekt, než společně s Radkem Johnem a Radkem Bajgarem založili publicistický pořad Na vlastní oči.⁵⁶

Všichni výše zmiňovaní novináři byli za investigativní činnost oceněni řadou prestižních českých cen, např. cenou Ferdinanda Peroutky nebo cenou K. Havlíčka Borovského. Řada investigativních novinářů popsala vyřešené kauzy ve svých knihách. Patří k nim např. kniha Kmotr Mrázek od Jaroslava Kmenty, která dopomohla k zákonnému opatření, že nesmí být v médiích zveřejňovány odposlechy z poslanecké sněmovny,⁵⁷ nebo kniha Josefa Klímy Vlastními očima, kde vzpomíná na všechny svoje kauzy, které pomohl vyřešit. V neposlední řadě lze uvést knihu Kubíka a Slonkové Tíha olova: a co jsme do novin nepsali, která byla inspirována kauzou Olovo (viz, kap. 5.3.1). Každá kniha obohatila českou investigativní žurnalistiku o mnoho nových informací, které bychom se asi jinak nedozvěděli.

V současné době se investigativní žurnalistika rozvinula i v dalších médiích. Mimo jiné Josef Klíma, který uváděl pořad Na vlastní oči, přešel do televize Prima, kde v současné době uvádí pořad Očima Josefa Klímy (kap. 5.1.2). Ve veřejnoprávní České televizi Marek Wollner moderuje pořad Reportéři ČT (kap. 5.2.1). Česká televize vysílá také pořad Černé ovce, v němž se reportéři snaží pomáhat lidem v řešení jejich problémů. Z tištěných periodik se investigativní žurnalistikou stále zabývají deník Mladá fronta DNES a týdeník Reflex. V neposlední řadě se s investigativní žurnalistikou můžeme setkat v Českém rozhlase, kde má svůj vlastní pořad Janek Kroupa.

⁵⁵ HESOVÁ, A. *Investigativní žurnalistika a její praktické užití v českém mediálním prostředí*. [online] Olomouc, 2013. [cit. 2014-12-23] Bakalářská diplomová práce. Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Katedra žurnalistiky. Vedoucí práce: PhDr. Petr Orság, Ph.D. Dostupné z: <http://www.theses.cz/id/28tvlg/00177507-367595497.pdf>.

⁵⁶Tamtéž, dostupné z: <http://www.theses.cz/id/28tvlg/00177507-367595497.pdf>.

⁵⁷Tamtéž, dostupné z: <http://www.theses.cz/id/28tvlg/00177507-367595497.pdf>.

3 ASPEKTY INVESTIGATIVNÍ ŽURNALISTIKY

Povinností žurnalistů je dodržování určitých pravidel při psaní a vydávání svých článků či při natáčení a vysílání svých televizních reportáží. V dalších podkapitolách bude poukázáno na základní tři aspekty: právní, etické a společenské, které by žurnalista měl respektovat. V rámci právních aspektů budou zmíněny některé základní zákony, obsahující práva a povinnosti novinářů. Etické aspekty budou uvedeny především v souvislosti s etickým kodexem novináře. Společenské aspekty se budou zabývat otázkou chování a jednání novináře ve společnosti.

3.1 Právní aspekty

Právní aspekty jsou v žurnalistice velmi důležité. Především investigativní žurnalistika se často pohybuje na hranici se zákonem. Právní aspekty žurnalistiky úzce souvisí s aspekty etickými, protože i za nedodržování novinářského etického kodexu mohou následovat sankce.

Prameny mediálního práva jsou Ústava České republiky, mezinárodní smlouvy, právo Evropské unie, zákony, vyhlášky a nařízení ministerstev, vlády a mnoho dalších. Každý z těchto pramenů určuje možnosti i limity novinářské činnosti. V této části bakalářské práce je poukázáno na některé základní zákonné normy především z hlediska práva na svobodu projevu a informací, práva na ochranu osobnosti, je zmíněn tiskový zákon, autorské právo.⁵⁸

Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím nabyt v České republice účinnost 1. ledna 2000. Zabývá se pravidly pro poskytování informací a upravuje podmínky svobodného přístupu k informacím.⁵⁹ Zákon je pro žurnalistiku důležitý, protože umožňuje novinářům přístup k informacím státních orgánů, orgánů územní samosprávy, veřejných institucí atd. Povinností těchto státních institucí je poskytnutí informací novinářům, a to buď zveřejněním (na nástěnkách či webových

⁵⁸ HESOVÁ, A. *Investigativní žurnalistika a její praktické užití v českém mediálním prostředí*. [online] Olomouc, 2013. [cit. 2014-12-23] Bakalářská diplomová práce. Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Katedra žurnalistiky. Vedoucí práce: PhDr. Petr Orság, Ph.D. Dostupné z: <http://www.theses.cz/id/28tvlg/00177507-367595497.pdf>.

⁵⁹ *Zákony pro lidi. Zákon o svobodném přístupu k informacím*. [online]. © 2010-2015 AION. [cit. 2014-11-04]. Dostupné z: www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-106.

stránkách) nebo na vyžádání. Na tomto zákoně se usnesl Parlament České republiky dne 11. května 1999.⁶⁰

Právo na ochranu osobnosti je zakotveno v **Ústavě ČR (zák. č.1/1993 Sb.) a v Listině základních práv a svobod (zák. č.2/1993 Sb.)**. V uvedených právních normách se konstatuje, že každá fyzická osoba má svou osobnost, proto jí náleží toto právo bez výjimky. Dále je právo na ochranu osobnosti součástí občanského zákoníku. V § 12-14 se nachází pouze dílčí výčet toho, co se týká osobnostních práv, s čímž souvisejí i další zákony (např. tiskový zákon, zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání, zákon o ochraně osobních údajů fyzických osob atd.).⁶¹

Zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku, tzv. tiskový zákon. Stanovuje novináři nejen práva, ale také plnění povinností. Zákon byl novelizován 22. února 2000, od té doby je v platnosti. Vztahuje se pouze na území České republiky a pouze na periodický tisk. Má šest částí.⁶² Tiskový zákon je nejdůležitější zákon pro novináře, protože jim umožňuje vykonávat jejich řemeslo. Tiskový zákon garantuje právo na svobodu projevu prostřednictvím tisku, kdy vydávání periodického tisku je založeno na evidenčním principu (tj. k vydávání není potřeba povolení). Vydávání periodického tisku není na povolení vázáno, protože by hrozilo omezování práva na svobodu slova.⁶³

Právo na svobodu slova a právo na informace. Právo na svobodu slova a právo na informace je zakotveno v **Listině základních práv a svobod v čl. 17**. Na základě těchto práv mohou všechny fyzické i právnické osoby (tudíž i novináři) vyjadřovat své názory, svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace.⁶⁴ Článek 17 (druhá hlava, druhý oddíl) obsahuje pět článků, které se zabývají svobodou slova a právem na informace:

⁶⁰ LEY. *Zákony online*. [online]. © 2005-2014. [cit. 2014-11-04]. Dostupné z: www.zakony-online.cz/?s127&q127=all.

⁶¹ JIŘÍČEK, P. *Právo na ochranu osobnosti ve vztahu k médiím*. [online]. Brno 2009. [cit. 2014-11-04]. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, Katedra občanského práva, Vedoucí práce: Doc. JUDr. Zdeňka Králíčková, Ph.D. Dostupné z: www.is.muni.cz/th/134846/pravf_m/diplomova_prace.pdf.

⁶² LEY. *Tiskový zákon*. [online]. © 2005-2014. [cit. 2014-11-04]. Dostupné z: www.zakony-online.cz/?s128&q128=all.

⁶³ JIŘÍČEK, P. *Právo na ochranu osobnosti ve vztahu k médiím*. [online]. Brno 2009. [cit. 2014-11-04]. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, Katedra občanského práva, Vedoucí práce: Doc. JUDr. Zdeňka Králíčková, Ph.D. Dostupné z: www.is.muni.cz/th/134846/pravf_m/diplomova_prace.pdf

⁶⁴ Tamtéž, dostupné z: www.is.muni.cz/th/134846/pravf_m/diplomova_prace.pdf.

- a) Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny.
- b) Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu.
- c) Cenzura je nepřípustná.
- d) Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnosti státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.
- e) Státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Podmínky a provedení stanoví zákon.⁶⁵

Zákon č. 121/2000 Sb., zákon o právu autorském, o právech souvisejících, tzv. autorské právo. Autorským právem se zabývá hlava první, díl první – předmět práva autorského. Má 6 článků. Zabývá se předmětem autorského práva, otázkami, co se považuje za dílo, na jaký druh díla se autorské právo vztahuje a co se za dílo nepovažuje.⁶⁶

3.2 Etické aspekty

Etické aspekty jsou pro novináře velice důležité. Říkají jim, co je správné a jak mohou pracovat, aby se nedostali do rozporu se zákonem.

Max Weber etiku dělí na dva druhy:

- etiku zodpovědnosti,
- etiku smýšlení.⁶⁷

Každý z těchto druhů etiky má své charakteristické vlastnosti. Etika zodpovědnosti hodnotí správnost jednání podle předpokladů důsledků a jejím typem jednání je účelová racionalita. Kdežto etika smýšlení hodnotí správnost jednání podle přesvědčení a jejím typem jednání je hodnotová racionalita. Dohromady oba druhy etiky tvoří správnou osobnost novináře.⁶⁸

Syndikát novinářů ČR - na základě studií vypracoval soubor dokumentů – Etický kodex novináře. Etický kodex přijala valná hromada Syndikátu novinářů ČR 18. června

⁶⁵ POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČR. *Listina základních práv a svobod*. [online]. [cit. 2014-11-04]. Dostupné z: www.psp.cz/docs/laws/listina.html.

⁶⁶ BUSINESS CENTER. *Autorský zákon*. [online]. © 1998-2014. [cit. 2014-11-04]. Dostupné z: www.business.center.cz/business/pravo/zakony/autorsky/cast1ha.aspx.

⁶⁷ KUNCZIK, M. *Základy masové komunikace*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1995. s. 86-89. ISBN 80-7184-134-X.

⁶⁸ Tamtéž, s. 88-89.

1998. Dne 25. listopadu 1999 byl na návrh Komise pro etiku aktualizován. Již Deklarace ministrů států, kteří se v prosinci 1994 zúčastnili v Praze 4. evropské konference o politice, zdůraznila v bodě 11c, že „novináři mají právo přijímat své vlastní samoregulační normy – ve formě etického kodexu.“⁶⁹

Etický kodex obsahuje zásady žurnalistické etiky, slouží k respektování svobody slova, projevu, tisku a práva občana na informace. Některá ustanovení etického kodexu novináři ovšem často porušují. Objevuje se např.:

- špatné zdrojování,
- plagiátorství,
- přijímání úplatků nebo darů,
- manipulace s obrazem (fotografií).

Etický kodex novinářů se snaží sladit:

- práva a svobody novinářů s právy a svobodami občanů tak, aby se nedostávaly do konfliktů,
- stanovit odpovědnost novinářů za jejich činnost.⁷⁰

Všechny zásady (etického kodexu) směřují k tomu, aby měl žurnalista úctu k pravdě, aby veškeré informace byly prověřovány a pokud jsou chybné, aby byly opraveny. Aby se zprávy nezkreslovaly a aby žurnalisté nevyužívali své dovednosti a možnosti technického vybavení k manipulaci.⁷¹ Zároveň cílem etického kodexu je chránit novináře a vnitřní svobodu tisku.

Etický kodex má tři základní body, které novináři musí dodržovat:

- a) Právo občanů na včasné, pravdivé a nezkreslené informace, které zajišťuje čl. 17 Listiny práv a svobod.
 - a. zveřejňovat pouze informace, jejichž původ je znám
 - b. respektovat pravdu bez ohledu na důsledky
 - c. dbát na rozlišování faktů od osobního názoru
 - d. hájit svobodu tisku a médií
 - e. neodchylovat se věcně od pravdy
 - f. nepřipustit, aby domněnka byla vydávána za fakt
 - g. odmítat nátlak na zveřejnění nepravdivé informace
 - h. odmítat zásahy státních orgánů (mohli by ovlivnit pravdivost)
 - i. přijímat úkoly srovnatelné s profesní důstojností
 - j. nepoužívat nepoctivé prostředky k získání informace, fotografie či dokumentu
- b) Kladeny jsou požadavky na vysokou profesionalitu v žurnalistice

⁶⁹ SYNDIKÁT NOVINÁŘŮ ČR. *Etický kodex*. [online]. ©2014 [cit. 2014 – 11 - 01]. Dostupné z: <http://www.syndikat-novinaru.cz/etika/kodex/>.

⁷⁰ Tamtéž, dostupné z: <http://www.syndikat-novinaru.cz/etika/kodex/>.

⁷¹ KUNCZIK, M. *Základy masové komunikace*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 1995. s. 84. ISBN 80-7184-134-X.

- a. nést odpovědnost za všechny své zveřejněné materiály
 - b. vyloučit činnosti, které by mohly vést ke konfliktu
 - c. nepřijímat hodnotné dary, výhody
 - d. nezneužívat povolání novináře k činnosti reklamního pracovníka
 - e. nepodepisovat reklamní, obchodní ani finanční reklamy
 - f. nepřijímat peníze ve veřejné službě nebo soukromém podniku
 - g. nezneužívat výsad plynoucích z povolání novináře
 - h. nezneužívat výhod plynoucích z členství v Syndikátu
- c) Důvěryhodnost, slušnost, serióznost zvyšují autoritu médií.
- a. nic neomlouvá nepřesnost nebo neprověření informace
 - b. jestliže si zdroj informací přeje být utajen, novinář je povinen zachovávat profesní tajemství
 - c. respektovat soukromí osob
 - d. dodržovat přísně zásadu presumpce nevinny a neidentifikovat příbuzné obětí nebo delikventů
 - e. považovat pomluvu, neprokázané obvinění překroucení dokumentů, ... za nejzávažnější profesní chybu
 - f. nesmí novinář svou činností dostat dotčené osoby do nesnází
 - g. novinář nesmí využívat ve svůj prospěch informace získané při výkonu svého povolání dříve, než budou informace zveřejněny
 - h. nesmí vytvářet ani ztvárňovat námět, který by podněcoval diskriminaci rasy, barvy pleti, náboženství, pohlaví, sexuální orientace
 - i. při reprodukci jakéhokoliv textu musí být uveden jeho autor formou adekvátní k rozsahu přetištěného materiálu
 - j. plagiát se zásadně zakazuje⁷²

Etický kodex novináře je nezbytným dokumentem pro žurnalisty. Etický kodex byl přijat Syndikátem novinářů České republiky jako tzv. „*otevřený dokument*“, protože obsah Etického kodexu chtějí členové Syndikátu novinářů i nadále rozvíjet (upravovat, doplňovat). Původní text Etického kodexu byl otištěn v Mediažurnálu tak, aby se k němu každý z členů Syndikátu mohl vyjádřit.⁷³ Odborníci se shodují v tom, že žurnalistická etika musí být nezbytnou součástí novinářské činnosti. Je třeba si uvědomit, že i novináři jsou pouze lidské bytosti, které občas udělají chybná rozhodnutí.⁷⁴

⁷² SYNDIKÁT NOVINÁŘŮ ČR. *Etický kodex*. [online]. ©2014. [2014-11-01]. Dostupné z: <http://www.syndikat-novinaru.cz/etika/kodex/>.

⁷³ OSVALDOVÁ, B., HALADA, J. a kol. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. 1.vyd. Praha: Libri, 1999, s. 232. ISBN 80-85983-76-1.

⁷⁴ KUNCZIK, M. *Základy masové komunikace*. 1.vyd. Praha: Karolinium, 1995. s. 87-88. ISBN 80-7184-134-X.

3.3 Společenské aspekty

Veškerá lidská komunikace je spojována se sociálním, společenským a kulturním kontextem. Nadále je lidská komunikace také spojována s geografii, s místem a s časem, ve kterém se nacházíme. V dnešní době existují tzv. společenské instituce (masová média), které nám (respondentům) přinášejí zprostředkovaná sdělení (od zpráv až po zábavu). Společenské aspekty žurnalistiky se mění podle toho, jak se vyvíjí lidstvo samo.⁷⁵

Média jsou součástí společnosti a její kultury. V každé společnosti se média liší, a to svým obsahem a jeho zpracováním. Zároveň mají mnoho podobného. Jsou nejen součástí společnosti, ale pomáhají tvořit kulturu této společnosti. Dokážou z malého počtu zdrojů, které jim jsou poskytnuty, sdělit informace velkému počtu příjemců a ovlivnit jejich intelektuální, estetické, zábavné a volnočasové projevy.⁷⁶

Média zastávají ve společnosti funkce, kterými jsou:

- komunikace ve společnosti,
- získávání a předávání poznatků,
- vytváření vztahů mezi jednotlivými součástmi společnosti,
- přenos kulturního dědictví.⁷⁷

Lidé se naučili organizovat svůj volný čas podle televizního programu. Dále médiím přiřazují konkrétní funkce, kterými je řadí do svého společenského života. Ke každému jednání médií si členové společnosti vytvoří nějaké představy toho, jak by každé konkrétní jednání médií mělo vypadat.⁷⁸ Společenské aspekty v investigativní žurnalistice napomáhají k vyřešení kauz, kterých se investigativci snaží dopátrat. Měli by brát ohledy na to, co společnosti pomůže a zda řešení konkrétní kauzy je pro společnost užitečné.

⁷⁵ JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Masová média*. 1.vyd. Praha: Portál, s. r. o., 2009. s. 89. ISBN 978-80-7367-466-3.

⁷⁶ JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Média a společnost*. 1. vyd. Praha: Portál, s. r. o., 2003. s. 55-56. ISBN 80-7178-697-7.

⁷⁷ Tamtéž, s. 59-60.

⁷⁸ Tamtéž, s. 60.

4 VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI INVESTIGATIVNÍ ŽURNALISTIKY A JEJICH KAUZY

Každé odvětví má i své osobnosti. Ať je to fyzika, filozofie, matematika či literatura, v každém oboru se učíme o těch nejlepších, kteří konkrétní vědní obory obohatili svými zkušenostmi. Své osobnosti má také investigativní žurnalistika. Jsou to lidé, kteří pomohli vyřešit řadu závažných kauz. Sbírali informace, aby s nimi mohli pracovat, pátrali po osobách, aby dostali vyjádření, natáčeli reportáže. Lidé se díky reportérům investigativní žurnalistiky dozvěděli pravdu o kauzách, o kterých by mohli jen polemizovat. Další podkapitoly se zabývají osobnostmi současné české investigativní žurnalistiky. Jsou to Josef Klíma, Radek John, Stanislav Motl, Janek Kroupa, Sabina Slonková, Jaroslav Kmenta a Jiří Kubík.

4.1 Josef Klíma

Josef Klíma je jeden ze zakladatelů investigativní žurnalistiky u nás. Je spoluzakladatelem týdeníku Reflex a televizního publicistického pořadu Na vlastní oči, který byl vysílán v televizi Nova. Josef Klíma o sobě říká, že je především pišící novinář, spisovatel a až potom televizní reportér.⁷⁹ Vystudoval Fakultu žurnalistiky Karlovy univerzity v Praze. Přispívá do Lidových novin, kde má vlastní rubriku Poslední slovo. Po založení televizní stanice Nova od roku 1994 se začal Josef Klíma objevovat po boku Radka Johna, Stanislava Motla a později také Janka Kroupy v pořadu Na vlastní oči.⁸⁰ Zde se snažili rozluštit kauzy, ke kterým se dostali. V roce 2009 byl pořad Na vlastní oči ukončen a znovu se objevil na televizní obrazovce v roce 2012.⁸¹

Josef Klíma je také spisovatelem. V jedné ze svých knih uvedl: „*Jsem pozorovatelem života. Jen výsledky toho pozorování sděluji různou formou.*“⁸² Svou první knihu Náruživost napsal v roce 1983 a řešil v ní problematiku drog. Ve stejném roce však

⁷⁹ KROUPA, J. *13. komnata Josefa Klímy*. [online]. © ČT 1996 – 2014 [cit. 2014-12-21]. Dostupné z: www.ceskatelevize.cz/porady/1186000189-13-komnata/209562210800040-13-komnata-josefa-klimy/.

⁸⁰ OSOBNOSTI. *Josef Klíma*. [online]. © 1996-2014. [cit. 2014-12-21]. Dostupné z: www.osobnosti.cz/josef-klima.php.

⁸¹ KLÍMA, J. *Vlastníma očima: aneb před kamerou i za ní*. 2. vyd., Praha: Nakladatelství Andrej Šťastný, 2012. s. 19-22. ISBN 978-80-86739-51-9.

⁸² Tamtéž, s. 6.

byla kniha zakázána.⁸³ Další známou knihou je *Brutalita*, inspirovaná skutečnou událostí. Josef Klíma se ve svých novinářských počátcích zajímal o Sociální ústav pro mentálně postižené děti v Měděnci. Důvodem jeho zájmu bylo nevhodné chování vychovatelek vůči jejich chovankyním. Vychovatelky své chovankyně měly původně týrat. Josef Klíma v reportáži, kterou s ním natočil Janek Kroupa, tvrdí, že se v šetření zmýlil a vychovatelkám sociálního ústavu se omluvil.⁸⁴ Poslední knihu, kterou napsal, je kniha s názvem *Vlastníma očima*. Zde vzpomíná na svoje nejzajímavější kauzy, které pomohl vyřešit a na svou práci v televizi Nova (viz, kap. 5.1.1).⁸⁵ Josef Klíma natočil přes 400 reportáží a řada z nich se týkala kauzy Jiřího Kajínka.

4.1.1 *Kauza Jiří Kajínek*

Kauza, která nejvíce zasáhla život Josefa Klímy, byla kauza Jiřího Kajínka, jednoho z nejznámějších vězňů v Čechách. V roce 1998 byl Jiří Kajínek odsouzen Okresním soudem v Plzni k doživotnímu trestu za vraždu a další závažné trestné činy. Z vězení se mu podařilo několikrát utéct a to vyvolalo v médiích určité spekulace o jeho vině či nevině. Jiří Kajínek se stal mediální hvězdou.⁸⁶

Existuje i webový portál jirikajinek.cz, který podporuje Kajínkovu nevinu. Samotné jméno Jiří Kajínek vyvolává v lidech řadu emocí a rozporuplných názorů. Jedni k němu chovají sympatie a obdiv, v druhých vyvolává odpor a strach.⁸⁷

Josef Klíma společně s Jankem Kroupou natočili pro pořad *Na vlastní oči* celovečerní reportáž o Kajínkovi, která měla vysokou sledovanost. V roce 2000 Jiří Kajínek utekl z věznice Mírov a 40 dní se mu podařilo ukrývat. Policie České republiky jej dopadla a záběry z dopadení zveřejnila. Zveřejnění případu vedlo podle J. Klímy k tomu, že se z Kajínka stal „romantický hrdina“.⁸⁸ V roce 2004 začala Jiřího Kajínka

⁸³ KLÍMA, J. *Vlastníma očima: aneb před kamerou i za ní*. 2.vyd., Praha: Nakladatelství Andrej Šťastný, 2012, s. 102-104. ISBN 978-80-86739-51-9.

⁸⁴ KROUPA, J. *13. komnata Josefa Klímy*. [online]. © ČT 1996 – 2014 [cit. 2014-12-21]. Dostupné z: www.ceskatelevize.cz/porady/1186000189-13-komnata/209562210800040-13-komnata-josefa-klimy/.

⁸⁵ KOSMAS. *Vlastníma očima*. [online]. [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: www.kosmas.cz/knihy/148985/vlastnima-ocima/.

⁸⁶ KLÍMA, J. *Vlastníma očima: aneb před kamerou i za ní*. 2.vyd., Praha: Nakladatelství Andrej Šťastný, 2012, s. 70-71. ISBN 978-80-86739-51-9.

⁸⁷ KAJÍNEK, J. *Portál na podporu Jiřího Kajínka*. [online]. © 2004-2015. [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: www.jirikajinek.cz.

⁸⁸ KLÍMA, J. *Vlastníma očima: aneb před kamerou i za ní*. 2.vyd., Praha: Andrej Šťastný, 2012, s. 71. ISBN 978-80-86739-51-9.

obhajovat advokátka JUDr. Klára Slámová, přesvědčená o jeho nevině. JUDr. Klára Slámová společně s Josefem Klímou se několikrát snažili znovu kauzu Jiřího Kajínka obnovit, aby se vše znova prošetřilo.⁸⁹ Naposledy se kauza otevřela po natočení filmu *Kajínek*, kdy o znovuoobnovení procesu začali bojovat společně s K. Slámovou a J. Klímou také občané. Chtěli se stejně jako Josef Klíma dopátrat pravdy. Jiří Kajínek je i v současné době stále ve vězení odsouzen na doživotí.

4.2 Radek John

Radek John je novinář, spisovatel, scénárista a politik. Vystudoval scenáristiku a dramaturgii na FAMU. Stejně jako Josef Klíma i Radek John začínal jako písíčí novinář. Publikoval v týdeníku *Mladý svět*. Jeho hlavními reportážemi byly reportáže z prostředí ulic, např. o narkomanech, prostitutkách nebo o chorobě AIDS. Jako novinář se zabýval aktuálními společenskými problémy. Stejně jako Josef Klíma i Radek John vydal několik knih.⁹⁰

Knihy *Memento* a *Jak jsem poznal Ameriku* - jsou dvě jeho nejvýznamnější díla. *Memento* je kniha, která byla přeložena do 10 jazyků a její celkový počet výtisků je jeden milión. V knize *Memento* John poukazoval na problém drogově závislých, kde se snažil poučit budoucí generaci o drogách (v podstatě se s drogami snažil bojovat, aby vymizely ze společenského života). Dílo se stalo slavným, protože v bývalém režimu se o drogách nemluvilo, i přes to, že narkomanů bylo více než dost. Radek John byl prvním člověkem, který v bývalém režimu dal touto knihou najevo svůj názor na drogy a seznámil s nimi i společnost.⁹¹ V knize *Jak jsem poznal Ameriku* - píše o pětíměsíční stáži v této zemi společně s devíti novináři z celého světa. Stáž byla zprostředkována Světovým tiskovým institutem. V knize sepsal John rozhovory, reportáže a všechny svoje poznatky o životě lidí z různých vrstev americké společnosti.⁹²

⁸⁹ VACULÍKOVÁ, M. *Obhájkyň slavných zločinců Klára Slámová*. [online]. © 2004-2015. [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: www.jirikajinek.cz/zajimavosti/obhajkyne-slavnych-zlocincu-klara-slamova/.

⁹⁰ ČSFD. *Radek John*. [online]. © 2001-2.014. [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: www.csfd.cz/tvurce/50094-radek-john/.

⁹¹ JOHN, R. *Memento*. 2.vyd., Praha: CZ Books, 2008. ISBN 978-80-86947-53-2.

⁹² JOHN, R. *Jak jsem viděl Ameriku*. 1.vyd., Praha: Ex libris Michal Horáček, 1990. ISBN 80-900090-2-6.

Radek John stál také u zrodu investigativní žurnalistiky a pomohl investigativní žurnalistice se prosadit v televizní tvorbě. Po boku Josefa Klímy moderoval investigativní publicistický pořad Na vlastní oči. Jeho současnou životní etapou je politický život. Radek John se rozhodl vstoupit do politiky s představou, že se mu podaří změnit některé věci, za které bojoval jako investigativní novinář. V červnu 2009 se stal předsedou politické strany Věci veřejné a kandidoval do Poslanecké sněmovny. V roce 2010 byl jmenován ministrem vnitra v Nečasově vládě a jeho hlavní prioritou byl boj s korupcí.⁹³ Nakonec byl Radek John z postu odvolán a v současné době se angažuje v politice jako zastupitel Věcí Veřejných v MČ Prahy 5.⁹⁴

Z doby, kdy působil v pořadu Na vlastní oči, není známa žádná kauza, kterou by Radek John napomohl vyřešit, protože byl především moderátorem tohoto pořadu.

4.3 Dvojice Sabina Slonková, Jiří Kubík

Významní čeští investigativní novináři. Oba začínali v novinách, kde se zapojovali do rubriky krimi zpráv a odhalování korupce. Sabina Slonková působila v letech 1991 - 2003 v deníku Mladá fronta DNES. Začínala v rubrice domácí zpravodajství. Až v roce 1992 se začala zabývat bezpečnostní problematikou, korupcí, atd.⁹⁵

Jiří Kubík začal svoji kariéru v roce 1991 v Lidových novinách. Zabýval se převážně politickým zpravodajstvím. Poté se orientoval na větší reportáže a podílel se na prvních investigativních reportážích, např. na politické kauze Knižní velkoobchod, privatizovaný tehdejšími místopředsedou vlády Miroslavem Mackem. Později z Lidových novin přešel do deníku Mladá fronta DNES, kde od roku 1996 začal spolupracovat se Sabinou Slonkovou. Kubík měl kontakty na politiky, Slonková na bezpečnostní experty.⁹⁶ Oba se zaměřují na stejná témata: korupce, klientelismus, financování politických stran a finance státních firem. Jsou autory knihy Tíha olova: a co jsme do novin nepsali.⁹⁷

⁹³ POLITICI. *Radek John*. [online] © 2008-2014. [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: www.nasipolitici.cz/cs/politik/707-radek-john.

⁹⁴Tamtéž, dostupné z: www.nasipolitici.cz/cs/politik/707-radek-john.

⁹⁵ OSOBNOSTI. *Sabina Slonková*. [online] © 1996-2014. [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: www.zivotopis.osobnosti.cz/sabina-slonkova.php.

⁹⁶ IDNES. *Jiří Kubík*. [online] © 1999-2014. [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: www.vice.idnes.cz/novinari.aspx?idnov=844.

⁹⁷ OSOBNOSTI. *Sabina Slonková*. [online] © 1996-2014. [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: www.zivotopi.osobnosti.cz/sabina-slonkova.php.

Sabina Slonková byla jednou z investigativních novinářů, na které byla plánovaná vražda. Z plánování vraždy policie obvinila bývalého ministra zahraničí Karla Srba, jeho ženu a další dva muže z Prachaticka, kteří měli vraždu Slonkové vykonat. Slonková s Kubíkem psali o Srbovi kvůli kauze Český dům (viz podkapitola 5.3.2). Slonková odhalila Srbovy majetky a přestavby nemovitostí, které podle zprávy od Slonkové přesahovaly jeho čtyřicetitisícový měsíční příjem úředníka. Zařídila, aby se o Srba začala zajímat policie i finanční úřad. Nakonec se žádná vražda nekonala.⁹⁸ Za svou práci byli oba novináři, Slonková i Kubík, několikrát oceněni. Sabina Slonková dostala cenu Ferdinanda Peroutky za záslužnou investigativní publicistiku⁹⁹ a Jiří Kubík dostal ceny Novinářská křepelka v roce 1999 za objektivní politické zpravodajství a investigativní žurnalistiku a cenu Ferdinanda Peroutky v roce 2000.¹⁰⁰

4.3.1 *Kauza Olovo*

Aféra Olovo, o kterou se zajímali novináři Sabina Slonková a Jiří Kubík, byl politický skandál za vlády Miloše Zemana. Název Olovo vznikl na základě chemické značky Pb – což jsou iniciály Petry Buzkové – tehdejší významné představitelky ČSSD. Spis, který redaktoři MF DNES objevili, obsahoval pomluvy o Petře Buzkové (např. že se živila prostitucí nebo že týrala svoji dceru atd.). Petra Buzková byla ve spisu olovo popsána jako nevzdělaná, vulgární, agresivní, líná osoba, která se neustále vymezuje vůči Miloši Zemanovi a je servilní k prezidentu Václavu Havlovi¹⁰¹ – zveřejnil internetový portál idnes.cz.

Politická strana ČSSD prohlásila, že se spisem Olovo nemá nic společného. V roce 2002 Zemanův poradce přiznal na policii, že autorem Olova je Vratislav Šíma. ČSSD podala trestní oznámení na neznámého pachatele za nabourání do počítačů Úřadu vlády, kdy pachatel mohl získat informace o spisu Olovo. Tím ČSSD přiznala, že s kauzou mají

⁹⁸ IDNES. *Smrt Sabiny Slonkové*. [online] © 1999-2014. [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: www.zpravy.idnes.cz/slonkovou-delily-od-smrti-hodiny-dqr-domaci.aspx?c=A020722_121712_krimi_kot.

⁹⁹ OSOBNOSTI. *Sabina Slonková*. [online] © 1996-2014. [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: www.zivotopi.osobnosti.cz/sabina-slonkova.php.

¹⁰⁰ IDNES. *Jiří Kubík*. [online] © 1999-2014. [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: www.vice.idnes.cz/novinari.aspx?idnov=844.

¹⁰¹ KUBÍK, J., SLONKOVÁ, S. *Kauza Olovo*. [online]. © 1999-2014. [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: www.zpravy.idnes.cz/operace-olovo-mela-znemoznit-buzkovou-dy6/domaci.aspx?c=A000515230137domaci_ond.

cosi společného. Kauzu policie nakonec uzavřela se závěrem, že autorem spisu je Vratislav Šíma. Pražské státní zastupitelství jej nakonec nepřizvalo k soudu, s tím, že čin nebyl společensky nebezpečný.¹⁰² Za kauzu Olovo tehdy nebyl nikdo obviněn.

Nejpodstatnější v kauze je, že redaktorům deníku Mladá fronta DNES jejich šéfové zakázali psát o této kauze. „*Dvanáct dní se nesměla v novinách objevit jediná zpráva o Olovu podepsaná našimi jmény. Bylo to horší, než když nás policie obvinila za to, že jsme jí nechtěli prozradit, kdo nám hanopis na Buzkovou předal.*“¹⁰³ napsali Slonková s Kubíkem v knize *Tíha olova*.

4.3.2 *Kauza Český dům*

Jak bylo zmíněno v kapitole 4.3, vyšetřovala Slonková bývalého ministra zahraničí Karla Srba. Aféra Český dům je spojená s politickými kontroverzemi, které provázejí pronájem nemovitosti, jež přísluší českému velvyslanectví v Moskvě. Pronájem Českého domu byl velice nevýhodný a státu vznikla škoda 26 miliónů korun. Odpovědnost nesl Karel Srba, který deníku MF Dnes svou vinu přiznal a celou ji vzal na sebe.¹⁰⁴

Případem Český dům se zabývala generální inspekce ministerstva a policejní Služba pro odhalování korupce. Muselo se prokázat, jestli za aféru nejsou odpovědni i jiní zaměstnanci úřadu. Reportéři MF Dnes Sabina Slonková a Jiří Kubík k aféře Český dům napsali: „*Případ Český dům ukázal, že na ministerstvu zahraničí je možné, aby jeho zaměstnanci docílili uzavření nevýhodné smlouvy a de facto i mezinárodní ostudy. Ministr jim naslouchal a nedbal varování velvyslance Jaroslava Bašty, že smlouva porušuje mezinárodní úmluvy a ruské zákony (firma Hotel Český dům není v Rusku registrována, neplatí daně, využívá účet ambasády a díky tomu odebírá neproclené a nezdaněné zboží.)*“

¹⁰²KUBÍK, J., SLONKOVÁ, S. *Kauza Olovo*. [online]. © 1999-2014. [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: www.zpravy.idnes.cz/operace-olovo-mela-znemoznit-buzkovou-dy6/domaci.aspx?c=A000515230137domaci_ond.

¹⁰³ KUBÍK, J., SLONKOVÁ, S. *Tíha olova: a co jsme do novin nepsali*. 2.vyd. Praha: Pragma, 2001. ISBN 80-7205-852-5.

¹⁰⁴ SLONKOVÁ, S., KUBÍK, J. *Kauza Český dům*. [online]. © 1999-2014. [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: www.zpravy.idnes.cz/kavanova-aféra-ma-první-obět-d1k-domaci.aspx?c=A010327_160309_domaci_has.

*A když na sporný pronájem upozornil jeden z poslanců, Kavan měl po ruce odpověď, že je všechno v pořádku, a že smlouvu schválili i právníci. Ve skutečnosti vše bylo jinak.*¹⁰⁵

Poslanci, kteří byli s aférou Český dům spojeni, nebyli potrestáni. Jediný, kdo se přiznal ke své vině, byl právě Karel Srba, který rezignoval ze svého postu a nakonec byl odsouzen k dvanáctiletému trestu odnětí svobody za naplánování vraždy novinářky Sabiny Slonkové. Celá smlouva musela být přepracovaná. Novou verzi nájemní smlouvy s Hotelem Český dům měla na starosti advokátní kancelář Jiřího Teryngla.¹⁰⁶

4.4 Janek Kroupa

Významný novinář české investigativní žurnalistiky. Dopomohl odhalit několik závažných případů, jako např. Berdychův gang nebo Pět na stole v českých. Zabýval se korupcí a prorůstáním podsvětí do vysokých veřejných sfér. Svě zkušenosti Janek Kroupa získával v pořadu Na vlastní oči v televizi Nova po boku svého kolegy Josefa Klímy. Do pořadu nastoupil v roce 1997.¹⁰⁷ Jeho kauzy byly tak dobré, že se neobjevovaly jen na televizních obrazovkách televize Nova, ale i na obrazovkách České televize a v deníku Mladá fronta DNES, kde čtyři roky pracoval v oddělení investigativní žurnalistiky.

Za své přínosy do české investigativní žurnalistiky obdržel Janek Kroupa několik ocenění. Je držitelem ceny Elsa, kterou převzal v roce 2005, Novinářské křepelky, kterou obdržel v roce 2007 a ceny vysokého komisaře OSN pro uprchlíky za válečné reportáže z Čečenska a Afghánistánu. Jako každý novinář investigativní žurnalistiky, chtěl svá díla sepsat do knihy – Zločin jako profese a jeho kauza Berdychova gangu se stala námětem na scénář slavného seriálu Expozitura. Společně se svým kolegou Josefem Klímou sepsal knihu o neznámém českém vězni Jiří Kajínek: vrah nebo oběť?¹⁰⁸ Nyní autora, který

¹⁰⁵ SLONKOVÁ, S., KUBÍK, J. *Kauza Český dům*. [online]. © 1999-2014. [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: www.zpravy.idnes.cz/kavanova-afera-ma-prvni-obet-d1k-domaci.aspx:c=A010327_160309_domaci_has.

¹⁰⁶ Tamtéž, dostupné z: www.zpravy.idnes.cz/kavanova-afera-ma-prvni-obet-d1k-domaci.aspx:c=A010327_160309_domaci_has.

¹⁰⁷ ČT24. *Janek Kroupa*. [online]. © 1996-2014. [cit. 2014-11-05]. Dostupné z: www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/100662-reporter-kroupa-nasi-praci-je-informovat-nikoli-posuzovat-vinu.

¹⁰⁸ KNIHY ABZ. *Zločin jako profese*. [online]. © 2004-2014. [cit. 2014-11-05]. Dostupné z: www.knihy.abz.cz/prodej/zlocin-jako-prosefe-1.

odhalil již zmíněné kauzy, můžeme slyšet na stanici Radiožurnál, kde má svůj pořad zabývající se investigativní žurnalistikou.

4.4.1 *Berdychův gang*

Berdychův gang patří mezi největší případy organizovaného zločinu v naší zemi. Mluví se sice o gangu, ale jde vlastně o člověka jménem David Berdych, který zapříčinil vraždu, několik loupeží, únosů a vydírání podnikatelů. Kolem osoby Davida Berdycha se seskupovalo několik lidí. Za asistence policie se jim podařila rozsáhlá kriminální činnost v 2. polovině 90. let až do roku 2004.¹⁰⁹

V 90. letech pracoval David Berdych jako vyhazovač v baru Discoland, který vlastnil Ivan Jonák (odsouzený za objednání vraždy své ženy- nyní už na svobodě). V Jonákově baru se scházeli lidé z podsvětí, a tak David Berdych získal několik kontaktů ke své činnosti. Mimo práce vyhazovače vymáhal dluhy, přepadával a okrádal kamiony, dělal policejního informátora a podílel se na týrání a vraždě. Dostal se ke službě OBOZ, ale vedení měl u detektivů z Odboru boje s organizovaným zločinem Policie České republiky (mjr. J. Opava, pplk.. F. Brázdil, por. P. Koňářik), kteří dodávali Berdychovi informace o průběhu vyšetřování.¹¹⁰

Berdych a jeho lidi za pomoci uniforem, odznaků, zbraní a dokumentů, které získali od Policie České republiky (byly tedy pravé), vydírali, kradli a přepadávali. K cenným informacím se dostal i Janek Kroupa jakožto novinář. Jako první se dostal na stopu Berdychova gangu a dopomohl detektivům z OBOZu (těm nezkorumpovaným) T. Kahnové a T. Gregorovi všechno okolo Berdychova gangu vyřešit. Oba detektivové dostali od prezidenta republiky ocenění a povýšení na hodnost majora. Berdych se svými lidmi byli trestně stíhaní a jejich tresty byly rozděleny – na 1. část – dobu, kdy Berdych nebyl napojen na OBOZ, a 2. část- kdy byl Berdych napojen na OBOZ. V aféře bylo zapojeno kolem 80 lidí a bylo povoláno kolem 200 svědků, kteří vypovídali.¹¹¹ David

¹⁰⁹ ČT24. *Berdychův gang*. [online]. © 1996-2014. [cit. 2014-11-05]. Dostupné z: www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/100662-reporter-kroupa-nasi-praci-je-iformovat-nikoli-posuzovat-vinu.

¹¹⁰ iDNES. *Berdychův gang*. [online]. © 2009. [cit. 2014-11-05]. Dostupné z: www.lacosanostra.webnode.cz/famiglia/david-berdych-a-spol-/.

¹¹¹ KROUPA, J. *Berdychův gang*. [online]. © 1999-2014. [cit. 2014-11-05]. Dostupné z: www.zpravy.idnes.cz/kahnova-a-gregor-detektivove-kteri-rozbili-berdychuv-gang-pjn-/domaci.aspx?c=A110908_1647969_domaci_hro.

Berdych byl v roce 2006 odsouzen na patnáct let. V současné době je část Berdychova gangu na svobodě.

4.5 Jaroslav Kmenta

Jaroslav Kmenta je významný český novinář a spisovatel. Vystudoval Pedagogickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze. Pochází z Nymburka, kde začal svou novinářskou kariéru. V Nymburku založil týdeník s názvem Zpravodaj OF. V roce 1991 se stal redaktorem agenturního zpravodajství ČTK a v roce 1993 přišel do deníku Mladá fronta DNES, kde působil 7 let a po tříleté přestávce opět od roku 2003 do roku 2013. Působil i v dalších denících, např. Super, Impuls, Instinkt.¹¹²

Jaroslav Kmenta byl hlavním průkopníkem investigativní žurnalistiky v České republice. Témata, kterými se zabýval, byly korupce, mafie a politika. Odhalil kauzu bývalého premiéra Stanislava Grosse, bývalého vicepremiéra Egona Lánského nebo Víta Bárty. Ve svém díle Kmotr Mrázek II. – Krakatice, zařídil (i když nechtěně) budoucím českým novinářům zákon o zákazu odposlechů. Za svůj život napsal celkem 7 knih a všechny jsou považovány za bestsellery. Mezi nejznámější patří trilogie Kmotr Mrázek, kniha Všehoschopní – Superguru Bárta nebo Svědek na zabití.¹¹³ Ve všech svých knihách se inspiroval kauzami, které pomohl vyřešit. Získal cenu Karla Havlíčka Borovského za dlouhodobou a důslednou práci investigativního žurnalisty.

4.5.1 Kauza Stanislava Grosse

Jaroslav Kmenta nazval kauzu Stanislava Grosse (předseda vlády v letech 2004 – 2005, ministr vnitra 2000 – 2004, bývalý poslanec) „Bytová aféra premiéra“. V roce 2005 musel Stanislav Gross rezignovat z funkce předsedy vlády, protože se Kmenta začal zabývat nabytím jeho movitého majetku.¹¹⁴

¹¹² KMENTA, J. *Jaroslav Kmenta*. [online]. © 1993-2014. [cit. 2014-11-10]. Dostupné z: www.kmenta.cz/cs/kdo-jsem/strukturovany-zivotopis.

¹¹³ Tamtéž, dostupné z: www.kmenta.cz/cs/kdo-jsem/zovotopis-jako-povidka.

¹¹⁴ NAŠI POLITICI. *Stanislav Gross*. [online]. © 2008-2014. [cit. 2014-11-10]. Dostupné z: www.nasipolitici.cz/cs/politik/153-stanislav-gross.

Kmenta napsal článek o majetku členů Grossovy vlády. Prvním, kým se novinář zabýval, byl Stanislav Gross.¹¹⁵ Poprvé se dostala na veřejnost Grossova vila na Barrandově, pořízená za čtyři miliony korun. Informace o zaplacení vily se Kmenta dozvěděl z katastru nemovitostí (1,7 miliónů Kč si Gross půjčil, 2,5 miliónů Kč zaplatil hotově). Kmentu zajímalo, jak Gross peníze našetřil. Svůj dotaz poslal přímo Stanislavu Grossovi, který několikrát měnil zdroje peněz (např. od strýčka, příbuzného z ciziny a nakonec od podnikatele R. Roda).¹¹⁶ Všechny důkazy o půjčce peněz byly zničeny a policie se k ničemu konkrétnímu nedostala. Politici žádali Grossovo odstoupení. V dubnu roku 2005 Stanislav Gross rezignoval z postu předsedy vlády a odešel z politiky.

¹¹⁵ KMENTA, J. *Bytová aféra premiéra*. [online]. © 1993-2014. [cit. 2014-11-10]. Dostupné z: www.kmenta.cz/cs/kdo-jsem/zivotopi-jako-povidka.

¹¹⁶ ČT24. *Křišťálově čisté finance Stanislava Grosse*. [online]. © 1996- 2014. [cit. 2014-11-10]. Dostupné z: www.ceskatelevize.cz/ct24/kalendarium/3178-kristalove-ciste-finance-staly-grosse-premierske-kreslo.

5 TELEVIZNÍ POŘADY INVESTIGATIVNÍ ŽURNALISTIKY

Pořady investigativní žurnalistiky jsou vysílány ve veřejnoprávní televizi i v celoplošných komerčních televizích. V komerčních televizích Nova a Prima se vysílají nebo vysílaly investigativní pořady Na vlastní oči a Očima Josefa Klímy. Ve veřejnoprávní České televizi jsou to investigativní pořady Černé ovce či Reportéři ČT, kam přešla řada reportérů z pořadu Na vlastní oči.

5.1 Komerční televize

Komerční média nebo také soukromá média (média zisku) jsou druhem médií, které patří nějakému vlastníkovi. Cílem je především zisk ze sledovanosti pořadů.¹¹⁷ Komerční média jsou financována především z reklam, inzerce či sponzoringu.

Fungování komerčních médií je spojeno s udělením licence, kterou médiím uděluje Rada pro televizní a rozhlasové vysílání. Komerční média na základě licence musí dodržovat povinnosti uvedené v licenčních podmínkách.¹¹⁸

Televize Nova je první českou komerční televizní stanicí. Licenci získala v roce 1993 a začala vysílat 4. února 1994. Jejím prvním generálním ředitelem byl PhDr. Vladimír Železný. Provozovatelem televize Nova je mediální společnost CET21¹¹⁹, která patří pod největší zahraniční společnost CME^{120, 121}. Sídlo televize Nova je v ulici Kříženeckého náměstí na Praze 5 Barrandov. Současným generálním ředitelem televize Nova je Christoph Mainusch.¹²²

¹¹⁷ MÁJÍČEK, J. *Česká televize: rozdíl mezi veřejným a soukromým*. [online]. ©1996-2015 Občanské sdružení Britské listy. [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: www.blisty.cz/art/55795.html.

¹¹⁸ Tamtéž, dostupné z: www.blisty.cz/art/55795.html.

¹¹⁹ CET21 (Central European Television for 21st Century). Společnost s ručením omezeným, který založili američani Mark Palmer a Peter Hunčík v polovině roku 1992 s plánem zřídit komerční televize v 6 evropských zemích.

¹²⁰ CME (Central European Media Enterprises) Společnost, která vlastní CET21.

¹²¹ HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. *Vývoj TV Nova*. [online]. © 1996-2015 Economia, a. s., Hospodářské noviny. [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: www.biznys.ihned.cz/zpravodajstvi-cesko/c1-54567970-zelezny-postavi-tiskarnu-na-penize-ktere-ho-znicily-nova-ma-zlata-leta-za-sebou.

¹²² TV NOVA. *Management*. [online]. © CET 21 SPOL. S. R. O., 2012. [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: www.tn.nova.cz/management.

Vývoj televize Nova lze rozdělit do několika etap - první byla éra Vladimíra Železného (1994 – 2003), kdy si Nova získala největší sledovanost (díky pořadům Televizní noviny, Snídaně s Novou, Volejte řediteli).¹²³ Druhou érou byl nástup reality show a seriálů (2003 – 2006). Generálním ředitelem se stal Petr Dvořák, který chtěl dát televizi Nova novou podobu.¹²⁴ Třetí etapa znamenala vlastní tvorbu (od roku 2008) a rozšíření zpravodajství generálním ředitelem byl Jan Andruška.¹²⁵

Další komerční televizí je televize Prima. Televize Prima nebo také FTV Prima získala 26. listopadu roku 1992 licenci na vysílání jako první komerční televize v Čechách a vysílat začala 23. června 1993.¹²⁶

Vývoj televize Prima lze také rozdělit do několik etap. První etapou je období let 1992-1997 - Prima začala vysílat pod názvem Premiéra (nejprve dostala licenci na vysílání v Praze a ve středních Čechách a o rok později se vysílání rozšířilo do celé republiky). Prvním generálním ředitelem se stal JUDr. Jiří Mejstřík.¹²⁷ Dalším obdobím byly roky 1997-2000 - televize Premiéra změnila svůj název na televizi Prima, změnila celkovou image a přestěhovala se do sídla na Palmovce v Praze (zde sídlí dodnes). Začala se postupně zvyšovat sledovanost Primy a vyhledávala se konkrétní cílová skupina, pro kterou televize bude vysílat.¹²⁸ V roce 2003 televize oslavila deset let fungování a díky své sledovanosti získala prodloužení licence do roku 2018.¹²⁹ Nynějším generálním ředitelem televize Prima family je Marek Singer.¹³⁰

¹²³ E15. *Éra Vladimíra Železného*. [online]. © 2015 Mladá fronta a. s. [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: www.nazory.euro.e15.cz/profil/profil-tv-nova-uz-neni-tiskarnou-na-penize-933327.

¹²⁴ NAŠI POLITICI. *Petr Dvořák* [online]. [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: www.nasipolitici.cz/cs/politik/2510-petr-dvorak

¹²⁵ SMLSAL, M. *Jan Andruško* [online]. [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: www.byznys.ihned.cz/c1-60888000-reditel-tv-nova-skoncil-cme-ho-odvolala

¹²⁶ PRIMA. *Historie společnosti*. [online]. © 2014. [cit. 2014-11-12]. Dostupné z: www.iprima.cz/o-spolecnosti/historie-spolecnosti.

¹²⁷ Tamtéž, dostupné z: www.iprima.cz/o-spolecnosti/historie-spolecnosti.

¹²⁸ Tamtéž, dostupné z: www.iprima.cz/o-spolecnosti/historie-spolecnosti.

¹²⁹ Tamtéž, dostupné z: www.iprima.cz/o-spolecnosti/historie-spolecnosti.

¹³⁰ Prima. *Management společnosti*. [online]. © 2015 FTV Prima, spol. s r. o. [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: www.iprima.cz/management.

5.1.1 Pořad *Na vlastní oči* a *Očima Josefa Klímy*

S počátkem TV Nova vznikl první investigativní pořad *Na vlastní oči* s novináři Josefem Klímou a Radkem Bajgarem¹³¹ Byl to zároveň první televizní investigativní pořad v České republice.

Vznik pořadu *Na vlastní oči* měl zajímavý vývoj. Josefa Klímu oslovil tehdy Radek Bajgar se záměrem vytvořit zajímavý publicistický pořad pro nově vznikající televizi. Název pořadu vymyslel Josef Klíma. Chtěl jím ukázat, jak se tvoří zlo a že ho lidi mohou vidět na vlastní oči. Od září 1993 do října 1994 připravovali tedy Josef Klíma s Radkem Bajgarem pořad nazvaný *Na vlastní oči*. Se spuštěním Novy se spustil i tento pořad.¹³²

Fungování pořadu *Na vlastní oči* lze rozdělit na dvě etapy. První etapa od roku 1994, kdy začalo jeho vysílání, do roku 2009, kdy byl poprvé stažen z televizní obrazovky. V této době byl pořad založen na třech typech reportáží:

- 1. typ reportáže – velká současná aféra,
- 2. typ reportáže – problém konkrétního odvětví (zdravotnictví, školství,...),
- 3. typ reportáže – portrét člověka nebo skupiny lidí s bizarním způsobem života.¹³³

První etapa pořadu *Na vlastní oči* byla nejdelší a pro *Oči* nejdůležitější. První kauzy, které reportéři natočili, byly např.:

- reportáž o člověku, který sbíral miny a střely,
- reportáž o vražda taxikáře,
- reportáž o ženě, která se nechala přeoperovat na muže.¹³⁴

Druhá etapa *Očí* měla přijít už s novým kabátem a pořad měl být zrenovovaný. Sledovanost pořadu však už nebyla taková jako na začátku a pořad *Na vlastní oči* v druhé etapě fungování vydržel pouze tři roky, než ho vedení Novy zrušilo úplně.¹³⁵

Po ukončení úspěšné éry pořadu *Na vlastní oči* na Nově, přešel známý reportér Josef Klíma se svým týmem na obrazovku televize Prima s novým publicistickým pořadem *Očima Josefa Klímy*, který má řešit investigativní kauzy a pomáhat lidem, jako se o to snažil v předešlém pořadu.

¹³¹ KLÍMA, J. *Vlastníma očima: aneb před kamerou i za ní*. 2.vyd., Praha: Nakladatelství Andrej Šťastný, 2012. s. 19-21. ISBN 978-80-86739-51-9.

¹³² Tamtéž, s. 19-20.

¹³³ Tamtéž, s. 19-20.

¹³⁴ Tamtéž, s. 19-21.

¹³⁵ Tamtéž, s. 19-21.

Pořad Očima Josefa Klímy se od pořadu Na vlastní oči příliš nemění. Je vysílán formou třech reportáží. Josef Klíma se v tomto pořadu věnuje nejrůznějším kauzám (ať jsou to kauzy velké či malé), bez rozdílu se je snaží v pořadu vyřešit. Odhaluje problémy společnosti a snaží se upozorňovat diváky na absurdity a mezery v zákonech, vyhláškách nebo nařízeních. Pořad Očima Josefa Klímy vysílá od 22. ledna 2014. Pořad by měl navázat na již vysílaná Soukromá dramata.¹³⁶

*„Jde o můj vlastní autorský projekt, jehož základem je sonda do duše našeho národa. Obsah a forma pořadu budou překvapivé, základem formátu je moje letité úsilí pomáhat lidem.“*¹³⁷ prozradil Josef Klíma televizi Prima.

Pořad je vedle Reportérů ČT druhým nejsledovanějším investigativním pořadem. S přestupem na televizní obrazovky TV Prima slaví reportér Josef Klíma úspěchy. Spolu s ním se na televizních obrazovkách objevují jména, která známe z pořadů Na vlastní oči (např. Sobotková, Mareš, atd.)¹³⁸

5.2 Veřejnoprávní televize

Veřejnoprávní média nebo také veřejná média jsou média, která patří lidem.¹³⁹ Nemají žádného soukromého vlastníka. V České republice jsou v současné době tři veřejnoprávní média: Česká televize, Český rozhlas a Česká tisková kancelář, která je zároveň i zdrojem informací pro veškerá média.¹⁴⁰

Média veřejnoprávní se dají označit jako „seriózní“ média, protože nabízejí informace a veškerá sdělení z ověřených zdrojů. Veřejnoprávní média mají své cíle a pravidla, která musejí dodržovat. Hlavními pravidly jsou pravdivost, relevance, srozumitelnost, aktuálnost a objektivita informací.¹⁴¹

¹³⁶ PRIMA PRESS. *Očima Josefa Klímy*. [online]. [cit. 2015-01-29]. Dostupné z: www.ocimajosefaklimes.cz/aktualne/ocima-josefa-klimes-25-11-2014.

¹³⁷ Tamtéž, dostupné z: www.ocimajosefaklimes.cz.

¹³⁸ IPRIMA. *Očima Josefa Klímy*. [online]. © 2015. [cit. 2015-01-29]. Dostupné z: www.iprima.cz/novinky/porad-ocima-josefa-klimes-slavi-divacky-uspech

¹³⁹ MÁJÍČEK, J. *Česká televize: rozdíl mezi veřejným a soukromým*. [online]. ©1996-2015 Občanské sdružení Britské listy. [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: www.blisty.cz/art/55795.html.

¹⁴⁰ Příbylská, J. *Veřejnoprávní média v ČR*. [online]. [cit. 2015-01-28]. Dostupné z: www.jpribylska.euweb.cz/index.html.

¹⁴¹ Tamtéž, dostupné z: www.jpribylska.euweb.cz/index.html.

Veřejnoprávní média jsou financována z koncesionářských poplatků, jež platí lidé (uživatelé televize či rozhlasu).¹⁴² Koncesionářský poplatek a znění, kdo poplatek musí platit, je uveden v zákoně č. 348/2005 Sb., o rozhlasových a televizních poplatcích.¹⁴³ V zákoně je převážně znění toho, kdo poplatek musí platit: „*Fyzická osoba, která je vlastníkem televizního přijímače nebo jeho uživatelem, pokud není poplatníkem vlastník.*“¹⁴⁴

Česká televize je naší nejstarší televizi. Její počátky sahají až před 2. světovou válku, kde měla své předchůdce v Československé televizi. Zkušební vysílání bylo zahájeno roku 1953 z Měšťanské besedy a o rok později začala televize vysílat pravidelně.¹⁴⁵ V 70. letech se povedlo rozjet i druhý program a v roce 1973 bylo zahájeno barevné vysílání.¹⁴⁶

Od 1. ledna 1992 vznikla z Československé televize Česká televize, která přebrala práva své předchůdkyně, podle zákona č. 483/1991 Sb., o České televizi.¹⁴⁷ Generálním ředitelem, kterého zvolila Rada České televize (kontrolní orgán ČT) v roce 1992, se stal Ivo Mathé. Rok 1992 byl pro Českou televizi nejvýznamnější a plný změn (např. vzniklo nově zpravodajství, vytvořila se organizovaná struktura a programová koncepce).¹⁴⁸

Teprve až od roku 1993 – tedy od 1. ledna 1993- převzala Česká televize celou koncepci po Československé televizi a nechala přejmenovat programy – ČT1 (ČTV), ČT2 (F1), ČT3 (OK3). Později byl třetí kruh České televizi odejmut a byla dána licence společnosti CET21 a na tomto okruhu začala v roce 1994 vysílat televize Nova.¹⁴⁹ V roce 2005 zahájil vysílání kanál ČT 24, v roce 2006 ČT 4 Sport, v roce 2013 dětský a vzdělávací kanál ČT:D a kulturní kanál ČTart. Současným generálním ředitelem je Petr Dvořák.¹⁵⁰

¹⁴²Příbylská, J. *Veřejnoprávní média v ČR*. [online]. [cit. 2015-01-28]. Dostupné z: www.jpribylska.euweb.cz/index.html.

¹⁴³ ČT. *Televizní poplatek*. [online]. ©1996-2010 Česká televize. [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: <http://tvp.ceskatelevize.cz/poplatky/domacnosti.php>.

¹⁴⁴ Tamtéž, dostupné z: <http://tvp.ceskatelevize.cz/poplatky/domacnosti.php>.

¹⁴⁵ ČT. *Vznik Československé televize – Prehistorie*. [online]. © 1996-2014. [cit. 2014-11-12]. Dostupné z: www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/historie/ceskoslovenska-televize/prehistorie.

¹⁴⁶ Tamtéž, dostupné z: www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/historie/ceskoslovenska-televize/prehistorie.

¹⁴⁷ Tamtéž, dostupné z: www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/historie/ceskoslovenska-televize/prehistorie.

¹⁴⁸ ČT. *Vznik České televize od roku 1993*. [online]. © 1996-2014. [cit. 2014-11-12]. Dostupné z: www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/historie/ceska-televize-od-r-1993/vznik-a-prvni-kroky.

¹⁴⁹ Tamtéž, Dostupné z: www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/historie/ceska-televize-od-r-1993/vznik-a-prvni-kroky.

¹⁵⁰ ČT. *Management*. [online]. © 1996-2015 Česká televize. [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/lide/management/vedeni-ceske-televize/.

5.2.1 Pořad Reportéři ČT, Černé ovce

Jedním z publicistických pořadů, který řeší kauzy investigativní žurnalistiky je v České televizi pořad Reportéři ČT – Marka Wollnera. Reportéři ČT jsou považovány za nejvýznamnější investigativní pořad.

Investigativní pořad Reportéři ČT vysílá Česká televize už několik desítek let. Jde o publicistický magazín, který uvádí Marek Wollner. Tento pořad pomáhá odhalovat závažné kauzy, které se v České republice dějí. Pořad se zaměřuje na politické, ekonomické a společenské problémy. Na rozdíl od investigativních pořadů v komerční televizi se Reportéři ČT věnují i zahraničním kauzám, se kterými jim pomáhají zahraniční žurnalisté.¹⁵¹ Pořad z velké většiny obsahuje dvě až tři reportáže na různá aktuální témata. Na reportáži se vždy podílí alespoň dva tvůrci – reportér a režisér. Všichni tvůrci pořadu (reportéři, dramaturgie, režiséři, apod.) se snaží pořad profilovat jako „kritický investigativní týdeník“, který má za cíl řešit a vyřešit společenské problémy. Pořad Reportéři ČT se zařazuje do profilu investigativního pořadu, který se zaměřuje na odhalování závažných deformací českého veřejného života a snese i kritiku významných a vlivných osob. Kauzy, kterými se zabíraly, byly – kauza Diag Human, odhalování majetků manažerů nemocnic, atd. Pořad Reportéři ČT podle M. Wollnera je od prvopočátku nejsledovanější investigativní pořad. Vedle známého Marka Wollnera, který diváky pořadem provází, se v pořadu objevují reportéři F. Černý, J. Sotonová, K. Diviš, Vondráček, atd.¹⁵²

Dalším pořadem, který se zabývá investigativní žurnalistikou na České televizi, je pořad Černé ovce. Pořad Černé ovce na rozdíl od Reportérů ČT řeší aktuální problematiku (ukazují různé testy a dávají rady, jak se vyhnout některým krádežím). Pořad funguje od roku 1993. V současnosti pořad vysílá každý všední den. Moderátoři pořadu jsou Iveta Fialová a Vlado Štancl (pořad moderuje od prvopočátku). Pořad se především zaměřuje na hájení lidských práv, odhaluje chování některých úřadů nebo poukazuje na testy potravin.¹⁵³

¹⁵¹ ČSFD. *Reportéři ČT*. [online]. [cit. 2015-01-29]. Dostupné z: www.csfd.cz/film/253153-reporteri-ct/.

¹⁵² WOLLNER, M. *Analýza pořadu Reportéři ČT*. [online]. [cit. 2015-01-29]. Dostupné z: img.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/rada-ct/dokumenty/2007_analyza_reporteri_pdf.

¹⁵³ ČSFD. *Černé ovce*. [online]. [cit. 2015-01-29]. Dostupné z: www.csfd.cz/film/256521-cerne-ovce.

PRAKTICKÁ ČÁST

6 CÍL PRŮZKUMU, OTÁZKY A HYPOTÉZY

Hlavním cílem této bakalářské práce je objasnit pojem investigativní žurnalistika a zjistit pohled lidí na investigativní žurnalistiku. Práce je též zaměřena na zjištění rozdílu mezi komerčním a veřejnoprávním vysíláním investigativních pořadů.

K dosažení konkrétního cíle a získání odpovědí bylo položeno několik otázek.

Otázka č. 1: Sledujete televizi? Respondenti měli v každé otázce několik možností odpovědi. Ve výše položené otázce měli tyto možnosti odpovědí: ano, občas, ne. Na základě této otázky byla stanovena hypotéza č. 1.

Hypotéza č. 1: Tři čtvrtiny respondentů, tzn. 75%, sleduje televizi.

Dále nás zajímá **otázka č. 2: Kolik hodin denně strávíte u televizních obrazovek?** Možnosti odpovědí, které respondenti měli, byly: 1-3 hodiny, 4-6 hodin, 7-10 hodin, 11 a více hodin. Z hlediska denního rozvrhu, kdy den má 24 hodin a po odečtení všech aktivit, které respondent musí splnit (jimiž jsou práce, kdy průměrná pracovní doba je 8 hodin a spánek, kdy průměrná doba spaní je 7 hodin), respondentovi zbývá 9 hodin volného času. Z toho vyplývá hypotéza č. 2.

Hypotéza č. 2: Více než 50% respondentů stráví u televizních obrazovek 4-6 hodin denně.

Je předpoklad, že s dobou, kdy se vyvinula investigativní žurnalistika v České republice, lidé začali více číst noviny, sledovat televizi nebo poslouchat rádio. Vědí, že pořady jako jsou Reportéři ČT, Na vlastní oči, či Očima Josefa Klímy se řadí mezi investigativní pořady, ale pokud se respondentům názvy pořadů neřeknou, znají lidé pojem investigativní žurnalistika? **Otázka č. 3 tedy zní: Znáte pojem investigativní žurnalistika?** Zde měli respondenti dvě možnosti odpovědí: ano, ne.

Hypotéza č. 3: Tři čtvrtiny respondentů, tzn. 75%, pojem investigativní žurnalistika nezná.

Otázka č. 4: Sledujete investigativní pořady? Respondenti měli možnosti odpovědí: ano, pravidelně, občas, ne, nesleduji. Mnozí respondenti sledují investigativní pořady, aniž by si uvědomovali, že jde o tento druh žurnalistiky. Proto u otázky č. 4 byla stanovena hypotéza:

Hypotéza č. 4: Více než 50 % respondentů občas sleduje investigativní pořady.

V předposlední otázce, šlo o to, zjistit, které z televizních investigativních pořadů respondenti sledují. **Otázka č. 5: Který z pořadů Vás zaujal? S** možnostmi odpovědí: Očima Josefa Klímy, Na vlastní oči, Reportéři ČT, Jiné (respondenti měli možnost vypsát jaké). Respondenti mohli vybrat více možností odpovědí. Z vysledovaných předpokladů, berme ohled na to, že lidé sledují spíše komerční televizi, anebo televize kombinují. Proto vyslovená hypotéza je:

Hypotéza č. 5: Pořady Na vlastní oči a Reportéři ČT sleduje více než 50 % respondentů.

Poslední otázka dotazníku byla zaměřená na společenskou problematiku.

Otázka č. 6: Myslíte si, že pořady investigativní žurnalistiky pomáhají řešit problémy ve společnosti? S možnostmi odpovědí: ano, spíše ano, spíše ne, ne. Společenské problémy (neboli problémy lidí) se určitě dají za pomoci investigativní žurnalistiky vyřešit. Problémy zasahující do vyšších sfér (tzn., problémy politiky, korupce, zločinců, atd.) se dají také vyřešit, jen mají delší průběh a dobu trvání. Proto je vyslovená hypotéza:

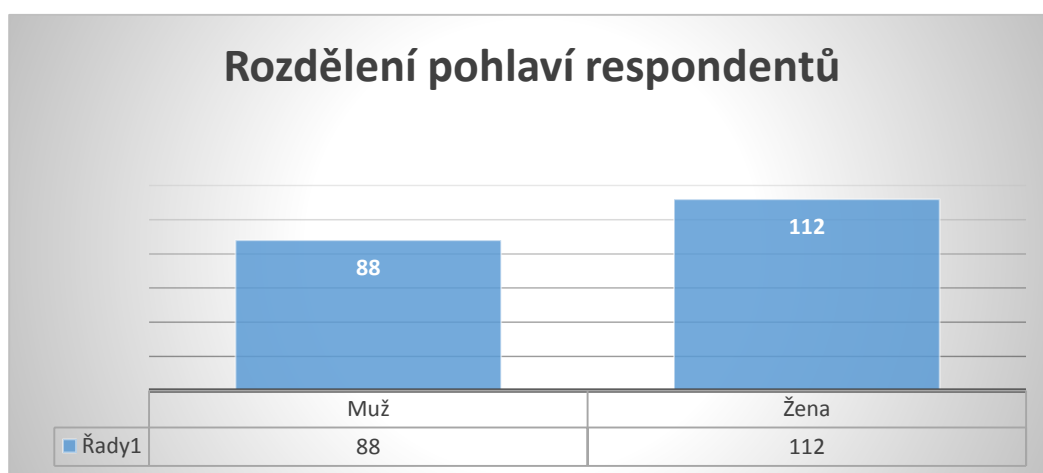
Hypotéza č. 6: Tři čtvrtiny respondentů, tzn. 75%, si myslí, že investigativní pořady pomáhají řešit problémy ve společnosti.

7 VÝZKUMNÝ VZOREK

K získání informací byla vybrána metoda dotazníkového šetření. Na dotazník odpovědělo 200 respondentů. Dotazník měl nejprve rozřazující otázky, abychom mohli respondenty zařadit do několika skupin podle pohlaví, věku, vzdělání a zaměstnání.

Podle pohlaví byli tedy respondenti rozděleni na muže a ženy. Odpovídalo 88 mužů, tzn. 44 %, a 112 žen, tzn. 56 % (viz graf č. 1). Každá další kategorie bude mít uvedena celkové výsledky a rozdělení výsledků zvlášť (příloha D).

Graf 1: Pohlaví respondentů

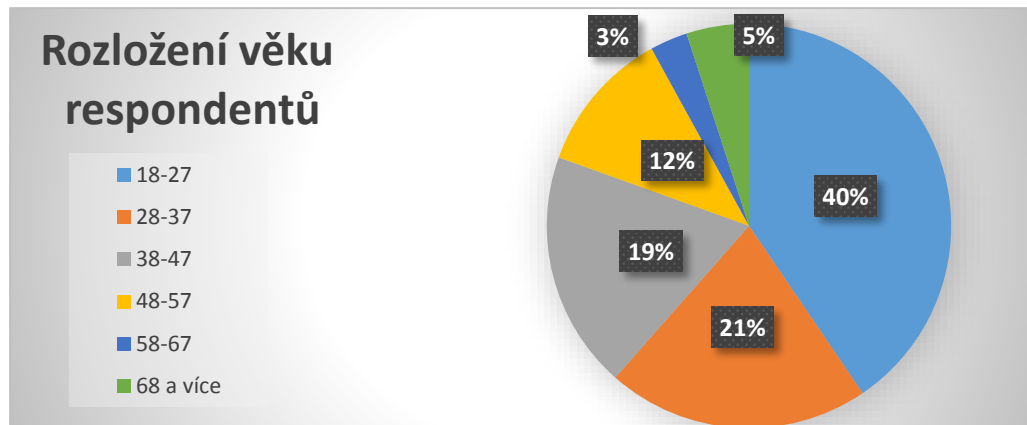

Zdroj¹⁵⁴

Kategorie odpovědi věku byla rozdělena do dalších podkategorií, kterými byly roky v rozmezí: 18-27, 28-37, 38-47, 48-57, 58-67, 68 a více. Výsledek je uveden z celkového rozsahu, tzn. odpovědi mužů a žen dohromady (viz graf č. 2), podle toho v jakých věkových kategoriích odpovídali. Respondentů v rozsahu 18-27 let odpovědělo nejvíce, bylo jich 81, tzn. 40 %, respondentů ve věku 28-37 odpovědělo 42, tzn. 21 %. Respondentů ve věku 38-47 odpovědělo 38, tzn. 19 %, respondentů ve věku 48-57 odpovědělo 23, tzn. 12 %. Respondentů ve věku 58-67 odpovědělo 6, tzn. 3 % a respondentů ve věku 68 a více odpovědělo 10, tzn. 5 %. Další graf nám ukazuje rozdělení věkové kategorie mužů a rozdělení věkové kategorie žen zvlášť, podle toho, kolik se jich v každé věkové kategorii nachází (příloha D-graf 11).

¹⁵⁴ Monika Dudková, 2015 (vlastní šetření).

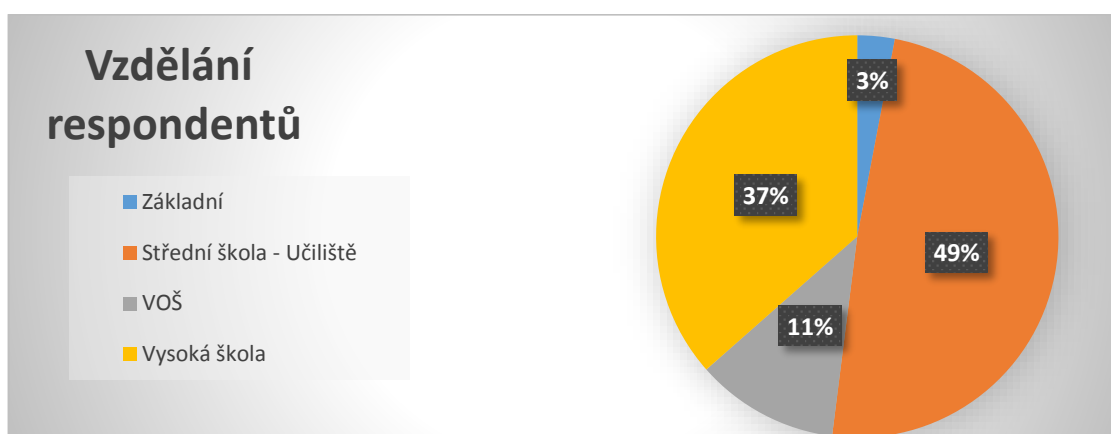
Graf 2: Věk respondentů

Zdroj¹⁵⁵

Dalším rozdělením byla kategorie vzdělání, která se dělí do podkategorií: základní, střední-učiliště, VOŠ a vysoká škola. Na grafech si opět ukážeme celkové rozdělení populace (respondentů, kteří odpovídali – viz graf č. 3), podle toho kolik z nich patří do jaké kategorie vzdělání. Respondentů se základním vzděláním odpovědělo 6, tzn. 3 %, respondentů se střední školou, či výučním listem (tato kategorie byla dána dohromady) odpovědělo 98, tzn. 49 %. Respondentů s ukončeným vzděláním - vyšší odborná škola, odpovědělo 23, tzn. 11 %, a respondentů s ukončeným vzděláním - vysoká škola, odpovědělo 73, tzn. 37 %. Dále nám graf ukazuje rozdělení dosaženého vzdělání mužů a rozdělení dosaženého vzdělání žen zvlášť (příloha D-graf 12).

Graf 3: Vzdělání respondentů

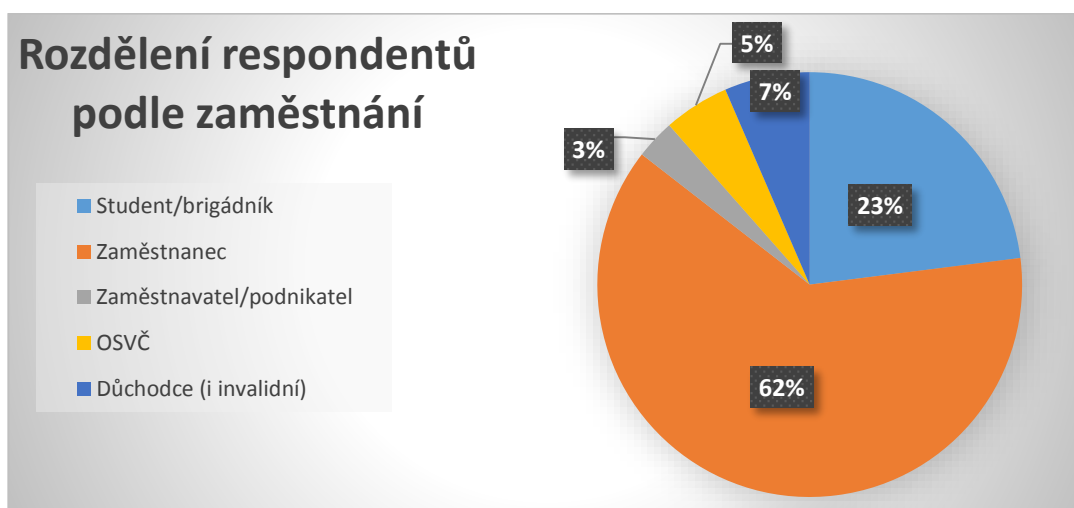
Zdroj¹⁵⁶

¹⁵⁵ Monika Dudková, 2015 (vlastní šetření).

¹⁵⁶ Monika Dudková, 2015 (vlastní šetření).

A v neposlední řadě si rozřazující kategorie dotazníku rozdělíme do kategorie zaměstnání, která měla podkategorie: student/brigádník, zaměstnanec, zaměstnavatel/podnikatel, OSVČ a důchodce (i invalidní). Na grafech si ukážeme výsledek z celkového rozsahu, tzn. odpovědi mužů a žen dohromady (viz graf č. 4) z kategorie zaměstnání. Respondentů se statutem student/brigádník odpovědělo celkem 46, tzn. 23 %, respondentů se statutem zaměstnanec odpovědělo 125, tzn. 62 %. Respondentů se statutem zaměstnavatel/podnikatel odpovědělo 6, tzn. 3 %, respondentů se statutem OSVČ odpovědělo 10, tzn. 5 % a respondentů se statutem důchodce (i invalidní) odpovědělo 13, tzn. 7 %. Dále nám graf ukáže rozdělení na pohlaví, tzn. odpovědi mužů z každé kategorie zaměstnání a odpovědi žen z každé kategorie zaměstnání (příloha D-graf 13).

Graf 4: Zaměstnání respondentů

Zdroj¹⁵⁷

¹⁵⁷ Monika Dudková, 2015 (vlastní šetření).

8 VÝZKUMNÁ METODIKA

Pro bakalářskou práci byly využity dvě výzkumné metody. Pro první část výzkumu byl využit kvantitativní výzkum, dotazníkové šetření (dotazník - viz příloha A). Dotazník byl rozeslán respondentům elektronickou formou. Pro vytvoření dotazníku byl využit internetový portál Google, který po celou dobu výzkumu ukazoval, kolik respondentů odpovědělo a zároveň tvořil základní grafy. Dotazník byl rozdělen na rozřazovací otázky (věk, pohlaví, vzdělání, zaměstnání), a otázky směřované k dosažení cíle, který byl stanoven na začátku praktické části bakalářské práce. Dotazník obsahoval uzavřené otázky s možnostmi jedné odpovědi (např. Sledujete televizi?, Kolik hodin denně strávíte u televizních obrazovek?) a otázky s možnostmi více odpovědí (např. Který z pořadů Vás zaujal?, Jaké televizní stanice sledujete?,...).

Na základě toho, kolik bylo možných odpovědí, si Google tvořil koláčové a sloupcové grafy. Když byla možná pouze jedna odpověď, tvořil Google koláčové grafy. Pokud bylo možné odpovědět na více možností, tvořil Google sloupcové grafy pro lepší přehlednost. Existují i další možnosti dotazování (např. přímé dotazování nebo jiné internetové portály na vytváření dotazníků - např. vyplňto.cz, survio.cz,...). Pro dotazník byla využita forma sdílení za pomoci sociálních sítí a rozesílání dotazníků e-mailem.

Dotazníky byly pomocí internetu rozeslány a respondenti je vyplnili a odeslali zpátky. Dotazník, který se rozesílá za pomoci internetu, má své klady a zápory. Konkrétní klady internetového rozesílání dotazníku jsou – nízké náklady, nižší náročnost sběru dat, a jelikož respondenti odpovídají sami, nemá na ně tazatel žádný vliv. Hlavním záporem je, že se za pomoci internetu dá oslovit pouze omezená cílová skupina respondentů (pouze ti, co mají přístup k internetu). Další nevýhodou internetového dotazování je malá návratnost dotazníků. Respondenti nemusí dotazník vyplnit, protože je žádný tazatel netlačí do vyplňování.¹⁵⁸

Pro druhou část výzkumu byl využit kvalitativní výzkum, hloubkové rozhovory s odborníky v oblasti investigativní žurnalistiky. Byly realizovány dva rozhovory s investigativními žurnalisty - s Josefem Klímou – z komerční televize (Nova a Prima) a Markem Wollnerem – z veřejnoprávní televize (ČT1). Cílem rozhovorů bylo zjistit, jak

¹⁵⁸ M-JOURNAL. *Metody sběru dat*. [online]. ©2004-2013. [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: www.m-journal.cz/cs/marketingovy-vyzkum/metody-sberu-dat-v-quantitativnim-vyzkumu_s390x5140.html.

fungují investigativní pořady na každé již zmíněné televizi, v čem jsou mezi nimi rozdíly a kde jsou jejich silné a slabé stránky. Otázky na oba dva rozhovory byly předem připraveny, ovšem během rozhovorů se naskytly další možnosti otázek, na které oba respondenti bez problému odpověděli (rozhovory s odborníky v oblasti investigativní žurnalistiky jsou k nahlédnutí v příloze B a C).

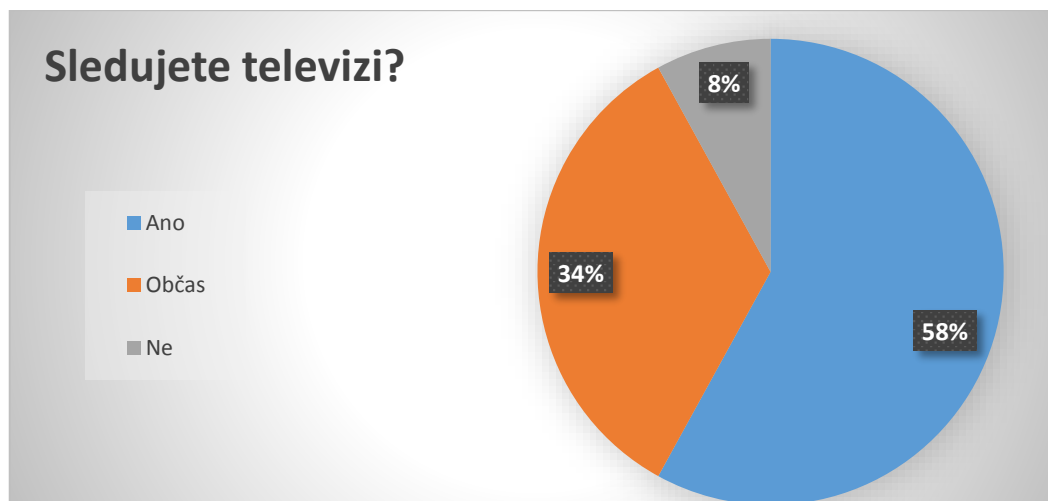
9 VÝSLEDKY VÝZKUMU

V kapitole cíle, otázky a hypotézy, byly stanoveny konkrétní hypotézy k dotazníku, který sloužil k tomu, aby bylo ve výzkumu dosaženo stanoveného cíle.

Otázka č. 1: Sledujete televizi?

Na otázku sledovanosti televize odpovědělo 200 respondentů. Na základě dotazníkového šetření, které bylo provedeno, bylo zjištěno, že z 200 respondentů, kteří na otázku odpovídali, 116 respondentů (58 %) sleduje televizi, 68 respondentů (34 %) občas sleduje televizi a 16 respondentů (8 %) televizi nesleduje (viz graf č. 5).

Graf 5: Sledovanost televize

Zdroj¹⁵⁹

Otázka č. 2: Kolik hodin denně strávíte u televizních obrazovek?

Další otázka byla zaměřena na dobu strávenou u televizních obrazovek, přičemž respondenti, kteří odpověděli na otázku č. 1, že televizi nesledují, se nezapočítávají do výpočtu doby strávené u televizních obrazovek. Na další otázku mohlo odpovědět 184 respondentů. Na základě dotazníkového šetření, které bylo provedeno, bylo zjištěno, že ze 184 respondentů, kteří odpovídali, 134 respondentů (73 %), denně stráví u televizních obrazovek 1-3 hodiny, 44 respondentů (24 %) stráví denně u televizních obrazovek 4-6 hodin. Poslední dvě možnosti odpovědí už nebyly tak naplněné. Denně 7-10 hodin tráví

¹⁵⁹ Monika Dudková, 2015 (vlastní šetření).

u televizních obrazovek 3 respondenti (1 %) a 11 a více hodin tráví u televize také 3 respondenti (2 %), (viz graf č. 6).

Graf 6: Doba strávená u televizních obrazovek

Zdroj¹⁶⁰

Otázka č. 3: Znáte pojem investigativní žurnalistika?

Otázka č. 3 byla zaměřena na znalost pojmu investigativní žurnalistiky. Počet respondentů se nám po zodpovězení otázky č. 1 (sledovanost televize) zmenšil, protože respondenti, kteří odpověděli na otázku č. 1, že televizi nesledují, nemohli odpovídat na otázku č. 3 (znalost pojmu investigativní žurnalistika). Na základě výzkumu za pomoci dotazníkového šetření, který byl proveden, bylo zjištěno, že ze 184 respondentů odpovědělo 167 respondentů (91 %), že pojem investigativní žurnalistika znají a zbylých 17 respondentů (9 %) odpovědělo, že pojem investigativní žurnalistika neznají (viz graf č. 7).

¹⁶⁰ Monika Dudková, 2015 (vlastní šetření).

Graf 7: Znalost pojmu investigativní žurnalistika

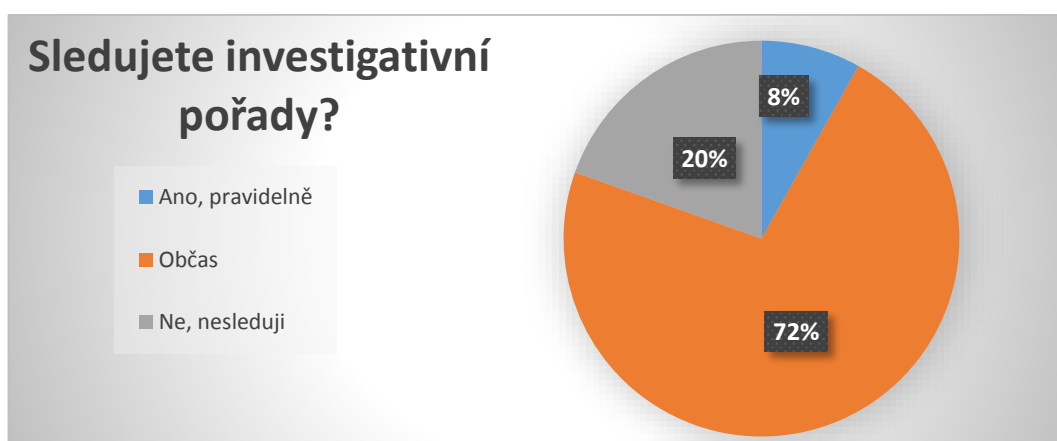

Zdroj¹⁶¹

Otázka č. 4: Sledujete investigativní pořady?

Otázka č. 4 byla zaměřena na zjištění výsledků, zda respondenti sledují některé investigativní pořady. Opět byl počet respondentů z 200 původních snížen na 184. Na základě výzkumu, který byl proveden pomocí dotazníkového šetření, bylo zjištěno, že ze sníženého počtu 184 respondentů, kteří odpovídali, odpovědělo 15 respondentů (8 %), že investigativní pořady sledují pravidelně, 133 respondentů (72 %), že investigativní pořady sledují občas a 36 respondentů (20 %), že investigativní pořady nesledují vůbec (viz graf č. 8).

Graf 8: Sledovanost investigativních pořadů

Zdroj¹⁶²

¹⁶¹ Monika Dudková, 2015 (vlastní šetření).

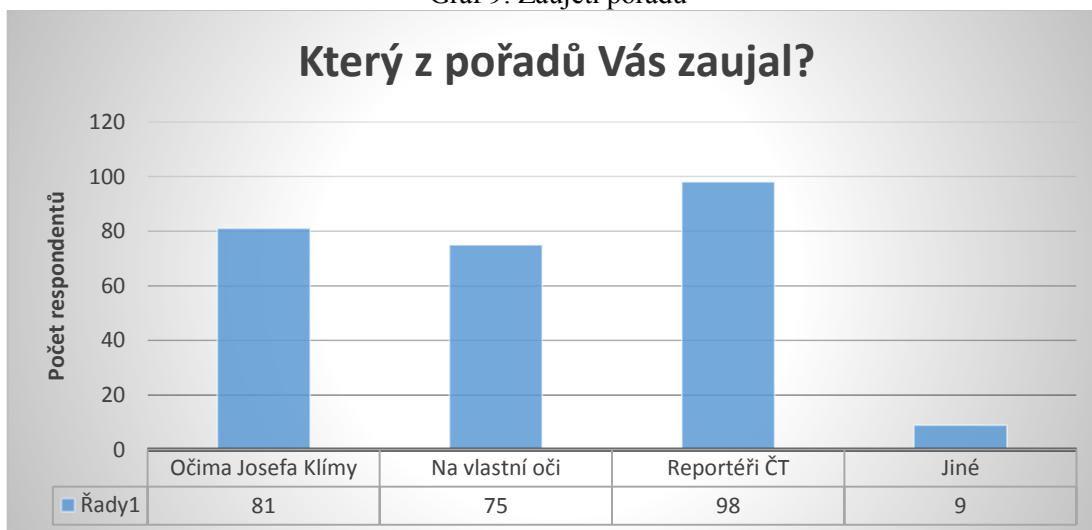
¹⁶² Monika Dudková, 2015 (vlastní šetření).

Otázka č. 5: Který z pořadů Vás zaujal?

Na otázku č. 5 odpovídalo 139 respondentů. Na otázku mohli respondenti vybrat více odpovědí. Tentokrát byl původní počet 200 respondentů snížen o něco více. Na otázku č. 4 odpovídalo 184 respondentů. Z předchozího zdůvodnění můžeme vidět, že možnost odpovědi ne si vybralo 8 % (15) respondentů. Mezi otázkou č. 4 a otázkou č. 5 je v dotazníku (viz příloha A) k vidění ještě jedna otázka, u níž respondenti mohli odpovídat ano, ne. Z důvodu odpovědi ne se nám při další otázce (viz příloha A) opět snížil počet respondentů na 139.

Na základě výzkumu, který byl proveden za pomoci dotazníkového šetření, bylo zjištěno, že pořad Na vlastní oči dostal 75 hlasů (29 %). Pořad Očima Josefa Klímy dostal 81 hlasů (31 %) a pořad Reportéři ČT dostal 98 hlasů (37 %). Zbylá 3 % hlasů dávali respondenti jiné možnosti odpovědi, kdy vypisovali pořady, které je zaujaly (např. Černé ovce, 168 hodin aj.), (viz graf č. 9).

Graf 9: Zaujetí pořadů

Zdroj¹⁶³

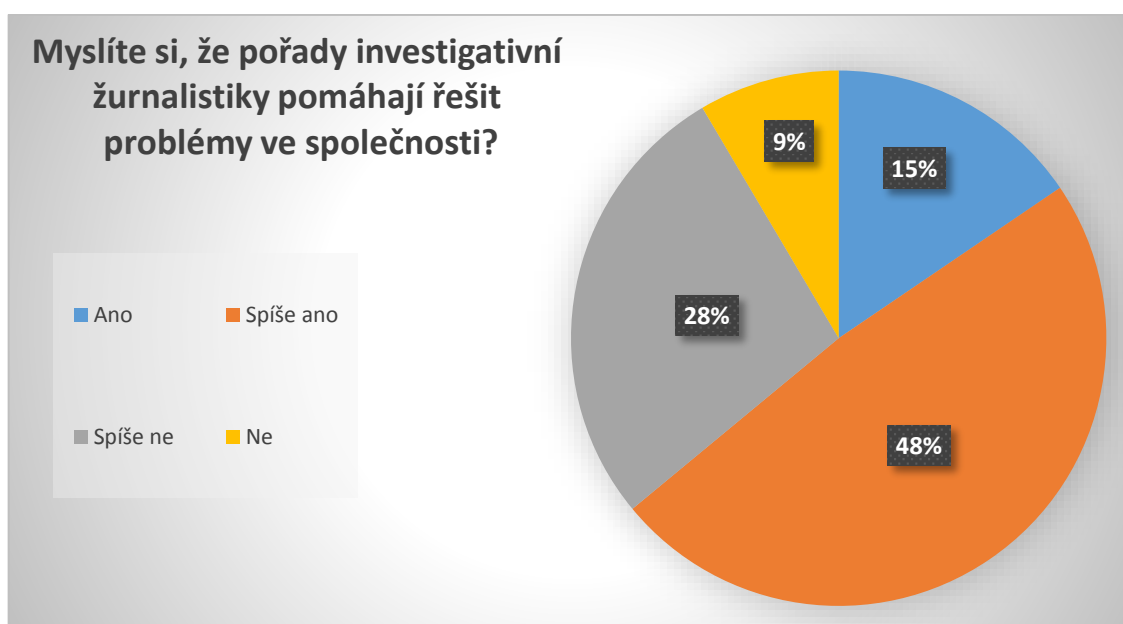
Otázka č. 6: Myslíte si, že pořady investigativní žurnalistiky pomáhají řešit problémy ve společnosti?

Na otázku č. 6 odpovídalo všech 200 respondentů. Na základě výzkumu, který byl proveden za pomoci dotazníkového šetření, bylo zjištěno, že z 200 respondentů, kteří

¹⁶³ Monika Dudková, 2015 (vlastní šetření).

odpovídali, jich 31 (15 %) odpovědělo, že si myslí, že pořady investigativní žurnalistiky pomáhají řešit problémy ve společnosti, 97 respondentů (48 %) si myslí, že pořady investigativní žurnalistiky spíše pomáhají řešit problémy ve společnosti, 55 respondentů (28 %) si myslí, že pořady investigativní žurnalistiky spíše nepomáhají řešit problémy ve společnosti a 17 respondentů (9 %) si myslí, že pořady investigativní žurnalistiky nepomáhají řešit problémy ve společnosti (viz graf č. 10).

Graf 10: Řešení společenských problémů

Zdroj¹⁶⁴

¹⁶⁴ Monika Dudková, 2015 (vlastní šetření).

10 INTERPRETACE A DISKUZE VÝSLEDKŮ

V kapitole Výsledky výzkumu, bylo poukázáno na výsledky z dotazníkového šetření. V kapitole Interpretace a diskuze výsledků si uvedeme následné hypotézy znova a ukážeme si, zda se dané hypotézy potvrdily, či vyvrátily.

10.1 Výsledky dotazníkového šetření

Hypotéza č. 1: Tři čtvrtiny respondentů, tzn. 75 %, sleduje televizi.

Na základě dotazníkového šetření byla **hypotéza č. 1 potvrzena**. Z výsledku výzkumného šetření totiž plyne, že 58 % respondentů sleduje televizi pravidelně a 34 % respondentů sleduje televizi občas. Televizi sleduje tedy více jak 75 % respondentů (přesněji 92 %).

Hypotéza č. 2: Více než 50 % lidí stráví u televizních obrazovek 4-6 hodin denně.

Hypotéza č. 2 byla vyvrácena. Z výsledku výzkumného šetření plyne, že 4-6 hodin tráví u televizních obrazovek pouze 24 % respondentů (z vlastního uvážení-ti respondenti, kteří sledují televizi pravidelně, související s ot. č. 1). Hypotéza byla stanovena z pohledu časového rozdělení dne (viz kap. 6) a pozorování na základě vlastních zkušeností. Z dotazníkového šetření plyne, že nejčastěji odpovídanou možností byla možnost 1-3 hodiny denně, na kterou odpovědělo 73 % respondentů (z vlastního uvážení-ti respondenti, kteří sledují televizi občas, související s ot. č. 1).

Hypotéza č. 3: Tři čtvrtiny respondentů, tzn. 75 %, nezná pojem investigativní žurnalistika.

Hypotéza č. 3 byla vyvrácena. Z výsledků výzkumného šetření vyplývá, že respondenti, kteří pojem neznají, nesplňují počet uvedený v hypotéze, tj. 75 %. Respondentů, kteří odpověděli na možnost ne, je 17 (pouhých 9 %). Podle výsledků výzkumu, přes 75 % respondentů má ponětí o pojmu investigativní žurnalistika (jestliže je pojem vysvětlen), přesněji je to 167 respondentů (91 %).

Další možností by byla varianta odpovědí, pokud by respondenti neměli pojem v dotazníku vysvětlen. Mohli bychom tedy předpokládat dvě varianty: 1. kdy výsledky zůstanou stejné, 2. kdy by hypotéza mohla být potvrzena, protože bez vysvětlení, respondenti pojem investigativní žurnalistiky znát nebudou.

Hypotéza č. 4: Více než 50 % respondentů občas sleduje investigativní pořady.

Hypotéza č. 4 byla potvrzena. V dotazníkovém šetření odpověděla více než polovina respondentů, že sledují občas investigativní žurnalistiku. Z grafu č. 8 v předešlé kapitole je vidět, že možnost odpovědi občas si vybralo 72 % respondentů.

Otázka č. 4 souvisí s otázkou č. 3. Jde tedy o to, jestli respondenti opravdu pojem znají, aniž by jim byl vysvětlen, a tudíž z vlastního pozorování vyplývá, že respondenti investigativní pořady sledují často, aniž by věděli, že jsou to právě pořady zaměřené na pátrací žurnalistiku.

Hypotéza č. 5: Pořady Na vlastní oči a Reportéři ČT dostaly dohromady od respondentů více než 50 % hlasů.

Hypotéza č. 5 byla potvrzena. V předešlé kapitole máme k vidění graf č. 9, ve kterém je možnost k nahlédnutí výpočtu hlasů pořadů. Po následném přepočítání mají pořad Na vlastní oči 75 hlasů (29 %) a pořad Reportéři ČT mají 98 hlasů (37 %). Po sečtení procentuálního ukazatele vyšlo, že oba pořady dohromady dostaly 66 % (173) hlasů.

V případě této otázky by se hypotézy daly vytvořit zvlášť na každý pořad, kde by se poukázalo i na sledovanost televizí. Z dané otázky totiž můžeme vyčíst i to, která z televizí (komerční nebo veřejnoprávní) dominuje svou větší sledovaností. Předpoklady z vlastního pozorování by byly buď – kombinace obou televizí, nebo převládání komerční televize nad veřejnoprávní.

Hypotéza č. 6: Tři čtvrtiny respondentů, tzn. 75%, si myslí, že investigativní pořady pomáhají řešit problémy ve společnosti.

Hypotéza č. 6 byla vyvrácena. Z výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že pouze 31 respondentů (15 %) si myslí, že investigativní žurnalistika pomáhá řešit problémy ve společnosti a 97 respondentů (48 %) si myslí, že investigativní žurnalistika spíše pomáhá řešit problémy ve společnosti. Po sečtení kladných možností odpovědí nám vyjde celkový výsledek 128 respondentů (63 %). Zde by se dalo navázat na rozhovor s M. Wollnerem (příloha C), kde hovoří o úspěšnosti vyřešení kauz. Přičemž kauzy politického charakteru (které respondenti zahrnují do společenských problémů) mají podle jeho názoru delší trvání ale stejnou úspěšnost jako kauzy nezasahující až do politiky (okrádání, lehká korupce, atd.). Proto je z vlastní zkušenosti stanoven předpoklad, že pokud by byly viděny úspěchy i politických kauz hypotéza by byla nakonec potvrzena.

10.2 Výsledky rozhovorů

V kapitole si provedeme výsledky obou rozhovorů. Rozhovory byly provedeny s dvěma respondenty. S Josefem Klímou z komerční televize, z pořadů Na vlastní oči (Nova) a Očima Josefa Klímy (Prima). A s Markem Wollnerem z veřejnoprávní televize, z pořadu Reportéři ČT (ČT1). Oba rozhovory jsou k nahlédnutí v příloze (B a C). Cílem těchto rozhovorů bylo zjistit rozdíl mezi komerční a veřejnoprávní televizí, zjistit pohled odborníků na sledovanost a zjistit, jak by podle nich měla vypadat správná osobnost investigativního novináře.

O: Jak hodnotíte klady a zápory televize?

Marek Wollner: (...) „A že publicistika jim přináší obtíže, ale zároveň s ohledem na renomé ČT, jim to přináší na druhé straně i spoustu kladů. Naštve to vždycky nějaké mocné lidi, ale zároveň, jim to získává podporu u daňových poplatníků, kteří platí koncesionářský poplatek.“ (...) „Na rozdíl od komerční televize tady máte právo říct šéfovi, to není tvoje televize, to je televize daňových poplatníků, kteří si objednávají službu, aby se dozvěděli informace.“ (...). (Více viz příloha C).

Josef Klíma: (...) „Česká televize je veřejnoprávní televize, která má za úkol tyhle informace zveřejňovat, ale komerční televizi zajímá hlavně počet diváků,“ (...) „Užitečnost toho pořadu z jednoho hlediska není pro komerční televizi to hlavní.“ (více viz příloha B).

Z rozhovoru s J. Klímou vyplývá, že na komerční televizi jde především o počet diváků, kteří pořad sledují. Veřejnoprávní televize má za úkol všechny informace lidem sdělovat. Z rozhovoru s M. Wollnerem jsme se dozvěděli, jak funguje vedení obou televizí (zde zmiňoval formy rolí –jak se která role dodržuje).

O: Myslíte si, že investigativní žurnalistika upadá?

Josef Klíma: „Doufám, že nebude upadat. Že tu zůstane určitý počet lidí, kteří investigativní pořady sledovat budou. Marek Wollner se mnou nebude určitě souhlasit, říkal by, že to, co tady tvrdím já, není pravda, že investigativní žurnalistika neupadá, ba naopak táhne.“ (více viz příloha B).

Marek Wollner: „Já mám měření sledovanosti, což je přesná metoda. (...) „...a záleží na tom, co máte před sebou za program.“ (...) „Máte silnou setrvačnost lidí, který zůstávají na tom kanále, a když jich je tam hodně na začátku, tak jich tam hodně zůstane taky pro vás.“ (...) „Není pravda, že tady u nás není divák na tenhle typ pořadu. A jestli

se investigativní žurnalistika vytrácí? Ano, vytrácí se to, protože je to drahé.“ (více viz příloha C).

Z rozhovorů vyplynulo, že podle J. Klímy sledovanost investigativních pořadů a zájem o investigativní žurnalistiku upadá (koupě balíčku vyjde levněji). Marek Wollner tvrdí v odpovědi, že investigativní žurnalistika neupadá, protože sledovanost Reportérů je stále vysoká (záleží, který pořad před ním vysílá). Není tedy důvod, proč by měla investigativní žurnalistika upadat.

O: Jak by měla vypadat osobnost investigativního novináře?

Josef Klíma: *„Dneska by měl být technicky zdatnější, než jsem já. Musí se o věci zajímat (zajímat se o to jestli někdo krade, a tak) všechno tohle mě to musí štvát. (...) Vaše práce nikdy nekončí, pořád jste k dispozici. Správný novinář si nesmí vypnout telefon.“ (...)* *„Jste v neustálém stresu. Musíte být vytrvalá, zvědavá, zdravá, trpělivá a umět se ptát a zajímat se o věci.“* (více viz příloha B).

Marek Wollner: *„Člověk musí být neúplatný, musí být poctivý a musí být trochu idealista, bez toho to nejde.“ (...)* *„Investigativní novinář musí mít na zřeteli celek, aby si neztotožnil demokracii s jedním konkrétním politikem a ve chvíli, kdy si to takhle ztotožní, tak začne bojovat proti všem ostatním.“ (...)* *„Novinář musí obecně být pracovitý a musí myslet a psát, každý novinář musí mít dispozice k tomu být novinář, ale k tomu být investigativní novinář musíte mít ještě nadstavbu.“* (více viz příloha C).

Podle J. Klímy by měl investigativní novinář být: technicky zdatnější, musí se zajímat o dění kolem něj a nesmí být spokojený s prostředím, ve kterém žije. Neměl by si vypnout mobilní telefon (často zdůrazňovaná informace). Podle Marka Wollnera by investigativní novinář měl být: neúplatný, poctivý a hlavně trochu idealista. Každý novinář by měl mít vlastnosti jako: cit k psaní, být zvědavý, nespokojit se s jednou možnou odpovědí, atd.

Z toho všeho vyplývá závěr, že každá z obou televizí má své klady a zápory. Pohledy na osobnost investigativního novináře jsou v základu stejné, ale nadstavba se liší, přičemž by se daly odpovědi spojit a sepsat jeden celkový závěr. Názory na sledovanost investigativních pořadů se také dost podstatně liší, jelikož pořad Reportéři navazují na předešlý pořad, sledovanost pořadů na komerční televizi je řízena zajímavostí ostatních programů. Oba odborníci se ovšem shodli na tom, že by byli velice neradi, kdyby pořady investigativní žurnalistiky vymizely z programů televizních kanálů úplně.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zaměřuje na investigativní žurnalistiku v televizní tvorbě. Osnova práce byla sestavena tak, aby části na sebe navazovaly a aby mohl být proveden výzkum, který ověřil stanovené hypotézy. Cílem práce bylo zjistit, do jaké míry respondenti pojem investigativní žurnalistiky znají a jaký je jejich názor na investigativní žurnalistiku (např. zda si myslí, že investigativní žurnalistika napomáhá společnosti). V bakalářské práci byla též zjišťována sledovanost investigativních pořadů v celoplošném vysílání a pohled odborníků na osobnost investigativního novináře. Stanovené cíle byly naplněny a podloženy výsledky výzkumu (dotazníkovým šetřením a rozhovory s odborníky). Z prvního výzkumu (dotazníkového šetření) můžeme vyčíst číselné objasnění stanovených hypotéz. Co se týče znalosti pojmu investigativní žurnalistika, hypotéza se nepotvrdila. Je však třeba konstatovat, že výsledek výzkumu je pozitivní, neboť se ukázalo, že respondenti tuto oblast žurnalistiky ve velké míře znají (91 %), že je tudíž uvedená problematika zajímavá a že tyto pořady sledují. Tento fakt potvrzuje i další výsledek výzkumu, týkající se celkové sledovanosti investigativních pořadů (72 %) i sledovanosti konkrétních pořadů ve veřejnoprávní i komerční televizi (66 %). I v otázce přínosu investigativních pořadů v řešení závažných problémů společnosti se ukázalo, že nadpoloviční většina (63 %) respondentů investigativní žurnalistice věří. I když se hypotéza nepotvrdila, neboť stanovila větší procento respondentů s kladným názorem na přínos investigativních pořadů, lze tento výsledek považovat za pozitivní. V rozhovorech s investigativními odborníky můžeme vysledovat rozdílnost názorů, co se týče sledovanosti investigativních pořadů. Rozhovory byly provedeny s odborníkem z komerční televize, investigativním žurnalistou Josefem Klímou, který poukazuje na pokles sledovanosti pořadu investigativní žurnalistiky v komerční televizi (Očima Josefa Klímy), neboť vlastníky komerčních televizí zajímá výdělek (který jim udělá i americký nebo český seriál s větší sledovaností). A s odborníkem z veřejnoprávní televize Markem Wollnerem, který konstatuje stálost či dokonce lehkou zvýšenost sledovanosti investigativního pořadu v České televizi (Reportéři ČT), protože záleží na pořadu, který vysílá před ním (pokud pořad nastaví vysokou sledovanost, respondenti u obrazovek zůstanou).

Snahou této bakalářské práce bylo popsat postavení investigativní žurnalistiky v českém mediálním prostředí a seznámit se jmény nejvýznamnějších českých investigativních žurnalistů a kauz, jimiž se tito novináři zabývali či zabývají. Nikdo do dnešní doby zatím nenapsal publikaci, která by se věnovala oboru investigativní žurnalistiky, ukázala a analyzovala přínos i úskalí této náročné činnosti. Tato bakalářská práce může být námětem pro další výzkumy nebo i pomocí při práci nad publikací o investigativní žurnalistice. Při rozsáhlejší výzkumu práce by mohly výsledky vyjít jinak. Mohly by se realizovat analytické rozbory pořadů (např. tabulky nebo grafy sledovanosti, kdy by odpovědi odborníků byly doložené) nebo by se vybral na dotazníkové šetření jiný vzorek respondentů (např. dvě vzdálené věkové kategorie, které by se porovnávaly) atd. Z práce, která by byla obohacena i o další informace, by mohly pořady čerpat inspiraci a v případě nezájmu respondentů, by se přistoupilo k potřebným změnám. V budoucnu by bylo zajímavé provést hlubší zkoumání a výsledky předvést odborníkům, kteří by se jimi mohli zabývat.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Masová média*. 1.vyd. Praha: Portál, s. r. o., 2009. ISBN 978-80-7367-466-3.

JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Média a společnost*. 1. vyd. Praha: Portál, s. r. o., 2003. ISBN 80-7178-697-7.

JOHN, R. *Jak jsem viděl Ameriku*. 1.vyd., Praha: Ex libris Michal Horáček, 1990. ISBN 80-900090-2-6.

JOHN, R. *Memento*. 2.vyd., Praha: CZ Books, 2008. ISBN 978-80-86947-53-2.

KLÍMA, J. *Vlastníma očima: aneb před kamerou i za ní*. 2.vyd., Praha: Nakladatelství Andrej Šťastný, 2012. ISBN 978-80-86739-51-9.

KUBÍK, J., SLONKOVÁ, S. *Tíha olova: a co jsme do novin nepsali*. 2.vyd. Praha: Pragma, 2001. ISBN 80-7205-852-5.

KUNCZIK, M. *Základy masové komunikace*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 1995. ISBN 80-7184-134-X.

MUSIL, J. *Úvod do sociální a masové komunikace*. 2.vyd. Praha: UJAK, 2008. ISBN 978-80-86723-44-0

OSVALDOVÁ, B., HALADA, J. a kol. *Encyklopedie praktickou žurnalistikou*. 1.vyd. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-76-1

VERNER, P. *Historie mediální komunikace*. 1.vyd. Praha: UJAK. 2013. ISBN 978-80-7452-027-3

VERNER, P. *Úvod do praktické žurnalistiky*. 2.vyd. Praha: UJAK. 2010. ISBN 978-80-86723-87-7

VERNER, P. *Zpravodajství a publicistika*. 2.vyd. Praha: UJAK. 2010. ISBN 978-80-86723-88-4

Seznam použitých zahraničních zdrojů

ANDERSON, D., BENJAMINSON, P. *Investigative reporting*. 1976, Bloomington a London: Indiana University Press. ISBN 0-253-33164-1

RUSS-MOHL, S., BAKIČOVÁ, H. *Žurnalistika-komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. 1.vyd. Praha: Grada. ISBN 80-247-0158-8

Seznam použitých internetových zdrojů

BUSSINES CENTER. *Autorský zákon*. [online]. © 1998-2014. [cit. 2014-11-04]. Dostupné z: www.business.center.cz/business/pravo/zakony/autorsky/cast1ha.aspx

ČESKÁ TISKOVÁ KANCELÁŘ. *Aféra Watergate*. [online] © 1996-2014. [cit. 2014-12-23]. Dostupné z: www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/282409-afera-watergate-nixonovi-zlomila-vaz-legitimizovala-kontrolni-rolni-medii/.

ČSFD. *Černé ovce*. [online]. [cit. 2015-01-29]. Dostupné z: www.csfd.cz/film/256521-cerne-ovce.

ČSFD. *Radek John*. [online]. © 2001-2014. [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: www.csfd.cz/tvurce/50094-radek-john/

ČSFD. *Reportéři ČT*. [online]. [cit. 2015-01-29]. Dostupné z: www.csfd.cz/film/253153-reporteri-ct/

ČT. *Management*. [online]. © 1996-2015 Česká televize. [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/lide/management/vedeni-ceske-televize/.

ČT. *Televizní poplatek*. [online]. ©1996-2010 Česká televize. [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: <http://tvp.ceskatelevize.cz/poplatky/domacnosti.php>

ČT. *Vznik České televize od roku 1993*. [online]. © 1996-2014. [cit. 2014-11-12]. Dostupné z: www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/historie/ceska-televize-od-r-1993/vznik-a-prvni-kroky

ČT. *Vznik Československé televize – Prehistorie*. [online]. © 1996-2014. [cit. 2014-11-12]. Dostupné z: www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/historie/ceskoslovenska-televize/prehistorie

ČT24. *Berdychův gang*. [online]. © 1996-2014. [cit. 2014-11-05]. Dostupné z: www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/100662-reporter-kroupa-nasi-praci-je-iformovat-nikoli-posuzovat-vinu.

ČT24. *Janek Kroupa*. [online]. © 1996-2014. [cit. 2014-11-05]. Dostupné z: www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/100662-reporter-kroupa-nasi-praci-je-informovat-nikoli-posuzovat-vinu

ČT24. *Křišťálově čisté finance Stanislava Grosse*. [online]. © 1996- 2014. [cit. 2014-11-10]. Dostupné z: www.ceskatelevize.cz/ct24/kalendarium/3178-kristalove-ciste-finance-staly-grosse-premierske-kreslo

ČULÍK, J. *Historie cenzury v Čechách*. [online]. ©1996-2015 Občanské sdružení Britské listy. [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: www.britskelisty.cz/9808/19980810d.html.

DRÁBEK, P. *Historie televizního přenosu*. [online]. © 2001-2015 [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: www.paveldrabek.net/elektro/TV_prenos.php.

E15. *Éra Vladimíra Železného*. [online]. © 2015 Mladá fronta a. s. [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: www.nazory.euro.e15.cz/profil/profil-tv-nova-uz-neni-tiskarnou-na-penize-933327.

HOSPDÁŘSKÉ NOVINY. *Vývoj TV Nova*. [online]. © 1996-2015 Economia, a. s. [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: www.biznys.ihned.cz/zpravodajstvi-cesko/c1-54567970-zelezny-postavi-tiskarnu-na-penize-ktere-ho-znicily-nova-ma-zlata-leta-za-sebou.

GOOGLE. *Logo ČT*. [online]. [cit. 2015-02-22]. Dostupné z: <http://www.evropsky-rozhled.eu/ceska-televize-milan-fridrich-a-blacklist/>

GOOGLE. *Logo ČT1, 2, 24, sport*. [online]. [cit. 2015-02-22]. Dostupné z: <http://www.mediaguru.cz/2013/01/ct-odstartuje-novy-detsky-kanal-v-zari/>

GOOGLE. *Logo Na vlastní oči*. [online]. [cit. 2015-02-22]. Dostupné z: <http://www.showbiz.cz/porad-na-vlastni-oci-se-vraci-na-obrazovky-tv-nova/>

GOOGLE. *Logo Očima Josefa Klímy*. [online]. [cit. 2015-02-22]. Dostupné z: <http://www.iprima.cz/specialy/ocima-josefa-klimy>

GOOGLE. *Logo TV Nova*. [online]. [cit. 2015-02-22]. Dostupné z: www.tvinfo.sk

GOOGLE. *Logo TV Prima*. [online]. [cit. 2015-02-22]. Dostupné z: <http://www.archivprima.cz/>

GOOGLE. *Logo Reportéři ČT*. [online]. [cit. 2015-02-22]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz>.

IDNES. *Berdychův gang*. [online]. © 2009. [cit. 2014-11-05]. Dostupné z: www.lacosanostra.webnode.cz/famiglia/david-berdych-a-spol-/

IDNES. *Jiří Kubík*. [online] © 1999-2014. [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: www.vice.idnes.cz/novinari.aspx?idnov=844.

IDNES. *Smrt Sabiny Slonkové*. [online] © 1999-2014. [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: www.zpravy.idnes.cz/slonkovou-delily-od-smrti-hodiny-dqr-/

IPRIMA. *Očima Josefa Klímy*. [online]. © 2015. [cit. 2015-01-29]. Dostupné z: www.iprima.cz/novinky/porad-ocima-josefa-klimy.slavi.divacky.uspech

JIHlavské Podzemí. *Záhady*. [online]. [cit. 2014-11-10]. Dostupné z: www.jihlavskepodzemí.cz/zahady/19-atentat-na-hitlera

KAJÍNEK, J. *Portál na podporu Jiřího Kajínka*. [online]. © 2004-2015. [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: www.jirikajinek.cz

KMENTA, J. *Bytová aféra premiéra*. [online]. © 1993-2014. [cit. 2014-11-10]. Dostupné z: www.kmenta.cz/cs/kdo-jsem/zivotopi-jako-povidka.

KMENTA, J. *Jaroslav Kmenta*. [online]. © 1993-2014. [cit. 2014-11-10]. Dostupné z: www.kmenta.cz/cs/kdo-jsem/strukturovany-zivotopis.

KNIHY ABZ. *Zločin jako profese*. [online]. © 2004-2014. [cit. 2014-11-05]. Dostupné z: www.knihy.abz.cz/prodej/zlocin-jako-prosefe-1.

KOSMAS. *Vlastníma očima*. [online]. [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: www.kosmas.cz/knihy/148985/vlastnima-ocima/

KROUPA, J. *Berdychův gang*. [online]. © 1999-2014. [cit. 2014-11-05]. Dostupné z: www.zpravy.idnes.cz/kahnova-a-gregor-detektivove-kteri-rozbili-berdychuv-gang-pjn-/domaci.aspx?c=A110908_1647969_domaci_hro

KROUPA, J. *13. komnata Josefa Klímy*. [online]. © ČT 1996 – 2014 [cit. 2014-12-21]. Dostupné z: www.ceskatelevize.cz/porady/1186000189-13-komnata/209562210800040-13-komnata-josefa-klimy/

KUBÍK, J., SLONKOVÁ, S. *Kauza Olovo*. [online]. © 1999-2014. [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: www.zpravy.idnes.cz/operace-olovo-mela-znemoznit-buzkovou-dy6/domaci.aspx?c=A000515230137domaci_ond.

KVĚTY. *Jihlavské katakomby*. [online]. © 2010- 2014. [cit. 2014-11-10]. Dostupné z: www.kvety.kafe.cz/osudy/2011/1/29/clanky/standa-motl-patrani-po-nacistech-je.adrenalin/.

LEY. *Tiskový zákon*. [online]. © 2005-2014. [cit. 2014-11-04]. Dostupné z: www.zakony-online.cz/?s128&q128=all.

LEY. *Zákony online*. [online]. © 2005-2014. [cit. 2014-11-04]. Dostupné z: www.zakony-online.cz/?s127&q127=all.

MÁJÍČEK, J. *Česká televize: rozdíl mezi veřejným a soukromým*. [online]. ©1996-2015 Občanské sdružení Britské listy. [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: www.blisty.cz/art/55795.html.

M-JOURNAL. *Metody sběru dat*. [online]. ©2004-2013. [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: www.m-journal.cz/cs/marketingovy-vyzkum/metody-sberu-dat-v-kvantitativnim-vyzkumu_s390x5140.html.

M-JOURNAL. *Televize*. [online]. © 2004-2013. [cit. 2015-01-27]. Dostupné z: www.m-journal.cz/cs/media/medialni-nosice/televize_s377x538.html

NAŠI POLITICI. *Stanislav Gross*. [online]. © 2008-2014. [cit. 2014-11-10]. Dostupné z: www.nasipolitici.cz/cs/politik/153-stanislav-gross.

NAŠI POLITICI. *Petr Dvořák*. [online]. ©2008-2015. [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: www.nasipolitici.cz/cs/politik/2510-petr-dvorak

OSOBNOSTI. *Josef Klíma*. [online]. © 1996-2014. [cit. 2014-12-21]. Dostupné z: www.osobnosti.cz/josef-klima.php

OSOBNOSTI. *Sabina Slonková*. [online] © 1996-2014. [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: www.zivotopis.osobnosti.cz/sabina-slonkova.php.

POLITICI. *Radek John*. [online] © 2008-2014. [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: www.nasipolitici.cz/cs/politik/707-radek-john

POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČR. *Listina základních práv a svobod*. [online]. [cit. 2014-11-04]. Dostupné z: www.psp.cz/docs/laws/listina.html

PRIMA. *Historie společnosti*. [online]. © 2014. [cit. 2014-11-12]. Dostupné z: www.iprima.cz/o-spolecnosti/historie-spolecnosti.

PRIMA. *Management společnosti*. [online]. © 2015 FTV Prima, spol. s r. o. [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: www.iprima.cz/management.

PRIMA PRESS. *Očima Josefa Klímy*. [online]. [cit. 2015-01-29]. Dostupné z: www.ocimajosefaklimy.cz/aktualne/ocima-josefa-klimy-25-11-2014.

PŘIBYLSKÁ, J. *Veřejnoprávní média v ČR*. [online]. [cit. 2015-01-28]. Dostupné z: www.jpribylska.euweb.cz/index.html.

SMLSAL, M. *Jan Andruško*. [online]. [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: www.byznys.ihned.cz/c1-60888000-reditel-tv-nova-skoncil-cme-ho-odvolala

SLONKOVÁ, S., KUBÍK, J. *Kauza Český dům*. [online]. © 1999-2014. [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: www.zpravy.idnes.cz/kavanova-afera-ma-prvni-obet-d1k-domaci.aspx:c=A010327_160309_domaci_has.

SYNDIKÁT NOVINÁŘŮ ČR. *Etický kodex*. [online]. ©2014 [cit. 2014 – 11 - 01]. Dostupné z: <http://www.syndikat-novinaru.cz/etika/kodex/>

TV NOVA. *Management*. [online]. © CET 21 SPOL. S. R. O., 2012. [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: www.tn.nova.cz/management.

TV NOVA. *První den vysílání TV Nova*. [online]. © 2012 CET 21 spol. s r. o. [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: www.i.info.cz/urs-att/magazin_nova-narozeny-132827420509017.pdf.

VACULÍKOVÁ, M. *Obhájkyň slavných zločinců Klára Slámová*. [online]. © 2004-2015. [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: www.jirikajinek.cz/zajimavosti/obhajkyne-slavnych-zlocincu-klara-slamova/

WOLLNER, M. Analýza pořadu Reportéři ČT. [online]. [cit. 2015-01-29]. Dostupné z: img.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/rada-ct/dokumenty/2007_analyza_reporteri_pdf.

ZÁKONY PRO LIDI. *Zákon o svobodném přístupu k informacím*. [online]. © 2010-2015 AION. [cit. 2014-11-04]. Dostupné z: www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-106.

Ostatní zdroje

DIMITROV, M. *Aféra Spiegel v roce 1962*. Praha. 2006. Bakalářská práce Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií.

HESOVÁ, A. *Investigativní žurnalistika a její praktické užití v českém mediálním prostředí*. Online. Olomouc, 2013. Bakalářská práce. Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Katedra žurnalistiky. Dostupné z: <http://www.theses.cz/id/28tvlg/00177507-367595497.pdf>

JIŘÍČEK, P. *Právo na ochranu osobnosti ve vztahu k médiím*. Brno 2009. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, Katedra občanského práva. Dostupné z: www.is.muni.cz/th/134846/pravf_m/diplomova_prace.pdf

SEZNAM ZKRATEK

ITV – Independent Television, britská komerční televizní stanice

ČTK – česká tisková kancelář

MČ – městská část

ČSSD – česká strana sociálně demokratická

Pb – chemická značka, zkratka pro olovo

OSN – organizace spojených národů

OBOZ – Odbor boje s organizovaným zločinem

OF – občanské fórum

CET 21 – Central European Television for 21th Century

CME – Central European Media Enterprises

SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ

Seznam grafů

Graf 1: Pohlaví respondentů	51
Graf 2: Věk respondentů.....	52
Graf 3: Vzdělání respondentů	52
Graf 4: Zaměstnání respondentů.....	53
Graf 5: Sledovanost televize	56
Graf 6: Doba strávená u televizních obrazovek.....	57
Graf 7: Znalost pojmu investigativní žurnalistika	58
Graf 8: Sledovanost investigativních pořadů.....	58
Graf 9: Zaujetí pořadů.....	59
Graf 10: Řešení společenských problémů	60
Graf 11: Věková kategorie mužů a věková kategorie žen	xiv
Graf 12: Vzdělání mužů a vzdělání žen.....	xiv
Graf 13: Zaměstnání mužů a zaměstnání žen	xv

Seznam obrázků

Obrázek 1: TV Nova.....	xv
Obrázek 2: Na vlastní oči.....	xv
Obrázek 3: TV Prima.....	xvi
Obrázek 4: Očima Josefa Klímy	xvi
Obrázek 5: Česká televize.....	xvi
Obrázek 6: ČT 1, ČT 2, ČT 24, ČT sport	xvi
Obrázek 7: Reportéři ČT.....	xvii

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Dotazník pro respondenty	i
Příloha B – Rozhovor J. Klíma	iii
Příloha C – Rozhovor M. Wollner	viii
Příloha D - Doplnkové grafy	xiv
Příloha E - Loga	xv

PŘÍLOHA

Příloha A – Dotazník pro respondenty

Pohlaví

- Muž
- Žena

Věk

- 18-25
- 26-35
- 36-45
- 46-55
- 56-65
- 66 a víc

Vzdělání

- Základní
- Střední - učiliště
- VOŠ
- VŠ

Zaměstnání

- Student/ brigádník
- Zaměstnanec
- Zaměstnavatel/podnikatel
- OSVČ
- Důchodce (i invalidní)

Sledujete televizi?

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

Kolik hodin denně strávíte u televizních obrazovek?

- 1-3 hodiny
- 4-6 hodin
- 7-10 hodin
- 11 a více hodin

Jaké televizní stanice sledujete? (možnost více odpovědí)

- ČT1
- ČT2
- Nova
- Prima
- Jiné

Znáte pojem investigativní žurnalistika? Pojem byl lehce vysvětlen

- Ano
- Ne

Zajímáte se o investigativní pořady?

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

Znáte některé investigativní pořady?

- Ano
- Ne

Který z pořadů Vás zaujal? (opět možnost vybrat z více možných odpovědí)

- Očima Josefa Klímy
- Na vlastní oči
- Reportéři ČT
- jiné

Sledujete investigativní pořady pravidelně?

- Ano
- Spíše ano
- Ne
- Spíše ne

Myslíte si, že pořady investigativní žurnalistiky pomáhají řešit problémy ve společnosti?

- Ano
- Spíše ano
- Ne
- Spíše ne

Příloha B – Rozhovor J. Klíma

Rozhovor Josef Klíma

Jak vznikla investigativní žurnalistika v televizní podobě?

„Před listopadem 1989 tady žádná televizní investigativní žurnalistika nemohla být, protože televize byla jednoznačně nástroj komunistické strany. Všichni, co šli do televize, byli více prověřováni, než ti, co psali do novin. Já sám jsem psal ve Květech, a po nějaké době jsem šel na volnou nohu, protože mě chtěli přijmout do strany a to se mi moc nelíbilo. Proto jsem se rozhodl jít psát na volnou nohu detektivky, to jediné se totiž v té době mohlo psát. Televize byla strašně sledovaná, takže tam neprošly ani záchvěvy investigativní žurnalistiky. Na pomezí toho všeho byl jediný člověk Josef Velek z Mladého světa. Byl známý tím, že udělal akci brontosaurus, tzn., že sledoval nešvary, které se týkaly životního prostředí. Josef Velek se jako jediný dohodnul s televizním klubem Mladých, kde mu v televizi povolili místo na tzv. okýnka a tam ukazoval lidem, kdo kde a jakým způsobem škodí přírodě, a kde by se přírodní podmínky měly zlepšit. V podstatě do listopadu 1989 byla investigativní žurnalistika akorát v médiích psaných. Ještě v té době vznikly dvě takové zakázané knížky. Jednu jsem napsal já a jednu Radek John. Každý jsem tu svou knihu, ale psali současně spolu, aniž bychom o sobě věděli. Kniha se týkala témat, jako jsou drogy a společenský život, což v 70. letech bylo zakázané, protože to nespádalo do kréda komunismu. Moje první kniha se jmenovala Náruživost. Ta knížka nesměla tři roky vyjít, protože mapovala drogy Československa. Teprve po třech letech přišel člověk, který napsal do mé knihy doslov, že i špatné informace se musí zveřejnit. A tak po třech letech kniha konečně vyšla. Ve stejnou dobu Radek John psal Memento – což byl příběh o jednom feťákovi. V podstatě psal knihu na stejný způsob jako já. Proto vidíte, proč investigativní žurnalistika nemohla v televizní podobě fungovat v letech komunismu, když nedovolili, aby vyšla kniha o drogách.“

Stál jste u zrodu investigativní žurnalistiky, když se začala probíjovat do televize?

„V podstatě ano. Začátek televize začal zpracovávat investigativní žurnalistiku až po roce 1989. V podstatě jsme nejprve založili reflex, v roce 1990, kdy jsme se dohodli s českou televizí, že na jejich programu budeme mít krátký reportážní pořad. Tam jsme ve velmi krátkých šotech pouštěli reportáže, které jsme uváděli v Reflexu v psané podobě. Nakonec jsme se rozhádali a v Reflexu jsem skončil. V té době, kdy jsem odešel

z Reflexu, začala vznikat televize Nova, kde vzniknul první investigativní pořad Na vlastní oči.“

Jak pořad Na vlastní oči vzniknul?

„V té době, kdy jsem odešel z Reflexu, a začala vznikat nová televize, která vlastně ještě neměla pořádně jméno, mě můj kolega z Reflexu Radek Bajgar požádal, jestli bych spolu s ním nevyvinul nový investigativní pořad. Já jsem se akorát stihl vrátit ze stáže z Ameriky, a tak jsem navrhnul název pořadu Na vlastní oči, protože jsem chtěl ukázat lidem, aby na vlastní oči viděli, jak se co dělá a všechno to, co normálně nemohou vidět. V té době neexistovalo nic. Všechny pořady se dělaly dokumentárně. To znamenalo, že byla jedna hlava, která mluvila, pak přišel střih a druhá hlava, která mluvila, a vše bylo doplněné hudbou. My jsme ovšem chtěli přijít s něčím novým. Chtěli jsme, aby si někdo vlezl s kamerou přímo do děje toho všeho a viděl ty děje, o kterých se mluví. Naučili jsme se zacházet i se skrytou kamerou, kterou do tebe doby nikdo nepoužíval. Radek Bajgar měl připravenou víceméně koncepci, která kopírovala koncepci pořadů z Ameriky (např. 60 minutes). Koncepce pořadu Na vlastní oči spočívala v tom, že budou tři reportáže. První reportáž bude taková současná velká aféra – typu atentát na Jonáka, druhá reportáž bude jakoby problém zdravotnictví, školství, zemědělství – bude více veřejnoprávní a třetí reportáž bude portrét někoho, kdo žije bizarním životem, nebo portrét celé komunity – třeba reportáž o indiánech, reportáž o lidech, kteří naskakují na vlaky, ale jinak všichni žijí úplně normální život – většinou to byli právníci, atd... No a v neposlední řadě mi Radek Bajgar řekl, že by chtěl mít u sebe i Radka Johna, který měl jako jediný zkušenost s televizní. Čili my jsme si ten pořad sami vyvíjeli, se všemi omyly. Zkoušeli jsme před kamerou, i jak máme s kamerou pracovat, aby to bylo důvěryhodné. Zkoušeli jsme si i rozhovor dělat ve studiu k reportáži, která se točí, což jsme zjistili, že celé natáčení zpomalí, takže musíme zvládnout dělat rozhovory během celého natáčení. A druhá věc, která byla první a unikátní byla ta, že reportér nebyl v obraze (typu dokumentárního, jako tomu bylo do teď), reportér nebyl vidět. Vladimír Železný, který řekl, vy budete nové typy reportérů, který tady nebyly. Vy budete před kamerou a budete diváka celým pořadem provázet. Vznikl tedy tzv. stand-up, čímž, jsme se začali stávat i známější. Mě osobně se to moc nelíbilo, protože jsem si myslel, že budou chtít, abych se přestrojoval, a to jsem řekl, že nechci. A pan Železný řekl, že musíme být autentický, že musíme zůstat stejný, takový

jaký jsme, vzhledově i se všemi chybami. Dobrý bylo i to, že každý byl spojený s tou konkrétní reportáží. Každý si všiml prošel a jeho reportáž byla jeho rukopisem.“

Vzpomínáte na svoje první reportáže, které jste točil? Jaké to byly?

„Ano vzpomínám. Jedna z prvních reportáží, kterou jsem točil, byla o pyrotechnikovi, který čistil vojenský prostor Ralsko. Vždy vybilil celý prostor a všechno, co tam našel, si skladoval a jednou za čas všechno odpálil. Tuhle reportáž jsem točil s jedním slovenským scénáristou, který byl zvyklý točit způsobem dokumentu. A my měli začínat točit novým způsobem, stand-up. Zásadou pořadu bylo to, že se nesnažíme točit to, co se stalo, ale to, co se zrovna děje. Takže když máme 50 podvedených lidí jedné firmy, tak my pošleme svého člověka se skrytou kamerou, který celý podvod natočí. Veškeré důkazy jsou charakteristické věci, pro pořad jako takový. Začalo se vysílat v únoru 1994. V prvním vysílání jsem měl dvě reportáže. Moje první odvysílaná reportáž byla o smrti taxikáře v Praze, kde jsem zjistil nové věci k odhalení pachatele. Ta druhá reportáž byla o slečně, která se rozhodla, že se nechá přeoperovat na chlapa. Což byl tenkrát úplný unikát.“

Vzpomínáte si na všechny členy, kteří prošli pořadem Na vlastní oči?

„Nevím, jestli si vzpomenu na všechny. Ale jména, kteří prošli pořadem, byly Radek Bajgar s Radkem Johnem. Radek Bajgar poté povýšil, a tak jsem od roku 1995 uváděl oči já s Radkem Johnem. Ve dvojici Klíma, John jsme oči uváděli do roku 2009, čili 15 let, pak se s námi střídala do třetice Marcela Sobotková a později přišel ještě Standa Motl. Dále očima prošly dámy Ditrichová a Tomanová. Marcela Sobotková – která přišla z prvního náborového konkurzu, který jsme dělali, se později stala dramaturgyní. Když odešel Radek John do politiky, udělali jsme další nábor, kdy přišel Janek Kroupa, a tak jsme oči uváděli spolu. Jména jako Vacina, Brezina, Wolfová – tyhle tři lidi byli v očích velmi krátce a v neposlední řadě Škopková, Rejniš, Neumannová, Majerová. To je tak zhruba všechno. Spousta lidí z očí přešla do Reportérů ČT. Proto nás v té době začali kopírovat. Tenkrát se jmenovali ale jinak. Nic méně koncepci pořadu dělali úplně stejně a dělají to do dneška na způsob tří reportáží.“

Když jste vyjmenoval osoby, které prošly pořadem Na vlastní oči, pamatujete si i jejich nejslavnější kauzy?

„Nejslavnější kauzou vůbec takovou pořadu Na vlastní oči byla kauza Kajínek. Kauza Janka Kroupy byla kauza Berdychův gang, protože celou kauzu odhalil dříve než

policisté. Celou dobu šlo Jankovi o život, dokud ho nedoběhli policisté. Dále pak pět českých na stole, kdy Grossův tajemník Doležal slíbil zájemcům, že jim sjednal schůzku s tehdejším premiérem za pět českých na stole. Janek to nahrál a zjistil, že jde o úplatek a byl z toho obrovských skandál. Já jsem měl kauzu z raných 90. let pokračování Jonáka, včetně vraždy jeho manželky. Standa Motl měl slavnou reportáž z Jihlavského podzemí – jihlavské katakomby, kde se nechal zavřít na noc a natáčel podivuhodné reportáže. Další velká kauza byla kauza o Filipínských léčitelích, kterou natáčela Šárka Ditrichová. Přišla s klukem, který měl nádor na mozku a nikdo ho nedokázal odoperovat. Tak jeli s Šárkou do Německa, kam přijel filipínský léčitel, který fiktivně nádor vyndal, a na snímku pak bylo vidět, jak se nádor zmenšil (dost rapidně zmenšil). A úplně moje nejslavnější kauza byla kauza Odjezd Romů do exilu. Za co jsem byl potrestán, protože po zprávě, kterou jsem odvysílal, následoval obrovský odlet Romů do Kanady a do Anglie. Kdy nikdo neřekl na exil nic špatného a tak se Romové rozhodli, že se odstěhují. Nakonec je Kanada vystěhovala zase zpátky do Čech a na mě si všichni ukazovali prstem, co jsem to zavinil.“

Proč si myslíte, že investigativních pořadů není více?

„Protože komerční televize zjistily, že když pustí nějaký americký seriál, tak je to vyjde levněji než výroba investigativního pořadu a udělá jim to stejnou, ba ne jestli větší sledovanost. Je to v podstatě kvůli financím, ale hlavně musíte investigativní pořad zasunout do společenského kontextu. Ze začátku celá společnost byla divoká i mafie, a tím, že to bylo divoké, tak to pro lidi bylo nové a zajímavé. Poprvé viděli, že novináři odhalili zločin (nějakého politika, který ukradl peníze). Poslední největší sledovanost jsme měli v případě Kajínek. O něm jsme vysílali nejvíce dílů. V té době dokonce, když jsme natočili speciál Kajínek, tak ho dali do tzv. prime timu, tak jsme s nim převálcovali i českou televizi, kdy ve stejnou dobu pouštěli první díl Černých baronů. Na Kajínka se dívalo více lidí než na první díl Černých baronů! A pak se stalo to, že se časem lidi stávali unavenými ze všech těch mafií a všech krádeží politiků, a tak si radši pustí americké nebo české seriály. Už je to netáhne k těm investigativním pořadům. A tak se teď investigativní pořady jejich sledovanost točí okolo půl milionů lidí. Televize (komerční) zjistily, že jim vyšší čísla udělá americký, či český seriál, a vydělají na tom více.“

Myslíte si, že investigativní žurnalistika upadá?

„Řeknu Vám to takhle. Doufám, že nebude upadat. Že tu určitý počet lidí, bude, který bude investigativní pořady sledovat a bude se zajímat. Marek Wollner se mnou nebude určitě souhlasit, říkal by, že to, co tady tvrdím já, není pravda, že investigativní žurnalistika neupadá, ba naopak táhne. Ale Česká televize je veřejnoprávní televize, která má za úkol tyhle informace zveřejňovat, ale komerční televizi zajímá hlavně počet diváků, takže když nebudete mít na komerční televizi konkrétní počet diváků tak vás zruší. Ta svoboda je daná kusem diváků. Užitečnost toho pořadu z jednoho hlediska není pro komerční televizi to hlavní.“

Máte názor na to, jak by měl vypadat investigativní žurnalista??

„To se mění postupem času. Dneska by měl být technicky zdatnější, než jsem já. Musí se o věci zajímat (zajímat se o to jestli někdo krade, a tak) všechno tohle mě to musí štvát. Jinak je to strašně vyčerpávající. To, co jde do televize, je jen malá viditelná část ledovce. Denně dostanete desítky až stovky mailů, dopisů od lidí, kteří mají nějaký problém. Z toho 90% problémů se do televize vůbec nehodí. Pro nás jako investigativní novináře je to zajímavý ve chvíli, kdy to osloví alespoň půl milionů diváků. Pecka, která jde alespoň do vlády, nebo starosta, který si řekne, do skryté kamery o úplatek. Zbylých 10% se hodí, ale 80% z 10% nejde natočit. Musíte zjistit všechny okolnosti k problému a musíte to mít podložený důkazem. Do televize reportáž může jít pokud podvod bije do očí, nebo máte znalecký posudky, který říkájí, jak to je. To je věc, která není vidět, vybírání ze zdrojů. A druhá skrytá část je, že vás lidi pořád bombardují (u kafe, u jídla, na ulici), všude je nějaký problém, nějaké kauzy, které musíte podle lidí přijet natočit. Vaše práce nikdy nekončí, pořád jste k dispozici. Správný novinář si nesmí vypnout telefon. Nejlepší kauzy, které jsem měl, byly kauzy typu, že mi odpoledne zazvonil telefon. Takhle mi jednou volal Roztočil, což byl další vězeň, který byl nespravedlivě odsouzený a sám mi zavolal a chtěl pomoc. Nakonec ze všeho sešlo, protože se Roztočil někam vypařil, ale správný novinář nikdy neví, kdo mu zavolá. Pro investigativního novináře neexistuje neznámé číslo. Druhá část je, že si musíte obhlédnout témata. Musíte se spojit s lidmi, vidět posudky, sejít se se všemi respondenty, domluvit natáčení a celý proces k tomu potřebný. Jste v neustálém stresu, jestli vám to vyjde tak, jak si domluvíte. Dále musíte být vytrvalá, zvidavá, zdravá, trpělivá a umět se ptát a zajímat se o věci. To jsou vlastnosti, které by správný investigativní novinář měl mít.“

Příloha C – Rozhovor M. Wollner

Rozhovor Marek Wollner

Jak jste se dostal do pořadu Reportéři ČT a stál jste u jeho zrodu?

„Já jsem stál u zrodu pořadu v dnešní podobě. Dostal jsem se tam v roce 2004 ze zpravodajství, kdy jsem dělal reportéra v událostech a najednou přede mnou stála nabídka, dělat reportéra pro pořad Reportéři ČT, která mě moc nelákala. Hlavním důvodem bylo to, že po odvysílání relace Událostí jsem měl klid a čistou hlavu. Což byla velká výhoda, když člověk pracuje v denním režimu, kdy je člověk pořád na nohou, ale večer jde s čistou hlavou domů. Zatímco v týdeníku máte jiný rytmus a nosíte zprávy pořád v hlavě, dlouho je nosíte v hlavě, třeba tři týdny a dneska ještě mnohem déle než když jsme začínali. Takže mě se tam přejít nechtělo právě z těchto důvodů. Hlavně se mi tam nechtělo, protože v české televizi byli investigativní pořady velice často obětí nějakých administrativních rozhodnutí, která byla většinou ovlivněna politikou. Mě se tam zkrátka moc nechtělo proto, že předchozí pořad, který se jmenoval Fakta, skončil kvůli něčemu podobnému a já jsem s bývalými kolegy měl solidaritu a neměl jsem potřebu je nějak nahrazovat. Reportéři ČT vznikl bezprostředně na troskách pořadu Fakta a mě do toho pořadu půl roku lákali a až po půl roce jsem to skousnul, protože mě tam více méně dotlačili. Potřebovali tam reportéry, aby ten pořad měl úroveň. Ze začátku pořad nevěděli, co ten pořad je a lidi měli strach z toho, aby reportéři neskončili jako z pořadu Fakta. Takže jsem tam nastoupil v létě 2004 a první reportáž, co jsem dělal (kterou jsem si podmínil tím, že chci někam jet) tak jsem jel do Švédska natočit reportáž o fotbale bezdomovců. Ale jelikož nebyla jasná ani dramaturgie pořadu. Můj předchůdce, pan Pokorný, který přišel z očí tak měl nějakou představu, že se to bude dělat na způsob očí (takový příběhy, kauzy,...). A my dva jsme na sebe narazili. Každý jsme měli jinou představu. Měl jsem ten pořad totiž moderovat. A jelikož jsem tam měl svůj obličej, tak jsem chtěl, aby to vypadalo trochu jinak a začal jsem si uvědomovat, že se s tím, jak to vypadá, neumím identifikovat. Takže mezi námi docházelo k hádkám nejenom kvůli tomu, co se má točit, ale jak se to má točit. Reportéři byli neredigovaný, reportáže byli nelogický a nesrozumitelný. Po tom roce střetů jsem dostal od vedení za úkol dělat i dramaturgii pořadu Reportéři ČT. Opět to byla funkce, do který se mi nechtělo. Ale nakonec jsem kývnul, stejně jako na to, že jsem začal

moderovat Reportéry. Každý dramaturg je na pozici na elektrickém křesle. Věděl jsem, že já před konflikty neuhýbám, takže dřív nebo později se se svými nadřízenými dostanu do střetů. Netrvalo to dlouho a nakonec jsem se do těch střetů dostal. Nicméně ty střety jsou typu, že pokud člověk má správné argumenty tak, vyhraje. Protože za důležitých věcí se člověk musí pohádat třeba i s ředitelem televize, a pak uvidí, co se stane. No a se mnou se nikdy nic vážného nestalo. Sice se mnou nemluvili a nikdo mi nezvedal plat, ale v zásadě se mi nic jiného nestalo. My jsme nikdy neudělali žádnou chybu. Vedení vždycky přišlo s tím, že tady na nás přišlo udání, od toho člověka s tím, co děláme špatně. Tak jsem řekl: „Fajn my to odvysíláme, a když se udání osvědčí, tak si s námi dělejte, co chcete.“ My jsme to odvysílali a ono se nic nestalo. Takže nikdo neměl žádný argument proti nám a postupem času si pořad získával diváckou obec. Lidí viděli, že se nebojíme, že nemáme před nikým respekt, že si nevybíráme, o které straně, co bude vysílat. Jestli o pravici či o levici, takže se nám podařilo získat si důvěru lidí i sledovanost, která byla opravdu veliká, a tak mě se podařilo zlomit topor lidí, který mě moc neměli rádi a nakonec mě začali respektovat. A že publicistika jim přináší obtíže, ale zároveň s ohledem na renomé ČT, jim to přináší na druhou straně i spoustu kladů. Naštve to vždycky nějaké mocné lidi, ale zároveň, jim to získává podporu u daňových poplatníků, kteří platí koncesionářský poplatek. Takže se mi podařilo vybudovat si pozici, kdy jsem si s nadřízenými vybuvoval status respektování se navzájem. Na rozdíl od komerční televize tady máte právo říct šéfovi, to není tvoje televize, to je televize daňových poplatníků, kteří si objednávají službu, aby se dozvěděli informace. To je rozdíl v komerční televizi, kdy vyšší bere a šéf rozhoduje, protože to má soukromého vlastníka, který může říct: „Tohle chci a tohle nechci.“ Ve správné soukromé televizi by to tak sice nemělo fungovat, ale bohužel to takhle funguje.“

Setkal jste se s tím, že lidi, co k Vám přešli z očí, srovnávali obě dvě televize? A dokázal byste si představit, že byste přešel na komerční televizi?

„Lidi, co přešli z očí, mi velice pomohli. Česká televize má kromě výhod i hodně nevýhod. Jedna z těch nevýhod je, že všichni si myslí, že jsme si rovni. Že šéf je totéž, co reportér. Je dost složité si získat autoritu, respekt. Mě k tomu pomohli lidi z Novy, protože oni řekli: „Vy tady máte hrozně demokratického šéfa na poměry Novy. Jasně, že Vám předělává reportáže, ale má to hlavu i patu a na Nově byste si ani nepískli. Vy si tady pořád myslíte, že to je svobodná diskuze do nekonečna. Ona někde svobodná

diskuze musí končit, protože musíte udělat rozhodnutí.“ Já jsem nikdy moc neměl problémy s kolegy mužského rodu, protože tam je ta kódová řeč bezprostřední a já jakožto chlap, jsem měl problém s ženami, které mám strašně rád, ale pracovní je to složitý, protože na sebe narážejí dva odlišné systémy. A než já jsem pochopil jejich a ony pochopily můj, tak jsme měli složité situace na střížně. Osobně si myslím, že právě i ti Nováci, kdy přišly i holky z Novy, trochu vnesli do české televize, to co v ní není. Někdy vládla jakási bezbřehá demokracie skoro až anarchie. I když jsem se nesnažil, aby moje slovo bylo konečné, ale těm lidem to kolikrát přišlo všechno nefér. A tak mi lidi z Novy pomohli nastavit nějaké parametry. Každý se ve funkci člověk učí, a musí si uvědomit, že s kolegy nesmí být až takový kamarád, a tyhle role jsou v ČT běžné, kdežto v komerční TV je šéf Bůh. Dokonce jsem měl i takové zábavné tuláky jako byl Lukáš Landa, který šel do vlastních očí poprvé, pak se vrátil za půl roku a za čtyři roky to zopakoval znovu, když mu lano podal Janek Kroupa, a tak udělal stejnou naivitu a zase se nakonec vrátil, protože zjistil, že není nad to mít šéfa, jako jsem já. A jestli si umím představit, že bych šel jinam? Ano, umím si představit, že bych šel někam jinam, ale záleželo by na nabídce. Pokud by byla srovnatelná s tím, co dělám, tak ano, ale nešel bych do něčeho, co by znamenalo omezení formátu omezení svobody a toho se bojím, že takovou svobodu spojenou s odpovědností, protože tu odpovědnost dokazujeme tím, že neděláme chyby, tak se bojím, že v dnešní český mediální krajině bych takovou nabídku asi nemohl dostat.“

Myslíte si, že investigativní žurnalistika pomáhá vyřešit problémy ve společnosti?

„Jsou dvě věci. Buď pomáhá lidem, nebo pomáhá společnosti. My občas v Reportérech pomáháme lidem, a to jsou takové občanskoprávní nebo trestné věci. V konkrétních lidských příbězích, v tom bych řekl, že ta úspěšnost bývá docela velká a docela rychlá. V pořadu, jako jsou Černý ovce, tak oni ty spotřebitelský spory umí vyřešit, jsou v nich velice úspěšní. Když mi v Reportérech děláme něco na podobný bázi, tak je to většinou složitější případ, tak se nám ho taky daří vyřešit. Myslím si, že jsme dost pomohli obrátit pohled na kauzu úředníků Komerční banky, který za špatné úvěry Františka Chvalovského seděli před soudem a dostali tresty, mezitím, co jejich nejvyšší management tresty nedostal. I přes to, že to byly to rozhodnutí právě jejich, nakonec lidi z nejvyššího managementu ani k soudu nepřišli. My jsme o tom začali psát a ukázali jsme, že to bylo trošku složitější a ve výsledku se podařilo to, že úředníci dopadli po

těch dlouhých letech docela špatně, ale v závěru ti, co vydrželi, ti vyhráli. Poslední paní drží osvobozující rozsudek po dost letech. Ukázali jsme fatální nespravedlnost procesu. Takových věcí je víc. např. jsme dokázali pomoc člověku, kterému ukřivdil systém v tom, že z něho udělali násilníka, který znásilnil ženu a my jsme předvedli, že je absolutně nevinný díky DNA. No a pak jsou složitější, obecnější, společenštější roviny. Když děláme kauzu o vysoké politice, tak dopad není tak rychlý, ale vždycky nějaký je. Není pravda to, co mě spousta lidí říká: „No, vy to odvysíláte a nic se neděje.“ Je to úplně jinak. To ale neznamena, že my odvysíláme kauzu o Mlynářovi, že má podivný barák, který koupil za podivnou cenu, že se hned něco stane. Ne, ale ono se něco stane, za chvíli se něco stane. Oni politici hrají na to, že si najdou jiný důvod, aby dali najevo, že to není kvůli novinářům. Ale ta informace pracuje, a jak říkám, dřív nebo později, buď sama o sobě, nebo v souladu s dalšími věcmi, které se na člověka začnou nabalovat, tak ho dostihnou. Přece jenom ta kritická žurnalistika tady má výsledky, akorát že lidi by si představovali okamžité výsledky. Ty nejsou. Máme jinou, bohužel nerozvinutou kulturu.“

Vzpomínáte si na Vaší nejpodstatnější kauzu, která pohnula českou kulturou?

„Díky naší reportáži z roku 2009 padla celá Topolánkova vláda. Samozřejmě, že k tomu je vždycky nutná souhra okolností, a taky není náš cíl, aby padaly vlády. I lidi, kteří odstoupili z nějaké funkce, o kterých jsme odvysílali něco špatného, např. o Čunkovi. Kdybych si měl dělat statistiku, tak si myslím, že v takových 50-70% případech máme výsledky faktický i v těch kauzách, které se týkají obecných společenských problémů.“

Máte pocit, že investigativní žurnalistika upadá a není o ni taková zájem?

„Já naštěstí nemusím mít pocity. Já mám měření sledovanosti, což je přesná metoda. Musím říct, že jsme měli dobré období před 2-3lety, to jsme byli nejsledovanější pondělní pořad se sledovaností až k milionu lidí, a s podílem na publiku přes 20 %, tzn. každý 5, kdo měl puštěnou televizi, se koukal na náš pořad. Od té doby se hodně změnila televizní krajina. Vznikly digitální televize a všechny pořady zaznamenaly úbytek. Ty stanice nic nevysílají, ale je jich strašně moc a přece jenom došlo k rozptylu diváka ne mezi 4 kanály ale mezi 30 kanály. Takže se objektivně nějaký divák ztratil. A pak je tu ještě další vliv. A ten je strašně silný a záleží na tom, co máte před sebou za program. Takže já měl loni docela špatnou sledovanost, protože přede mnou šly opravdu strašně

pořady. Pečený sněhulák, na to se snad může dívat jenom pan autor, pan Kohák. A taky to tak bylo, protože ten pořad sledovaly 2 % lidí. A když děláte následující pořad, který vysílá o půl 10, a taháte čísla z 2 % a ještě to spadne během reklamy na 0, no tak to je špatný. Takže jsme z toho měli depresi. Věděli jsme, že se na to stabilní diváci dívají, ale taky máte takovou skupinu lidí, která se na to chytne nebo nechytne. Máte silnou setrvačnost lidí, který zůstávají na tom kanále, a když jich je tam hodně na začátku, tak jich tam hodně zůstane taky pro vás. S novým rokem přišla česká televize s úspěšným seriálem (detektivka). Má to obrovský úspěch. Seriál má čísla až k 20 % sledovanosti, a tím pádem my se dostáváme na čísla, jako před touhle krizí. Není pravda, že tady u nás není divák na tenhle typ pořadu. Je, lidi to zajímá, lidi to chtějí, ale je potřeba s tím umět pracovat. A jestli se investigativní žurnalistika vytrácí? Ano, vytrácí se to, protože je to drahé. A co je úspěšné v české televizi, nemusí být úspěšné na Nově. Tam mají jiná kritéria. Co my považujeme za úspěch, je u nich na hranici neúspěchu. I když si myslím, že si ty čísla zaplatí. Víím, že to co je pro nás velice dobré tak pro ně dobré není.“

Jak to funguje s etickými aspekty ne veřejnoprávní televizi a stalo se Vám, že Vám ČT nechtěla odvysílat kauzu, protože jste porušil etické aspekty?

„Televize nemá šanci mi v něčem bránit, protože já jsem šéf, já dávám věci do vysílání. Nade mnou není nikdo, kdo mi řekne, to nesmíš. Já jsem ten šéf, kdo to tam dává, takže na mě je veškerá odpovědnost. Já když udělám chybu, tak mi dají výpověď, ale za 10 let jsem žádnou neudělal. Což si myslím, že je v našem mediálním světě dost unikátní situace. My jsme nikdy neprohráli žádný soud, každopádně jestli jsme prohráli nějaký soud, tak to bylo o jednu větu a neznamenal to pro televizi vůbec nic. Nemuseli jsme se omlouvat a nemuseli jsme nikomu platit peníze. Když se podíváte do novin nebo televizi tak zjistíte, že je to všechno úplně jinak. Takže ta odpovědnost je klíčová a všechno to souvisí s etickými pravidly. My nemůžeme vysílat něco, protože si myslíme, že to je pravda. Když to nemůžeme dokázat. Musíme mít všechno podložený důkazy (svědci, listiny, kombinace obojího) znát kontext, a umět to zařadit. K práci patří i zkušenost s vědomím, že vám někdo může něco podsunout, abychom mu posloužili a někomu jinému ublížili, a tak musíte zapojit všechny Vaše vjemy. Vždycky má někdo svůj úmysl, důležité je, jestli ta věc, kterou vám dává, je natolik významná a ospravedlňující, že to může někomu pomoci. Je tady dost nepřátel investigativní žurnalistiky, vždycky má někdo špatný úmysl, ale přeci nebudeme čekat na krásný úmysl. Až všichni začnou krást,

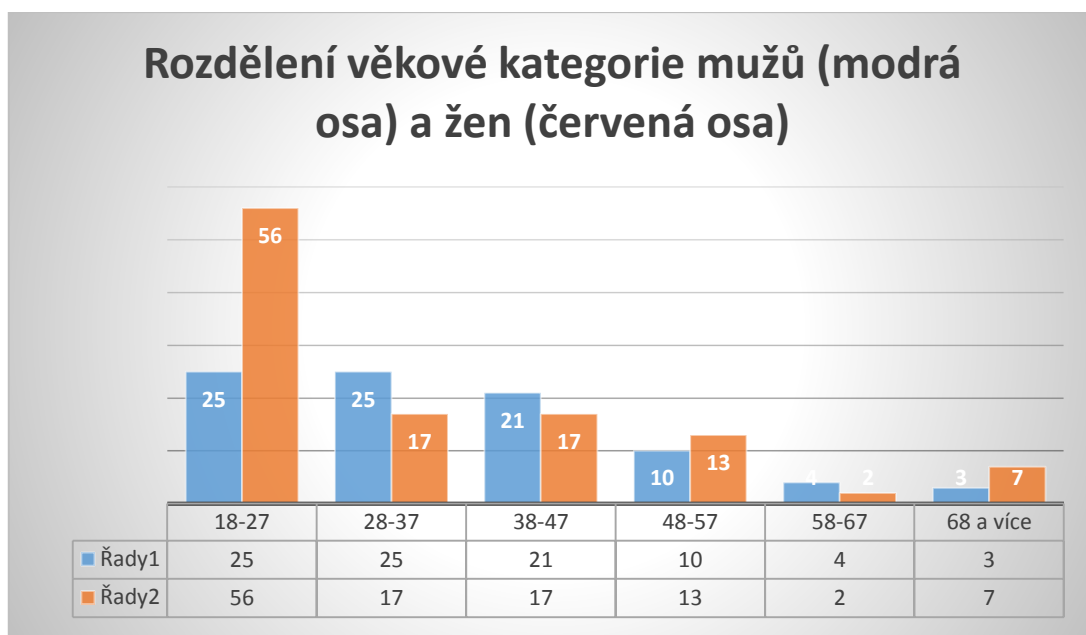
tak už nikdo nebude mít dobrý úmysl. Přeci to není možný čekat na jednoho svatého. Je nutný pojmenovat zlo, ale říkat, že jakýkoliv politik nekrade jen proto, abych tím nepomohl jinému politikovi, je absolutní nesmysl, jako v české žurnalistice vládla do 90. let. V české žurnalistice od 90. je ideologie více než suchá pravda. Mě nikdy moc nezajímali ideologie kromě toho, že nechci, aby se vrátil komunismus v žádný podobě a Rusko v žádný podobě, tak jestli jsme trošku víc doprava nebo doleva je mi absolutně jedno.“

Jak by měla vypadat osobnost investigativního novináře?

„Já si myslím, že podstatné je jedno. Člověk musí být neúplatný, musí být poctiví a musí být trochu idealista, bez toho to nejde. Já znám spoustu novinářů, který nemají ten idealismus a dokonce vidím na spoustě novinářích, že by chtěli být viděni v televizi na televizních obrazovkách nebo podobně, ale to není věc, která by mě někdy zajímala. Já jsem začínal v novinách a doplul jsem do televize díky vývojovými peripetemi, které mě tam dotlačily. Nikdy jsem po tom nešel. Jak to definují v Americe: „Investigativní žurnalistika je hlídací pes demokracie, což je absolutně klíčová role.“ My se tady všemu posmíváme, to jsou velký ideály Ameriky, oni jim věří a taky proto mají 300 let demokracii. Demokracie je jedna z nejlepších věcí na světě. Přesto, že Češi se všem ideálům vysmívají, a to se vysmívají za 25 let i ideálu demokracii. Jestli jí chceme mít, tak jí musíme brát vážně a ne se jí vysmívat. To neznamena, že se nesmíme posmívat špatným jevům společnosti, ale nesmíme je brát na lehkou váhu. Idealismus k tomu všemu patří. Investigativní novinář musí mít na zřeteli celek, aby si neztotožnil demokracii s panem Kalouskem, nebo panem Klausem, nebo panem Zemanem a ve chvíli kdy si to takhle ztotožní, tak začne bojovat proti všem ostatním. Tihle všichni jsou služebníci demokracie a vy chráníte ten princip, to základní. Když dělají něco v rozporu s demokratickým principem, tak jsou kritizováni. A jenom to, je měřítko toho, abych je mohl buď chránit, nebo kritizovat, ale nemůže to být jen teorie. Mě zajímá konkrétní čin. Novinář musí obecně být pracovitý a musí myslet a psát, každý novinář musí mít dispozice k tomu být novinář, ale k tomu být investigativní novinář musíte mít ještě nadstavbu. Investigativní novinář se nespokojí s jedinou odpovědí a s napsáním písmenek a není nic jednoduššího v české žurnalistice než to, že novinář drží mikrofon, politik řekne 15 lží a novinář je zaznamená. Nesrovná je s dalšími rozhovory. Naservíruje to čtenáři, aby se s tím srovnal. Novinářský alibismus by neměl vůbec být.“

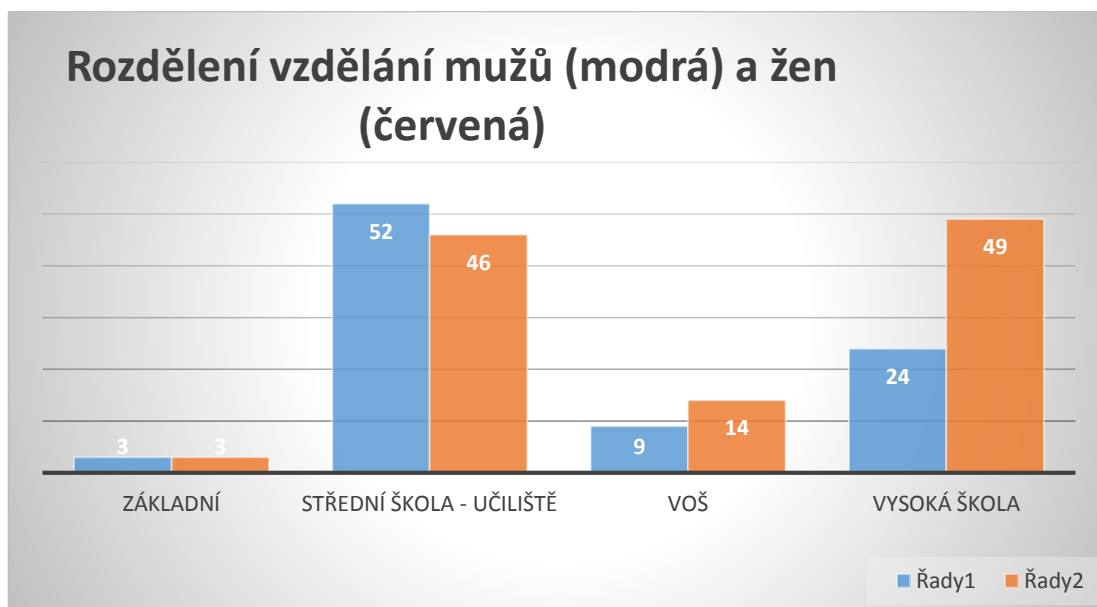
Příloha D - Doplnkové grafy

Graf 11: Věková kategorie mužů a věková kategorie žen

Zdroj¹⁶⁵

Graf 12: Vzdelání mužů a vzdelání žen

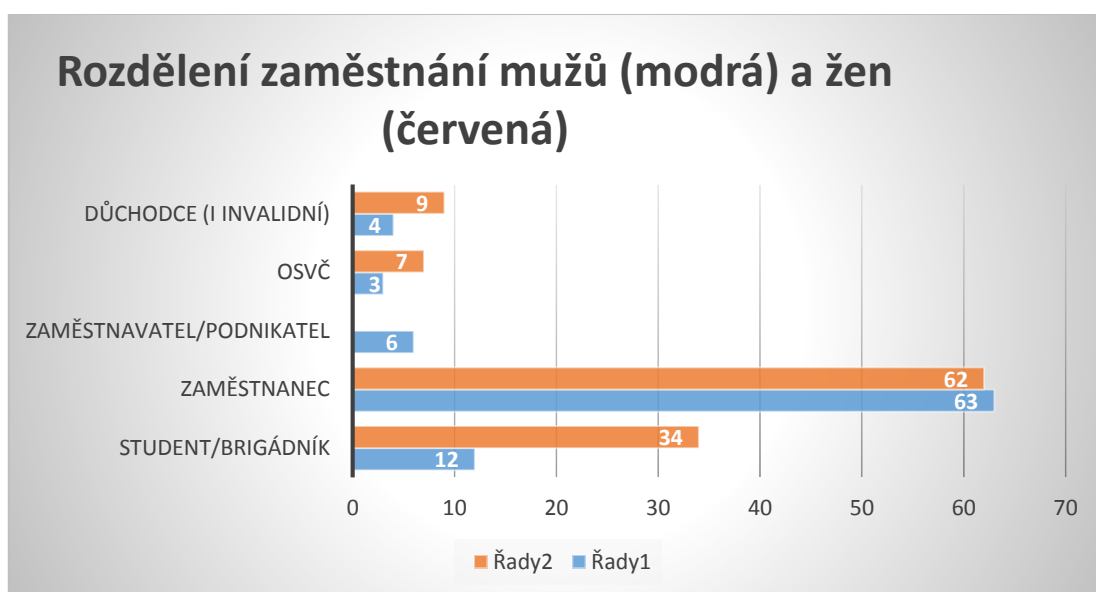

Zdroj¹⁶⁶

¹⁶⁵ Monika Dudková, 2015 (vlastní šetření).

¹⁶⁶ Tamtéž.

Graf 13: Zaměstnání mužů a zaměstnání žen

Zdroj¹⁶⁷

Příloha E - Loga

Obrázek 1: TV Nova

Zdroj¹⁶⁸

Obrázek 2: Na vlastní oči

Zdroj¹⁶⁹

¹⁶⁷ Monika Dudková, 2015 (vlastní šetření).

¹⁶⁸ GOOGLE. *Obrázky*. [online]. [cit. 2015-02-22]. Dostupné z: www.tvinfo.sk

¹⁶⁹ Tamtéž, dostupné z: <http://www.showbiz.cz/porad-na-vlastni-oci-se-vraci-na-obrazovky-tv-nova/>

Obrázek 3: TV Prima

Zdroj¹⁷⁰

Obrázek 4: Očima Josefa Klímy

Zdroj¹⁷¹

Obrázek 5: Česká televize

Zdroj¹⁷²

Obrázek 6: ČT 1, ČT 2, ČT 24, ČT sport

Zdroj¹⁷³

¹⁷⁰ GOOGLE. *Obrázky*. [online]. [cit. 2015-02-22]. Dostupné z: <http://www.archivprima.cz/>

¹⁷¹ Tamtéž, dostupné z: <http://www.iprima.cz/specialy/ocima-josefa-klimy>

¹⁷² Tamtéž, dostupné z: <http://www.evropsky-rozhled.eu/ceska-televize-milan-fridrich-a-blacklist/>

¹⁷³ Tamtéž, dostupné z: <http://www.mediaguru.cz/2013/01/ct-odstartuje-novy-detsky-kanal-v-zari/>

Obrázek 7: Reportéři ČT

Zdroj¹⁷⁴

¹⁷⁴ GOOGLE. *Obrázky*. [online]. [cit. 2015-02-22]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz>.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Monika Dudková

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: prezenční studium

Název práce: Investigativní žurnalistika v televizní podobě

Rok: 2015

Počet stran textu bez příloh: 66

Celkový počet stran příloh: 18

Počet titulů českých použitých zdrojů: 12

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 2

Počet internetových zdrojů: 60

Počet ostatních zdrojů: 3

Vedoucí práce: doc. PhDr. Alena Svobodová, CSc.